

ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА

#417 ЛИСТ ЕЛЕКТРОПРИВРЕДЕ
ЦРНЕ ГОРЕ АД НИКШИЋ

■ **Сајбер напади**

ИТ сигурност има
огроман значај

стр. 18

■ **РСИ Будва 2022.**

Спортске игре
слика колегијалности
и дружења

стр. 48

■ **Поводом 19. августа
дана ЕПЦГ**

Уручене Годишње
награде најбољим
радницима

стр. 33

ŠTEDIMO!

ZAMIJENIMO obične sijalice LED sijalicama

ТЕМА БРОЈА:

ЕНЕРГЕТСКА КРИЗА

#417

САДРЖАЈ

ЛИСТ ЕЛЕКТРОПРИВРЕДЕ ЦРНЕ ГОРЕ АД НИКШИЋ

Предсједник Одбора директора
МИЛУТИН БУКАНОВИЋ

Руководилац Сектора за
корпоративне комуникације
ТОМАШ ДАМЈАНОВИЋ
tomas.damjanovic@epcg.com

Извршни директор
НИКОЛА РОВЧАНИН

Адреса редакције:
Улица Вука Караџића 2, Никшић

Тел/Факс:
040/204-223

e-mail:
list.epcg@epcg.com

веб сајт:
www.epcg.com

Издавач:
Електропривреда Црне Горе АД Никшић

Тираж:
1200

Штампа:
Grafo Group

22

Успјешно изведен
ремонт ХЕ „Перућица“

30

Избјегли смо
најтежи
сценарио

04

Тема броја:
НИКОЛА РОВЧАНИН

12

Тема броја:
РЕГИОН КРИЗА

28

ТЕ Пљевља:
**ПРОИЗВОДНИ ПЛАН
ПРЕМАШЕН**

44

Између два броја:
**НЕОПХОДНИ НОВИ
ПРОИЗВОДНИ
ОБЈЕКТИ**

07

Тема броја:
ДАРКО КРИВОКАПИЋ

14

Тема броја:
ЕВРОПА КРИЗА

34

Интервју:
ЈАСМИНА ТРХУЉ

52

ЦРНА ГОРА

10

Тема броја:
ЈОВАН КАСАЛИЦА

26

Актуелно:
**НОВИ ИЗГЛЕД
КАНАЛА**

37

Интервју:
МИЛКА МУМОВИЋ

54

ЦЕДИС

Шефица Службе за односе са
јавношћу и маркетинг
МИЛИЦА АБРАМОВИЋ
milica.abramovic@epcg.com

Главни и одговорни уредник
МИОДРАГ ВУКОВИЋ
miodrag.vukovic@epcg.com

Редакција

НОВИНАР
ТАТЈАНА КНЕЖЕВИЋ ПЕРИШИЋ
tatjana.perisic@epcg.com

НОВИНАР
МАРИЈА ВУКОТИЋ
marija.vukotic@epcg.com

НОВИНАР
ДРАГАНА Б. МИЈУШКОВИЋ
dragana.mijuskovic@epcg.com

ФОТО
ЗОРАН ЂУРИЋ
zoran.djuric@epcg.com

Дизајн и припрема за штампу
BAD BRAIN СТУДИО
studiobadbrain@gmail.com

ISSN 1805136

НИКШИЋ

СЕПТЕМБАР 2022.

40

Интервју:
Маја Покровац

67

Представљамо:
Драган-Гашо
Кадић

65

Наш гост:
Марија Вуковић

55

Руп:
У ТОКУ
РЕАЛИЗАЦИЈА
УГОВОРА

70

LAKE FEST

75

Друштво:
УРЕЂЕЊЕ КРУПАЦ

79

ПУТОПИС

59

РЕГИОН

72

Интервју:
КИКИ ЛЕСЕНДРИЋ

77

Друштво:
ДОНАЦИЈА
ТРАНСФУЗИЈА

83

НАГРАДНА ИГРА

62

СВИЈЕТ

74

АНЕКС

78

Спорт:
КОШАРКА ЕПЦГ
КЛУБ ВЕТЕРАНА

85

ТЕСЛА

НИКОЛА РОВЧАНИН, ИЗВРШНИ ДИРЕКТОР ЕПЦГ

Криза као нова реалност

Никола Ровчанин

Снажна енергетска криза праћена све већим недостатком енергије и вртоглавим растом цијена на тржишту, које тренутно достижу и невјероватних 840 еура по мегават сату (MWh) додатно отежавају ионако сложену енергетску ситуацију и у нашој земљи и у свијету. Тренутна енергетска ситуација је таква да, најсажетије речено, Црна Гора осјећа ефекте глобалне енергетске кризе

Током првих седам мјесеци увезено је око 472 GWh за 117 милиона еура, а прошле године, поређења ради, за сличну количину електричне енергије опредељено је 28 милиона.

❖ Та разлика, више од било чега другог, упућује на размјере енергетске кризе која, према мишљењима релевантних европских стручњака, не представља инцидент, него нову реалност – казао је Никола Ровчанин, извршни директор ЕПЦГ.

❖ У августу је, на примјер, потрошња електричне енергије износила 295,2 GWh, а производња 219,5 GWh, што значи да је увезено 75,7 GWh. Дакле, око 75 одсто смо покрили производњом, а око 25 одсто увозом објашњава Ровчанин, очекујући да ће се тај однос у наредном периоду мијењати у корист производње и, посљедишно, извоза, наравно, под условом да нас послужи и хидрологија.

❖ Дугорочно гледано, показало се

да је одлука о продужетку радног вијека ТЕ „Пљевља“, преко еколошке реконструкције, потпуно оправдана, а постојећа ситуација, у којој Црна Гора, као земља са великим енергетским потенцијалом, у другом и трећем кварталу наглашено зависи од увоза електричне енергије, довољно говори о свему ономе што је требало да буде урађено током претходне четири деценије, а није, што морамо, преко развојних пројеката, да изведемо у наредном периоду, истиче извршни ди-

ректор компаније.

Иако су у последње вријеме биле тврдње да ЕПЦГ, између осталог, због слабих процјена и пословних одлука у првом кварталу прекомјерно црпи воду из акумулација Ровчанин каже да су оне потпуно неутемељене, а и објашњава зашто.

❖ Сматрам да у првом кварталу смо продавали вишкове по цијенама које су, у том тренутку, биле актуелне на тржишту, а сада их купујемо по тренутно важећим цијенама – каже први човјек извршног менаџмента.

❖ Било би дивно да имамо неку, сликовито речено, посуду или циновску акумулацију у којој бисмо могли да чувамо залихе стечене у периоду када је хидрологија повољна, али таквим ресурсима, нажалост, не располажемо.

Још би боље било да сада можемо да купујемо електричну енергију по цијенама из 2019, а да је продајемо по актуелним цијенама. Као што знамо, ни то није могуће, јер берза, напосто, не функционише на тај начин и баш нико озбиљан је не доживљава тако, осим, можда, појединци склони популизму – објашњава Ровчанин.

❖ Конкретно, када је ријеч о акумулацијама ХЕ „Перућица“, ми смо у ову календарску годину ушли с мањком од 40 GWh, а како су изостале падавине током марта, било је природно да посегнемо за коришћењем акумулација, јер је, нарочито у контексту двомјесечног ремонта ТЕ „Пљевља“ и вртоглавог скока цијена на берзи, алтернатива томе била још већи увоз, што би, сигуран сам, било прилично неодговорно према овој компанији и цјелокупној црногорској

привреди. Не заборавимо, на крају крајева, да је примарна сврха постојања наших акумулација производња електричне енергије – каже Ровчанин.

Структура производних постројења је таква да у значајној мјери зависимо од хидролошких прилика. Посљедице, много тога зависи од количине падавина.

❖ Језиком бројки казано, количина падавина за првих седам мјесеци ове године је на свега 62 одсто у односу на просјек из претходних година, а најбољи показатељ ефекта суше и неповољних хидролошких прилика види се из производње ХЕ „Перућица“, која је, за првих седам мјесеци, произвела 267 GWh, а план је био да производња буде 450 GWh. С тим у вези, јасно је да ће биланс за 2022. годину у значајној мјери зависити од

хидрологије у последњем кварталу. Уколико она буде на нивоу просјека за Q4, можемо очекивати да ће се и годишњи просјек поправити, са поменутих 62 одсто за првих седам мјесеци, на преко 80 одсто за цијелу годину – оптимистичан је Ровчанин.

❖ Оно што је веома важно у овом моменту је да се струја троши крајње рационално, како бисмо избјегли ситуацију планске обустанове у испоруци енергије крајњим купцима из категорије домаћинства – каже Ровчанин, иако, истиче да се чини све што је у моћи да до таквог епилога не дође. То је крајња опција, у случају да баш сви фактори крену да се развијају у неповољном правцу, с тим што сматрамо да постоји довољно основа да се, уз повољну хидрологију, избјегну рестрикције.

❖ Говорећи о повећању цијена за домаћинства, наш однос је исти као и у случају рестрикција – објашњава Ровчанин. Он сматра да до тога неће доћи, уз велики труд, јер сматра да се тиме не би утицало на биланс, јер би цијене на берзи свакако биле драстично веће од евентуално модификоване цијене према домаћинствима. Много тога зависи и од кретања која нијесу под нашом контролом, а тичу се како хидролошких прилика, тако и оних ставки на рачунима на чији износ не утиче сама ЕПЦГ.

Мјере штедње

Оно о чему се већ мјесецима говори јесу мјере штедње. У захтјевима за уштеду електричне енергије предњаче најразвијеније европске земље – Њемачка, Француска, Италија, Аустрија, Холандија. Грађанима савјетују разне мјере, чак и да купе свијеће, затим да лети мање користе клима-уређаје те да зими смање гријање. На наше питање да ли је рационална потрошња једино одрживо рјешење у овом тренутку изврши директор подсјећа да је ЕПЦГ, још у јулу, редефинисала политику попушта за чланове „Златног тима“ и остале редовне платише.

Према новој политици, попуст ће се обрачунавати домаћинствима чија мјесечна потрошња не прелази 500 kWh и то на начин што ће чланови „Златног тима“ имати 13 одсто, а остале редовне платише 5 одсто попушта на активну енергију. Такође, последице низа апела, покренута је септембарска кампања штедње „ШТЕДИМО – ЗАЈЕДНО МОЖЕМО МНОГО!“, чији је циљ да укаже купцима из категорије „Домаћинства“ на могућности уштеде, која се, каткад, чини ситном, али може да направи велику разлику на државном нивоу. С тим у вези, очекујемо и агилан приступ државне администрације и локалних управа, јер знамо да тек у том дијелу, кроз рационалну потрошњу, постоји озбиљан простор за уштеду. Сврха

кампање, наравно, није у томе да се одговорност адресира другима, већ да се пошаље порука да се енергетска криза, као глобални феномен, може пребродити само заједничким дјеловањем свих релевантних чинилаца: и енергетског сектора и државе и привреде и домаћинства. Ако свако уради онолико колико му могућности допуштају, бићемо, сви заједно, на добром путу.

Марко Перуновић, члан Националног савјета за анализу и праћење сигурности снабдијевања енергијом сматра да је за сада енергетска ситуација стабилна. Дневни конзум се смањује јер је туристичка сезона на измаку и самим тим потрошња је мања. Наиме, 7,8 GWh на дневном нивоу се покрива стабилном производњом из ТЕ „Пљевља“, као и од осталих извора у Црној Гори, тако да нема потребе за увозом већим од 1-1.5 GWh дневно сматра Перуновић. ЕПЦГ може то да издржи, без обзира на високе цијене електричне енергије на берзама, а ако хидрологија буде добра очекују се значајни приливи средстава и позитивно пословање каже за наш лист Перуновић, додајући да ће заправо временске прилике предодредити цијене енергије за неки дужи период.

Марија Вукотић

Енергетска криза почела је прије годину дана, а продубио ју је рат у Украјини. Прошлог јула прво су скочиле цијене електричне енергије. Имали смо различита тржишта на којима се куповало од „дана унапријед“, а ту су и терминске берзе гдје се продаје по недељама, мјесецима. У времену прије кризе, цијена је била осјетно нижа. Тако је просјечна цијена за BAND профил у 2019. години била 50,31 ЕУР/МWh, у 2020. години 38,99 ЕУР/МWh, а у 2021. години је доживјела драматичан раст, па је, од 50,85 ЕУР/МWh у фебруару скочила на 245,81 ЕУР/МWh у децембру, уз годишњи просјек од 113,43 ЕУР/МWh.

У текућој години, цијена је наставила да расте, па је у јулу досегла просјек од 371,10 ЕУР/МWh, а пројекције за преостали дио године су такве да ће просјек, сасвим могуће, прелазити 500 ЕУР/МWh. Када је ријеч о РИК профилу, просјек за 2019. годину је 61,01 ЕУР/МWh, за 2020. годину 47,55 ЕУР/МWh, у 2021. години расте од 61,18 ЕУР/МWh у марту до 312,20 ЕУР/МWh у децембру, а у 2022. години је, у јулу, досегла 450,15 ЕУР/МWh, уз предвиђања према којима ће, у остатку године, ићи и преко 750 ЕУР/МWh. Укратко, ради се о цијенама које су много веће од оних које су биле актуелне уочи кризе, што нама представља велики проблем током другог и трећег квартала, када значајно зависимо од увоза, а у првом и четвртном кварталу представља шансу за извоз, али под условом да хидролошке прилике и стање у електранама буду на задовољавајућем нивоу.

ПОЗИЦИЈА ЕПЦГ У ВЕЛИКОЈ ЕНЕРГЕТСКОЈ КРИЗИ

Одржали смо стабилан систем

Дарко Кривокапић

Снабдијевање електричном енергијом је редовно и сви системи функционишу, што говори да смо, усред свеопште енергетске кризе у Европи, одржали систем и сервисирали све своје обавезе, каже извршни руководилац Дирекције за управљање енергијом Дарко Кривокапић. Додаје да држава може али и мора да створи амбијент, који би олакшао и компанији и грађанима овај тешки период

Усред свеопште енергетске кризе у Европи, позиција наше компаније није сјајна, али ни лоша. Иако нам не иде на руку више фактора, успијевамо да одржимо систем у добром стању и сервисирамо све наше обавезе, каже Кривокапић додајући да су „свједоци“ ове констатације наши потрошачи, наши партнери и наши клијенти, који, до сада, нијесу осјетили ефекте кризе.

◀ Снабдијевање је редовно, сви системи функционишу, а најбољи је

показатељ туристичка сезона која сада већ јењава – мишљења сам да гости нијесу имали проблема када је у питању наш производ. Чак мислим да већина није ни свјесна колико је цјелокупна ситуација озбиљна, а непознанице за вријеме које нам долази, зима 2022/2023 још више погоршава саму ситуацију, каже Кривокапић.

Оцјењује да је ова година једна од атипичних, са стране хидролошких

прилика:

◀ Ово је једна сушнијих година, па су остварене падавине на нивоу од 60% од просјека. За претходних осам мјесеци ХЕ Перућица је, из дотока ријеке Зете, произвела 267 GWh, што је 59 % од просјека. Иако виђене Блансом електричне енергије – ЕПЦГ за ових осам мјесеци није имала на располагању 183 GWh, што је на тржишту вриједности 50 мил. €. Мањак падавина је, за последицу,

имао и мање пуњење акумулација током априла и маја – остварене количине падавина су 660 лит/м² што је 60 % у односу на просјечну количину падавина. Недостајуће количине су надомјештене из додатне производње из акумулација и увозом електричне енергије, истиче Кривокапић и прецизира:

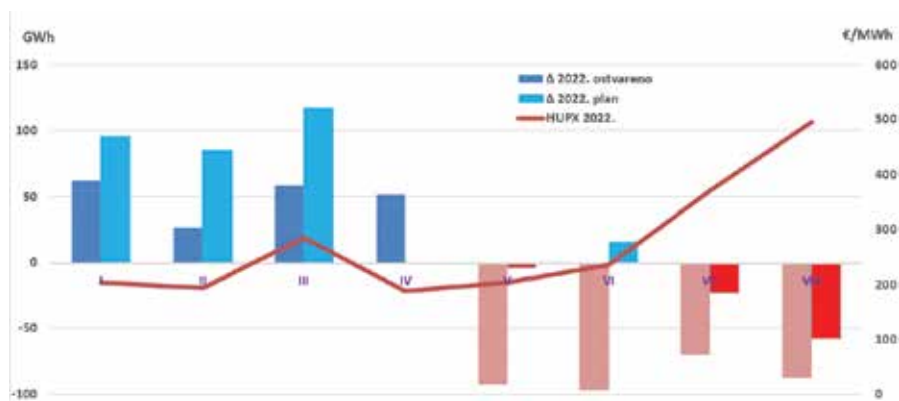
▲ Акумулације ЕПЦГ су на нивоу од 154 GWh, што је 43 % ниже од плана. Акумулације Крупац и Слано су на нивоу од од 42 GWh, што је 59 % ниже од плана, док је акумулација ХЕ Пива на нивоу од од 112 GWh, што је 33 % ниже од плана. ХЕ „Перућица“ је, за осам мјесеци, произвела 407 GWh, ХЕ „Пива“ 406 GWh, док је ТЕ Пљевља произвела 859 GWh.

Хидроелектране су испуниле 73% од плана, а термоелектрана 106 % планираног. Иначе, ТЕ Пљевља, ради пуним капацитетом, а за претходни период је имала три краћа изласка са мреже у трајању од по 3-4 дана и ремонт који је трајао 61 дана због обавезног ремонта турбине. Иако је на мрежи већ 40 година, за ТЕ Пљевља можемо рећи да је у доброј форми и да се ради о веома поузданом погону, који је окосница нашег система. Посвећеност запослених и менаџмента који је годинама улагао у опрему омогућава нам да са веома великом сигурношћу можемо да рачунамо на 1500 GWx годишње, каже он.

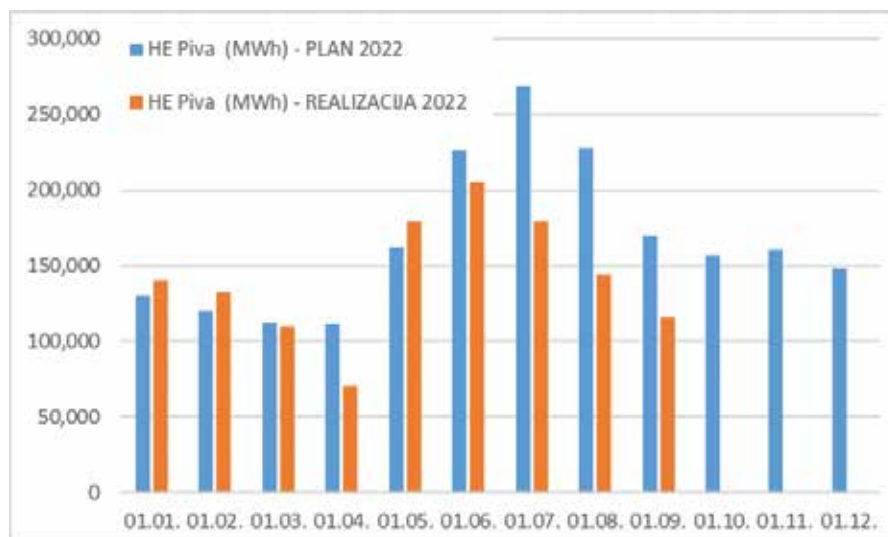
Биланс ЕПЦГ за претходних осам мјесеци, дат је на графику који слиједи, са упоредним приказом цијена како су се кретали по мјесецима на НУРХ берзи Мађарска.

Коментаришући ове податке, Кривокапић истиче да Компанији није ишло у прилог кретање цијена, јер су, у периоду вишкова електричне енергије, цијене биле ниже у односу на период када нам је недостајало енергије. На констатацију да држава није имала неки одговор на недостатак енергената, већ да је сав терет пребацила на ЕПЦГ, он каже:

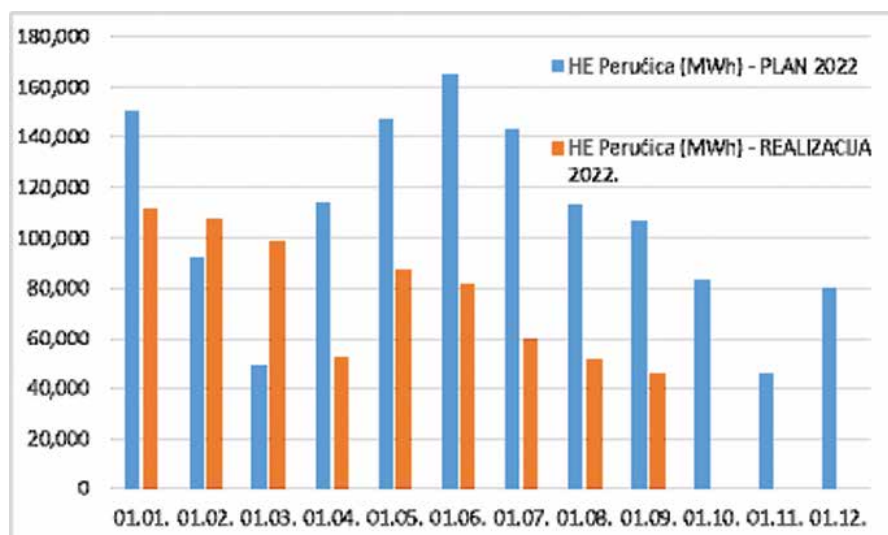
ЕПЦГ је компанија у државном

Нивои акумулација ХЕ Перућица током 2022. године (првог у мјесецу)

Нивои акумулација ХЕ Пива током 2022. године (првог у мјесецу)

власништву, па самим тим је и нормално да подноси оптерећења које ситуација налаже. Оно што је ЕПЦГ преузела на себе јесте испорука губитака према операторима преносног и дистрибутивног система, по цијенама које су далеко испод тржишне. Подсјећам да ЕПЦГ испоручује електричну енергију по цијени од 116,22 €/MWh. Због високих цијена електричне енергије, ЕПЦГ може да дође у проблем оперативног пословања у смислу cash-flowa, јер високи износи фактура захтијевају велике количине новца на рачунима. Оно што би био апел према држави, јесте да имају мало сензibilitета у овом периоду, када су у питању рокови за измирење обавеза према државним структурама – плаћање PDV, царине на увоз електричне енергије...

На питање да ли се слаже са онима који кажу “да немамо ТЕ Пљевља, давно би били са штерикама”, Дарко Кривокапић истиче значај ове електране за систем:

❖ *Колико је рад ТЕ Пљевља важан за наш систем говори чињеница да њена мјесечна производња данас на тржишту вриједи око 90 милиона €! Значи, да немамо ТЕП у систему, држава Црна Гора би морала да обезбиједи 900 милиона € за набавку замјенске електричне енергије!*

А каква нас јесен очекује?

Искуство нам је показало да дугорочне прогнозе нијесу поуздане, тако да се надамо да ће током четвртог квартала падавине бити бар на нивоу просјека, што би нама поправило енергетску и финансијску ситуацију. Цијене које се виде за новембар и децембар су доста високе и биће веома тешка ситуације за оне који буду на страни увоза. У случају да подбаце падавине, ЕПЦГ

ће морати непланирано да увози електричну енергију, а за то ће бити потребна финансијска средства, која ће се морати обезбјеђивати кроз аранжмане код финансијских институција или ће држава морати да реагује кроз неке видове помоћи, до прве кише.

На питање колико ЕПЦГ, самим тим и ЦЕДИС и ЦГЕС, могу “издржати” са оваквим цијенама струје, које су бар десет пута мање од тржишних, а колико уопште грађани могу плаћати већу струју од досадашње, у свијетлу великих поскупљења и галопирајуће инфлације, Кривокапић одговара:

Одговори на ова питања у великој мјери зависи од падавина на јесен и кретања цијена на тржишту. Држава може али и мора да створи амбијент, који би омогућио да се једноставније дође до свих услова који предстоје изградњи објеката. Један од начина је да се креира листа пројеката од националног интереса, јер енергетика као дјелатност треба и мора бити стуб развоја државе. Оператори преносног и дистрибутивног система, у оваквим условима, не могу да послују на позитивној нули. Предвиђено је да се електрична енергија набавља, у преносној и дистрибутивној мрежи,

по тржишним условима, док је ЕПЦГ као произвођач у обавези да понуди електричну енергију по њиховим позивима. Ако је РАЕ одобрио трошак у нивоу од 50 €/MWh, а ЦЕДИС и ЦГЕС их набављају, рецимо по 116 €/MWh или скупље 200,300,500,800... €/MWh онда је свима јасно да ове двије компаније клизе ка банкруту.

Обавеза ЦГЕС и ЦЕДИС је да учине све да смање губитке у мрежи на нивоу техничких и да се старају о одржавању својих система, а држава мора да нађе начин да се електрична енергија за покривање губитака, набави по цијенама које могу да плате крајњи потрошачи. На који начин – док траје криза, потребно је ограничити цијене, али онда не можемо да причамо о тржишним условима пословања. Са друге стране, када се ЕПЦГ одриче дијела добити, онда треба и ослободити ЕПЦГ дажбина које оптерећују државну компанију у редовном пословању, закључује Дарко Кривокапић.

Татјана Кнежевић Перишић

Биланси продаје и куповине струје

ЕПЦГ је, у протеклих осам мјесеци, имала вишка 199 GWh електричне енергије, и то за период јануар-април и мања 345 GWh енергије за период мај-август. Укупни остварени увоз за посматрани период је GWh, вриједности 163 тил €, док је остварени извоз 486 GWh, вриједности 109 тил €.

„Ако је РАЕ одобрио трошак у нивоу од 50 €/MWh, а ЦЕДИС и ЦГЕС их набављају, рецимо по 116 €/MWh или скупље 200,300,500,800... €/MWh онда је свима јасно да ове двије компаније клизе ка банкруту. Зато држава може и мора да реагује“.

ЈОВАН КАСАЛИЦА, ИЗВРШНИ РУКОВОДИЛАЦ ФЦ СНАБДИЈЕВАЊЕ

Рационално трошити електричну енергију

Јован Касалица: Извршни руководилац ФЦ Снабдијевање

Енергетска криза праћена све већим недостатком енергије и растом цијена на тржишту, које достижу и преко 850 еура по MWh додатно отежавају енергетску ситуацију и у Црној Гори. Ако свему томе додамо и недостатак падавина јасно можемо да закључимо да, уколико не буде рационалне потрошње електричне енергије, можемо очекивати и проблеме у снабдијевању.

На ову тему разговарали смо са извршним руководиоцем ФЦ Сна-

бдијевање Јованом Касалицом.

Како видите ФЦ Снабдијевање у актуелној енергетској кризи?

Снабдијевање електричном енергијом није било доведено у питање ни током лјетњих мјесеци, када је потрошња електричне енергије знатно повећана због туристичке сезоне. Сада улазимо у период када се очекује мања потрошња. Стабилност снабдијевања у наредном периоду може, евентуално, да буде нарушена уколико падавине у

трећем и четвртном кварталу не буду на нивоу просјечних количина падавина за тај период. Уколико грађани буду нерационално трошили електричну енергију, не можемо потпуно искључити могућност планских обустава у испоруци електричне енергије.

Према Вашем мишљењу, шта су кључни проблеми када говоримо о овој кризи у енергетском систему?

Један од кључних проблема је пораст цијена осталих енергената, док је

цијена електричне енергије у Црној Гори остала иста. Постоји бојазан да ће се из тог разлога повећати потрошња електричне енергије изнад просјека.

Друго врло је важно питање, је покривање губитака на мрежи. О овом питању се морају озбиљно позабавити ЕПЦГ, ЦЕДИС и надлежне државне институције. Без стабилног рада ЦЕДИС-а нема ни стабилног рада Снабдијевања.

Енормно високе цијене електричне енергије на тржишту у знатној мјери оптерећују финансије ЕПЦГ, јер су цијене по којој ЕПЦГ увози струју вишеструко веће од оних по којим их продаје купцима.

Још један од проблема је већ спомињана лоша хидролошка ситуација, количина падавина је већ дужи вријеме испод нивоа просјечних падавина.

Шта предузимате везано за ову проблематику?

ЕПЦГ је покренула маркетиншку кампању (ТВ, радио, флајери, online медији) у којој се потрошачима дају смјернице за уштеду електричне енергије.

Осим тога Одбор директора је донио одлуку о утврђивању попушта на рачунима за електричну енергију потрошачима из категорије „домаћинства“ за период од 1. јула до 30. септембра 2022.г. од 5% (редовне платише), и 13 одсто (чланови Златног тима), на вриједност обрачунате активне електричне енергије и мрежних услуга за потрошаче чија је потрошња испод 500 KWh. Ова одлука је донесена у смислу стимулације штедње електричне енергије, а при том водећи рачуна о најугроженијим категоријама друштва.

Која су Ваша очекивања, тј. како очекујете да се ова ситуација у наредном периоду развија?

Тешко је предвидити како ће се развијати ситуација у наредном периоду имајући у виду да стабилност система у великој мјери зависи и од хидролошких прилика на које не можемо да утичемо. Могућа је ситуација да се енергија, без обзира на високу цијену, неће моћи купити на тржишту, јер је једноставно неће бити на располагању. Ипак очекујемо и надамо се да ће у наредном периоду доћи до побољшања хидролошке ситуације.

Гдје је најбоља, а гдје најслабија наплата по општинама?

Најбоља наплата у првих осам мјесеци текуће године била је у Улцињу, гдје је

наплата у односу на фактуру износила 105,40 посто, док је најлошија наплата била на Цетињу, гдје је наплата у односу на фактуру износила 81,74 одсто.

Наплата у односу на фактуру за период јануар-август за 2022. годину износи 99,70 одсто, док је у 2021. години износила 99,26 одсто, а у 2020. години 93,19 одсто. У апсолутним износима, Снабдијевање је наплатило преко 14 милиона евра више него за исти период прошле године.

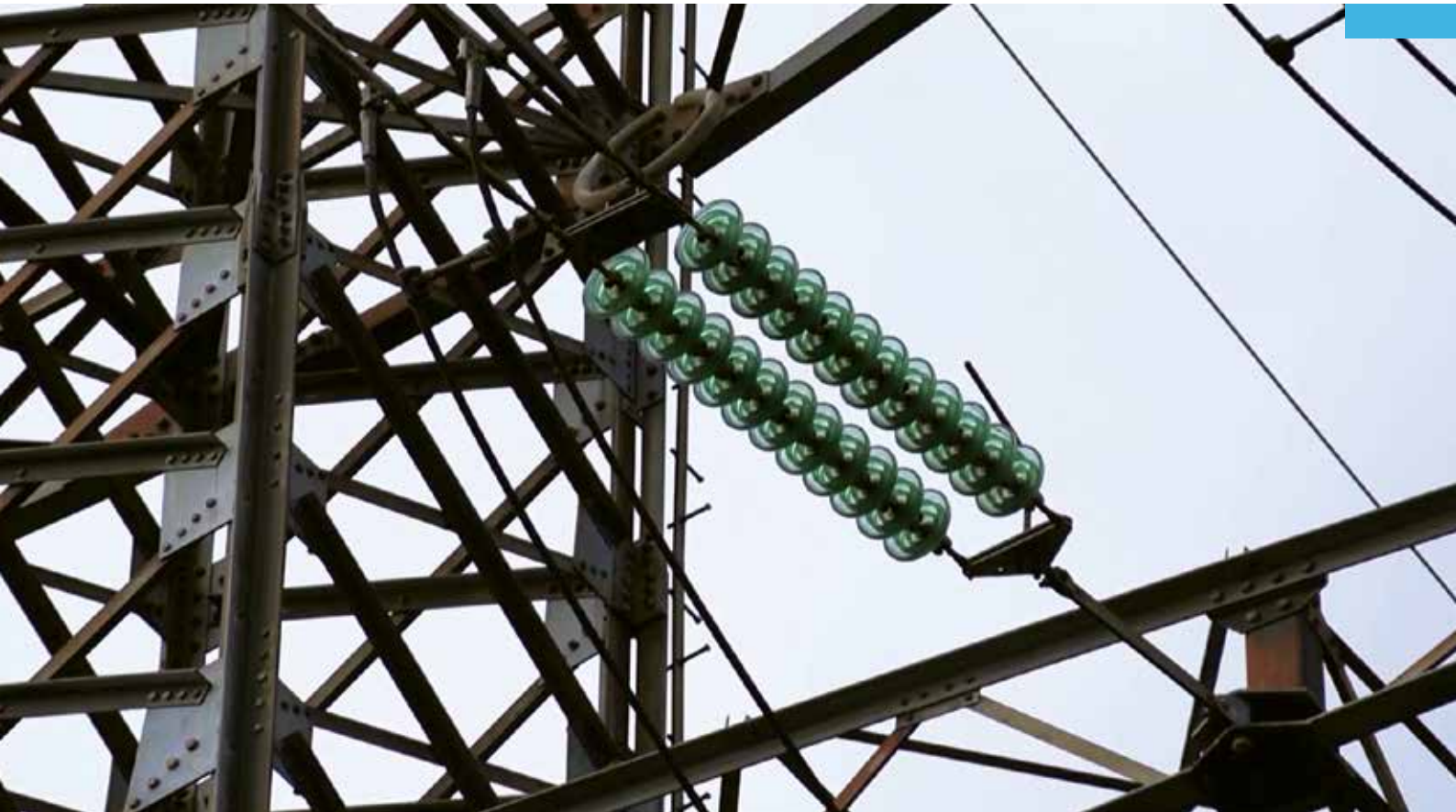
Драгана Б. Мијушковић

Без стабилног рада ЦЕДИС-а нема ни стабилног рада Снабдијевања.

ОДГОВОР РЕГИОНА НА ЕНЕРГЕТСКУ КРИЗУ

Невјероватно високе цијене струје, воде ка ванредном стању

Готово све електропривреде на Балкану су финансијски исцрпљене од увоза прескупе струје, што их спречава да улажу у нове производне објекте, посебно из ОИЕ. Такође, нема праве инфраструктуре која би омогућила несметано снабдијевање струјом у зимским мјесецима, оцјењују аналитичари који енергетску ситуацију у региону гледају кроз призму стратешке (не)способности Европске Уније да “брани интересе у комшилуку”

Сјеверна Македонија је прогласила ванредно стање у енергетском сектору, Косово је већ увело редовне рестрикције струје, Србија је повећала цијене, Албанији, по ријечима њеног председника, пријети “најтежа зима до сад”, док Босна и Херцеговина спроводи мјере штедње и подстицаја. Хрватска, чланица ЕУ, укида PDV на соларне панеле, а сличну мјеру најављује и Црна Гора, чији се Национални тим, формиран да одговори на енергетску кризу, у

тренутку писања текста, није састао ниједном!

Према анализи Свјетске банке из маја, „Албанија и Сјеверна Македонија најосјетљивије су државе региона за промјену цијена. Косово љети производи више струје него што му је потребно, али зими мора да увози електричну енергију. У Србији је, из различитих разлога, производња угља од 2021. знатно опала, па је земља сада упућена на већи увоз. Осим

тога, становништво у региону тешко може да прати раст цијена. Још прије три године трећина становништва у Сјеверној Македонији није могла да довољно угрије своја домаћинства – по томе су први у Европи. Косово, Црна Гора и Србија, према тим извјештајима такође спадају у најпогођеније земље“, каже се у извјештају, а све ово би могло да доведе и до социјалних немира, упозоравају аналитичари.

Из Брисела кажу да, у енергетском

смислу, Москва и Пекинг тренутно немају много да понуде региону, али јавља се Турска да помогне у снабдијевању гасом, што јесте мала шанса за балканске земље, јер се оне налазе на промијењеним рутама снабдијевања гасом, али и та, евентуална помоћ, би била недовољна. Напротив, преноси њемачки Velt, "Европска унија би у енергетским питањима морала да почне да третира регион као дио ЕУ, што због географске близине, потенцијала, али и због ризика који западнобалкански регион представља услед покушаја утицаја споља".

Мјере помоћи и штедње

Влада Републике Хрватске је пакет помоћи, вриједности око 65 милиона еура, намијенила пензионерима, студентима, родитељима и незапосленима. Сјеверна Македонија слиједи примјер земаља из региона и уводи олакшице за прозјумере, те након Хрватске, Црне Горе, Србије и Федерације БиХ, сада ради на томе да подстакне домаћинства и фирме да почну да користе соларну енергију. Грађани и фирме више неће морати да прибављају одобрење од општине за инсталирање соларне електране, а ограничење од 1 MW за електране које одобрава општина се такође укида, саопштили су македонски званичници. Сјеверна Македонија је, у међувремену, повећала производњу струје из угља, али га нема довољно, па је пројектовала мјере штедње које би довеле до смањења потрошње струје од 15%. Европска банка за обнову и развој донијела је одлуку да обезбиди Македонцима 100 милиона

еура за куповину енергије.

Федерација БиХ је израдила нацрт измјена закона којима ће се олакшати процедура за инсталацију малих соларних и вјетроелектрана, снаге до 1 MW, за домаћинства и фирме које желе да производе електричну енергију за сопствене потребе, без предавања у мрежу. Хрватска влада се прва у региону одлучила да ће укинути PDV који износи 25%. Неколико дана касније и црногорско министарство економског развоја је саопштило да ће предложити да се укине PDV од 21% на соларне панеле. Србија субвенционисхе постављање соларних електрана, али је укупан буџет свега 1,7 милиона еура.

Србија се суочава са огромним недостатајућим количинама киловата, за које ће морати издвојити више од три милијарде еура, што ће озбиљно уздрмати електроенергетски систем, а и саму стабилност јавних финансија. Демостат онлине је објавио да ће, у периоду грејне сезоне, од 15. октобра до 15. марта, Србији недостајати количине у износу од 500 мегават-сати електричне енергије на сат! У међувремену су објављене мјере и препоруке за штедњу електричне енергије: велики попусти на мјесечним рачунима за струју за домаћинства која потроше мање него у истом мјесецу прошле године, препорука за искључивање декоративне расвјете на јавним зградама, коришћење LED расвјете и слично. Држава је била принуђена да повећа цијену струје за привреду, и то за 27%, која је сада 95 еура за мегават-сат, док је за 6,5% повећала цијену за домаћинства.

Косово је, уз повећање цијена струје, увело рестрикције, будући да је производња због ремонта блокова у једине двије термоелектране на угљ преносних система је упозорила власти у Приштини да "нестабилност и диспаритет између производње и потрошње електричне енергије утичу на цијели европски преносни систем, као што је било прошле послје ни-за кварова у термоелектранама, укључујући оне у Србији и Сјеверној Македонији.

Електроенергетски систем Албаније је готово потпуно ослоњен на хидроелектране, у којима је производња, у првој половини године, пала 40 % у односу на исти период претходне године. Влада ове државе планира пројекат гасне електране, за коју је заинтересовано и Косово.

Татјана Кнежевић Перишић

Трећина становништва у Сјеверној Македонији не може да довољно угрије своја домаћинства – по томе су први у Европи. Косово, Црна Гора и Србија, такође спадају у најпогођеније земље.

Европска унија би, у енергетским питањима, морала да почне да третира регион као дио ЕУ.

ВЕЛИКА КРИЗА ЕВРОПСКЕ ЕКОНОМИЈЕ

ЕУ већ интервенисала са 236 милијарди еура помоћи

Недавна обустава испорука гаса “Сјеверним током” до даљег, донијела је нову неизвјесност снабдијевања овим енергентом, који европске економије гура у још већу енергетску кризу. Државе чланице ЕУ већ су усвојиле мјере штедње, одвојиле огромна средства за помоћ грађанима и енергетским компанијама, али и приступиле убрзаној реализацији пројеката ОИЕ, уз поновну активацију термоелектрана и нуклеарки, како би се пребродила зима. Уз све то, Европу је погодила незапамћена суша, па су земље извознице струје воденим потенцијалима, сада принуђене да увозе струју

Затварање “Сјеверног тока” на неодређено вријеме, повећало је цијену гаса у Европи за 30%, а еуро је у односу на долар пао на најнижи ниво у протеклих 20 година. Москва је изричита: гаса нема због санкција, док за Брисел нема дилеме да се ради о политичком потезу Русије на одлуку о ограничењу цијена нафте. У међувремену, најнезадовољнији су грађани, што због ограничења у снабдијевању, а још више због цијена струје.

Политички естаблишмент одговара

дијелом популистички, као нпр. премијерка Литваније да “Европа мора остати јединствена и узвратити напад”, други траже попуштање санкција Русији како би се безбрижно гријали зими, трећи јуре по бијелом свијету тражећи енергенте, али оно што им се мора признати је широки пакет мјера помоћи грађанима и компанијама који се спроводи у више таласа, од како је почео рат у Украјини.

Владе 25 земаља Европске уније опредијелиле су од прошлог септембра, укупно око (невјероватних) 236 ми-

лијарди еура помоћи компанијама и грађанима због раста цијена енергије, кроз пореске олакшице, директну финансијску помоћ, конкретније, на смањење пореза на енергију, укључујући и суспендовање таксе за зелену енергију, што је урадила Аустрија. Већина чланица ЕУ увела је директну финансијску помоћ угроженим домаћинствима.

Од осталих мјера издвојили би ограничавање малопродајних и vele-продајних цијена електричне енергије и природног гаса, наметање пореза

на екстрапрофит; у Грчкој, на примјер, влада субвенционише струју и гас за домаћинства и мала предузећа. Шведска и финска Влада већ проводе нове пакете мјера за хитну кредитну подршку домаћем тржишту електричне енергије. Данска је компанијама, које се баве производњом електричне енергије определили десет милијарди еура, Нјемачка је, после трећег пакета мјера подршке, одредила и приоритете у снабдијевању гасом током зиме.

Европске државе уводе и „механизам тарифног дефицита“ у коме се цијена за одређени број јединица у домаћинству снижава, како би се рачуни за најсиромашнија домаћинства умањили.

Реформа енергетског тржишта?

Европска комисија ће убрзо изаћи са приједлогом ограничења цијена енергије и реформе енергетског тржишта на дужи рок. Више европских влада затражило је интервенцију на тржишту струје. Аустрија, Белгија и Нјемачка сматрају да је неминовна реформа тржишта како би се смањио доминантан утицај цијене природног гаса на цијене струје. Чешка, домаћин ванредног састанка министара енергетике, ће предложити да се

ограниче цијене гаса за производњу струје, као и да се два тржишта-струје и гаса, раздвоје. И Белгија подржава тај став, с тим што заговара хитно замрзавање цијене гаса у Европи, јер је веза између цијена гаса и струје вјештачка. Нјемачко Министарство привреде и климатске акције је потврдило да ради на реформи са циљем да потрошачи имају користи од јефтино произведене енергије из обновљивих извора.

Захтеви да се реформишу тржишна правила у ЕУ, појавили су се још прије неколико мјесеци. Тада су у томе били најгласнији Француска, Италија, Португал, Шпанија, а Грчка је и припремила приједлог за стварање два тржишта: за струју из скупљих фосилних горива, и за јефтинију из обновљивих извора. Иако тада није постигнут договор на европском нивоу, Шпанија и Португал су добиле одобрење да одвојено од ЕУ, уведу механизам којим субвенционишу цијену гаса за гасне електране и тако смањују цијену струје на veleпродајном тржишту.

Дивљање цијена струје и гаса

Међутим, високе цијене струје и гаса руше све рекорде како се енергетска

криза појачава. Тако су њемачке цијене електричне енергије за следећу годину, које се сматрају европским стандардом, накратко скочиле изнад 1.000 еура (999,80 долара) по мегават сату, да би се два дана касније вратиле на 840 еура (839,69 долара). Референтна цијена гаса порасла је на чак 272 еура по MWh након затварања гасовода Сјеверни ток 1.

Није да Европа „није била обавијештена“ да ће се затворити гасовод; земље Европске уније су ускладиштиле око 80% потребних количина. Нјемачка складишта су, рецимо, попуњена са око 85%. Складишта у Белгији, Чешкој, Данској, Француској, Италији, Пољској, Португалу, Шпанији и Шведској попуњена су више од 80 %, док је ситуација у Аустрији, Хрватској, Мађарској, Холандији, Румунији и Словачкој нешто другачија, гдје је у току пуњење, како би испунили зацртани циљ.

Појавили су се и потпуно неочекивани проблеми; Норвешка, са огромним воденим потенцијалом је деценијама била сигурни извозник струје; како је суша преполовила производњу, сада ова држава мора најприје да обезбиди своје потрошаче, па о продаји нема ни помена.

У Француској су многе од 56 нуклеарки, биле у застоју због техничких проблема и одржавања, па ће њихова производња, која обезбјеђује 70% домаће потрошње, ове године бити најмања у последње три деценије. Ова држава је, у међувремену, увела досад незабијежене мјере у борби са енергетском кризом. Наиме, француска влада ће омогућити свим новим електранама, које имају склопљене уговоре о разлици у цијени (CFD) да буду одложени на 18 мјесеци, чиме ће инвеститорима бити дозвољено да продају струју на тржишту и да зараде десет пута више него што су планирали. Друга мјера је да сви пројекти који су прошли аукције могу да повећају добијени капацитет 40%.

Бацити карте на ОИЕ

Професор енергетске политике из Берлина Lion Hirth је поздравио француске мјере, са констатацијом да би сви требало да проведу више времена размишљајући о прикључењу нових капацитета на мрежу него о манипулисању veleпродајним цијенама како би се смањили профити компанијама које производе енергију. Hirth наглашава да је Европа пред великом кризом у сектору електричне енергије и истиче да је најважније да се убрзају пројекти за нове електране, али само за оне које нијесу на гас. Опција су, за њега, и нуклеарке, али каже да је најбоље изградити што више електрана на обновљиве изворе енергије.

Овај правац развоја слиједе осам држава чланица Европске уније, чије се границе налазе уз Балтичко море, а које су договориле да до 2030. године своје капацитете за добијање електричне енергије из вјетра у Балтичком мору повећају за седам пута, како би се смањила зависност од руских енергената. Тренутни капацитети вјетротурбина на Балтичком мору су 2,8 гигавата, а готово сва постројења налазе се у водама Данске и Нјемачке.

Међутим, сама Нјемачка је присиљена да активира термоелектране па је недавно реактивирала TE Heuden 4, снаге 875 MW, која ће производити струју на угаљ до краја априла следеће године, како би помогла да

држава обезбиједи довољно струје за предстојећу зиму. У Аустрији је електропривреди Verbund, која је под државном контролом, наложено да рестартује електрану на угаљ Mellach, након станке од двије године. И Велика Британија одлаже затварање већине својих капацитета на угаљ, које је било планирано за ову годину. Овакав развој догађаја у Европи пријети да угрози напоре да се напусти угаљ и спроведе декарбонизација енергетике у региону Балкана, али и широм свијета.

У међувремену су у ЕУ ступиле су на

снагу и нове обавезне мјере штедње енергије; тако је Италија најавила да ће се, од 1. октобра, радијатори гријати за степен мање, максимално на 19 степени, као и да ће се гасити сат раније у току дана. Становници Швајцарске, која је ту мјеру такође прогласила, могу и кривично одговорати уколико буду кршили владине директиве.

Татјана Кнежевић Перишић

Суша се прогнозира још три мјесеца

Већи дио Европе највјероватније ће се суочити са још три сушна и топла мјесеца, стоји у извјештају програма ЕУ „Коперникус“ за посматрање Земље. Скоро половина ЕУ је под упозорењем на сушу, а услови се погоршавају у Белгији, Француској, Нјемачкој, Мађарској, Ирској, Италији, Луксембургу, Холандији, Португалу, Румунији и Шпанији. Опасност од суше расте у Великој Британији, Србији, Украјини и Молдавији...У западном еуромедитеранском региону ће вјероватно бити топло и сушно све до новембра 2022. године, посебно у Шпанији и Португалу, наводи се у извјештају. Европа је од јуна доживјела неколико топлотних таласа током којих је оборено више рекорда. У Великој Британији је достигнута нова рекордна температура од 40,3°C, 40°C у Француској, 45°C у Шпанији и 46°C у Португалу.

Ко профитира од кризе у Европи?

Док се у најјачој економији Европе затварају погони, активирају термо и нуклеарне електране, убрзано граде ОИЕ, дотле многи “трљају руке”, а ево и зашто: иако је штету коју трпи Русија због санкција тешко процијенити, она је од извоза фосилних горива од почетка рата у Украјини, зарадила 158 милијарди! Сједињене Америчке Државе су, у првој половини године, извезле око 57 милијарди кубних метара течного гаса (LNG) од чега је 39 милијарди или 68% завршило у Европи. Кина увози гас из Русије, а онда га препродаје Европи. Financial Times процјењује да је Кина у ЕУ извезла око 4 милиона тона, или око 7% европског увоза гаса у првој половини године. Саудијска Арабија је више него дуплирала увоз руског мазута како би произвођила струју у својим термоелектранама, и обезбједила високу потражњу енергије за грађење, али и ослободила своју сирову нафту за извоз. Ради се о 647.000 тона руске нафте од априла до јуна или 320.000 барела више у односу на ниво из 2021. године, пренио је Reuters и додао да су тада цијене нафте биле рекордне.

ПРОФ. ЕПЦГ мора имати потпуно независну и резистентну мрежу, редувансу или резерву и више паралелних контролних кругова, каже проф Стојановић

ИТ сигурност има огроман значај

Проф. др Радован Стојановић, редовни професор Електротехничког факултета

Црна Гора је у протеклом периоду била изложена серији организованих сајбер напада. Одређени сервиси били су привремено искључени. Како постићи сигурност налога грађана и привредних субјеката како њихови подаци не буду ни на који начин угрожени разговарали смо са проф. др Радованом Стојановићем, редовним професором Електротехничког факултета. Свједоци смо да у последње вријеме више говоримо о безједности на интернету, колико смо едуковани у том смислу и колико заправо знамо о сајбер нападима? Ко су у нападачи, односно субјекти који доприносе настанку сајбер сигурносног инцидента?

Колико ме сјећање служи, вируси су стари колико и програмирање. Сјећам се, чак 1986-87. године, када сам почињао да програмирам на CO-MODORE 64 страховао сам од вируса, нпр. BHP, који се активирао, ако смо жељели да приступимо флопу диску. А већ када сам почео са PC XT-ом (8086) то је била уобичајена појава. А колеге, које су раније ушли у тајне кодирања тврдили су да су вируси настали 70-тих и 80-тих са тадашњим рачунарима. И тако даље, преко PC AT-а, PENTIUMA, до експлозије вируса појавом Интернета. Ми који се бавимо рачунарима и који смо свједоци њихове историје, вирусе доживљамо сасвим другачије, уствари као обичне програме, за „малициозне и „нељубазне“ намјере. Колико сам пута доживио шок, када изгубим податке, колико сам се пута хладно презнојио. За аниксизност, ако је имам, у великој мјери кривим вирусе. Ја их доживљам као праве биолошке. Најавио их је славни математичар, нобеловац, John Von Neumann, који је први својим мисаоним експериментима и научним радовима увео „теорију саморепродуцирајућњих аутомата“, да је могуће да „механички“ организам – као што је дио компјутерског кода – оштети машину која га покреће, копира себе и инфицира нове фајлове и програме, баш као биолошки вирус. Како постоји велика сличност са биолошким вирусом, то је одбрана веома тешка, чак немогућа. О сајбер нападима смо довољно едуковани, знамо да они постоје, не учимо се на туђим грешкама, јер се нико није научио на туђим, већ својим. У случају рачунарских вируса то је, обично, накнадно знање, јер све научимо о вирусу који нас је напао. Знамо да морамо инсталирати Анти-вирус програме, скенирати рачунар, не отварати чудне emailове и не узимати туђе флешке и много тога што је и напоменуло наше Министарство у својим упутствима. Нападаци су програмери, самостално или удружено. Да ли их је удружила држава или нека друга организација ради крађе података, компјутерског ратовања или сајбер криминала мање је важно. То је исти програмер који прави програме и то најбољи. Знам доста

врсних програмера, али врло мало оних, способних да направе вирус или компјлер. Јасно је колико је то сложен посао! Сајбер напади бити директни или индиректни, усмјерени на све послове једног човјека, сервисе друштва и економије. Нико није заштићен од биолошког вируса, па ни од компјутерског. Наравно, сви морају имати изврстан степен едукације о потреби заштите, али као што сам рекао, послје напада, постанемо много едуковани.

Који су то кључни савјети за што бољу детекцију напада?

Како су се развијали „доброћудни“ програми, тако су се развијали и „злоћудни“, а самим тим и „антивирус програми“, као код биолошких вируса, развој система детекције и заштите. Као индивидуалац напад можете детектовати јаким заштитним програмима, који морају бити оригинални и *updatovani*, а неки базични су бесплатни. Такође и софтвери које користимо морају бити оригинални и *updatovani*, што код нас није случај. У суштини напад и вирус се откривају њиховим симптомима, а не као код или податак. Ту је баш као у медицини, рано откривање и рано реаговање су пресудни.

Постаје стандард да одговорни ИТ сектори доносе планове реаговања у случају сајбер-инцидента. Поставља се питање како спремити организацију да одговоре на ове пријетње, јесмо ли као друштво довољно едуковани?

Сајбер сигурност и сајбер заштита су дио опште културе заштите, која је код нас на ниском нивоу. Да ли се код нас примењују средства заштите на раду, у школи, институцији? Да ли нам зграде имају противпожарне степенице и остало? Такав је случај и са сајбер безбедношћу. Иако постоје планови, они су ради планова, не ради имплементације и реаговања. Ја сам на то указивао још од 2012 године, када смо у оквиру НАТО пројеката (ГЕПСУС) покушали да област „управљања катастрофама“ поставимо на ниво који заслужује. Али, врло смо ограничено успјели.

Како се заштитити од ове врсте напада на интернету?

Прва ствар, свако мора бити свестан да опасност постоји и да је неопходна заштита. Да морамо бити пажљиви. Неке опште мјере које свако може преузети су следеће. Ажурирајте свој софтвер, под претпоставком да имате лиценце, што мали број људи посједује, Употребљавајте антивирус апликације. Редовно бакаријте податке, што је по мом мишљењу најбоља заштита. Свака бекар копија мора бити сама за себе, тј. не треба правити бекар преко бекара, Истовремено, мора постојати више копија истог бекара. Ништа нам не вриједи, ако бекапујемо податке и диск убацимо у ладницу радног стола или га одложимо у истој згради. Замислите да се зграда запали? Тада ће се уништити и бакар и оргинал. По неким процјенама око 30% корисника не бекапује редовно податке. Код нас је то и више, око 50%. Копије треба да буду на више удаљених физичких локација. Имајте у виду и да је *hard disk* направљен од материјала, који може да се поквари или дотраје. Пажљиво радите са *emailovima*, не кликајте на линкове у њима, не отварате сумњиве *attachmente*. Употребљавајте *firewall* и „*pop-up blockere*“. Користите посебан рачунар за рад са подацима, а посебан за претраживање интернета и *downloadovanje*. Прави професионалац са радним рачунаром не иде на Интернет. Не *downloadujte* и не користите „*free programme*“. Могу да направе већу штету од користи. Важне податке чувајте и у папирној форми. Треба знати да се потрошња папира удесетостручила појавом рачунара, што је супротно очекивању, једноставно, због страха од губитка података, који је оправдан. Данас се веома лако и са папира могу подаци вратити у дигиталну форму. Пажљиво се односите према *passwordima* и нека буду сложени. Не користите социјалне мреже за „осјетљиву“ комуникацију. Будите свјесни да се велики дио пасивних апликација користи да прикупља ваше податке, слике са социјалних мрежа. Постоји пуно информација на Интернету како се можемо заштитити, макар дјелимично.

Шта је сајбер сигурност?

Сајбер сигурност не постоји. Постоји само вјероватноћа да изгубимо мали број података у случају напада. То искључиво зависи од нас.

Технологија је неопходна за обезбеђивање компјутерских сигурносних алата потребних за заштиту од сајбер напада. Да ли као друштво можемо успјети и колико су важне едукације у том смислу?

Најбоља заштита је сопствени софтвер и хардвер. Први можемо да имамо, други не, због недостатка технологије за израду хардвера. Мој је савјет да сви власници компанија, макар приватних, имају копију података за себе и не треба да се оптерећује много системом заштите, ако ажурно чува податке на више локација и у што мањим временским размацима их бекапује.

Предузећа се суочавају са изазовима ефикасне заштите инфраструктуре и информација. Успјешном заштитом информационог система не штитимо само повјерљиве информације, већ и углед компаније и њене финансијске приходе. Која су сигурносна решења?

Свака компанија је прича за себе. Банке и финансијске институције имају своје мјере и они су понајвише напредовали. Транспортне компаније су у посебном ризику, телекомуникационе, енергетске, инфраструктуралне, болнице, осигурања итд итд. Озбиљна компаније, ма колика да је, мора имати сопствену мрежу, тзв. Интранет, што је врло јефтина инвестиција. Тако је и почео Интернет, као компанијска мрежа, а проблеми са заштитом су настали када је прерастао у Интернет. Да не говоримо о компанијама као Електропривреда, која, посебно у пољу контролних система мора имати потпуно независну и резистентну мрежу, редувану и више паралелних контролних кругова. Систем са редуваном (резервом) је скуп, али поуздан. Често се ради мале уштеде направи велика штета. Мислим да у Електропривреди би више требали

да раде на сигурности својих система и да ангажују инжењере и информатичаре у том сегменту, да производе свој софтвер, зашто не? Из личног искуства могу рећи да никада нијесам имао проблема са вирусима и губитком података на апликацијама које сам сам пројектовао и направио. Сопствени хардвер је неосвојива тврђава. Тешко је напасти Израелске ИТ системе, било је много покушаја, али безуспјешно, чак и Русија, коју доста оптужују да врши сајбер нападе, успјешно се брани. Тако, у погледу сопствене софтверске и хардверске индустрије има логике, али су потребна већа средства и већа критична маса.

Какви су тренутно трендови у погледу сајбер напада?

Трендове је тешко дефинисати. Једноставно што су трендови корисног ИЦТ-а, то су и трендови сајбер напада. Све више радимо од куће користећи рачунар, због Ковида и сл, што се наставило и после пандемије. Све вријеме смо на рачунару и мрежи, а тиме и константна мета. Колико институције теже строгим законима за заштиту приватности и личних података, толико се хакери труде да их учине видљивим... Доста апликација шаље кодове и passwords преко обичног телефона, СМС-а, што је прави поклон за оне који хоће да их прикупе. Ту је и вјештачка интелигенција. Све више је употребљавамо за различите намјене. Такође и сајбер нападачима даје бескрајне могућности. Ту су и мобилни уређаји који су преплавили. Имају све могућности прикупљања слика, говора, комуникација, видео... обично су умрежени и као такви ONLINE извор података о свакоме на сваком мјесту у сваком тренутку.

Марија Вукотић

Бранко Полексић:
Руководилац Секретаријата
за ИСТ у ЕПЦГ

ИТ системи и подаци ЕПЦГ су безбједни

Секрететаријат за ИЦТ је, у складу са препорукама надлежних државних институција, увео одређена техничка ограничења и додатне мјере опреза свих стручних лица ангажованих на пословима заштите ИТ система ЕПЦГ, казао је руководиоца тог Секретаријата Бранко Полексић.

« Уз појачани надзор комуникационих канала који могу бити подложни сајбер активностима, плански и постепено су активирани у старту суспендовани сервиси у ограниченим и усаглашеним временским периодима, али и даље је потребан максималан опрез, истакао је Полексић.

Полексић наводи да ИТ безбједносни системи нијесу детектовали отежану комуникацију узроковану потенцијалним ДДоС нападима, као ни рансомваре, пхисхинг или било који други вид малваре пријетње која би заобишла безбједносне механизме и компромитовала интерни ЕПЦГ систем или његовог корисника.

« Дијагностиком ИТ тима у ЕПЦГ до сада није детектовано оштећење кључних пословних система и критичних компанијских података. ИТ системи и подаци наше компаније су безбједни у смислу да постоје ажурне резервне копије свих података и да активно мониторишемо све пословне системе те долазни и одлазни саобраћај из ЕПЦГ компанијске мреже. Плански и у континуитету се договарају и примјењују нове мјере којима се повећава сигурност података и ИТ система у ЕПЦГ, рекао је руководиоца Секретаријата за ИЦТ Бранко Полексић.

Упозорење о могућим цубер нападима ЕПЦГ је примила крајем августа 2022. О томе је предсједника Одбора директора Милутина Ђукановића упознао директор АНБ-а Саво Кентера.

Успјешно изведен ремонт ХЕ „Перућица“

Осигурана погонска спремност

Детаљ са ремонта

Уградњом и петог блок трансформатора финализован је пројекат вриједан око 2,5 милиона еура, а упркос огромним температурама које су умногоме отежавале услове за рад, ремонт је протекао по плану и у најбољем реду

За успјешно завршен посао најважнији је тимски и синхронизован рад који у ХЕ „Перућица“ није изостао ни овог лета. Током августа, традиционално је изведен редовни годишњи ремонт, па је наша најстарија велика електрана у погону од 1. септембра и потпуно спремна за период интензивнијих падавина које сви са нестрпљењем очекујемо.

ЗАДОВОЉСТВО

Помоћник руководиоца подружнице Марко Војичић посебно се осврнуо на оне дјелове ремонта који ће унаприједити даљи рад ХЕ „Перућица“.

◀ Поред послова уобичајених за период тоталне обуставе рада електране,

увијек треба истаћи оне, којима ће се направити одређени искорак у односу на претходни период. То се, овог пута, односи на реконструкцију расхладног система, иновирање пројекта техничког осматрања објекта доводног система, замјену првог система акумулаторских батерија 220 VDC-1200 Ah и санацију кабловске дионице НН вода за напајање радио-релејне станице „Остроз“ – рекао је Војичић.

Појаснио је да се ремонтом настоји погон довести у такву „форму“, којом ће се на најбољи начин одговорити

захтјевима у току кишне сезоне.

◀ Дакле, веома слично тзв. базичним припремама, које спортисти обављају пред почетак сезоне. Зато је годишњи ремонт незаобилазан и пресудно доприноси каснијем истицању свих радних карактеристика Електране, нарочито када поједине дјелове погона доводите у стање које је готово идеално, у односу на пројектовано, казао је Војичић.

Свако побољшање дијела система, према ријечима Војичића, примјеном

Марко Војичић

кадрови, до је дио специјализованих послова и ове године био повјерен страним извођачима.

❖ Сви послови су изведени по правилима струке. У условима великих температура није лако радити, али се ипак некако сналазимо да би све планирано било и одрађено. Веома битно је истаћи велико залагање и пожртвовање наших људи, који раде на ремонтним пословима у веома отежаним условима за рад и са доста неповољном старосном структуром – рекао је Мијушковић.

И електро инжењер Јово Миљић веома је задовољан изведеним ремонтним радовима, будући да је координација између служби које су учествовале више него задовољавајућа, а припремне активности су благовремено извршене. У крајњем, успјешно је урађено све оно што је ремонтом и предвиђено.

❖ Циљ ремонта јесте обезбјеђење погонске сигурности за несметану експлоатацију током године. Пажљиво се провјеравају сви елементи, врше се мјерења и испитивања како би се сва опрема довела у оптимално погонско стање.

Рад у ХЕ „Перућица“, према ријечима Миљића, интензиван је током цијеле године.

❖ Осим редовног годишњег ремонта у ХЕ „Перућица“, имамо ремонт постројења напонског нивоа 110 kV, ремонт постројења напонског нивоа 220 kV, ремонт аутотрансформатора 125 MVA и ремонт опреме затварачница на доводном систему електране. Тако да ремонтни радови у ХЕ „Перућица“ почињу у првој половини маја, а завршавају се крајем септембра. У међувремену, набављају се резервни дјелови, роба, испитује опрема и прате параметри у току експлоатације, рекао је Миљић.

Сава Мијушковић

нове технологије или његовом надоградњом, значајно утиче на минимизирање вјероватноће појаве квара и потребе за корективном интервенцијом.

❖ Истовремено, мониторинзи, као најчешћи резултат надоградњи, омогућавају правовремено и превентивно дјеловање. Тиме се, у смислу одржавања опреме, постиже жељена сигурност у њеном раду и затвара оквир могућег утицаја на саму сигурност, објаснио је Војичић.

Током ремонтних радова, као и крајњим резултатом, задовољан је и машински инжењер Сава Мијушковић, нарочито због чињенице да су сви

радови протекли по предвиђеној динамици. Мијушковић је објаснио и да ремонт утиче на сигурност и погонску спремност објекта.

❖ Погонска сигурност након ремонтних радова била је на високом нивоу, као и у предходном периоду. Период између ремонта се користи за активности које прате одржавање опреме која је у експлоатацији, као и активности везане за припреме за наредни ремонт, рекао је Мијушковић.

СТРУКА

На ремонтним пословима, према ријечима Мијушковића, главне послове, углавном, извели су наши

Јово Миљић

СТАБИЛНОСТ

Врелина августовских дана, како је појаснио Миљић, умногоме није била наклоњена извођачима радова.

❖ Како се ремонт изводи у августу, велике врућине нам стварају велике проблеме током рада, како у разводном постројењу, гдје смо директно изложени сунцу у најтоплијем дијелу дана, тако и у машинској хали, гдје су присутни велика врућина, влага и прашина. Додатне тешкоће ствара рад са опасним и штетним материјама и алатима за које је неопходно користити прописану заштитну опрему, што уз поменућу врућину ствара додатне потешкоће – навео је Миљић.

Руководилац ХЕ „Перућица“ Радован Ђукановић истакао је да је редовни

годишњи ремонт протекао у складу са планираном динамиком и очекивањима и успјешно је приведен крају, тако да је након пуњења доводног система и завршне провјере и испитивања агрегата електрана почела са радом 1. септембра како је и планирано.

◀ Поред уобичајених ремонтних радова у оквиру пројеката текућег одржавања који су завршени, одрађени су и скоро сви радови планирани инвестиционим одржавањем, који су претходно најављени. Са задовољством истичем да смо одрадили све што је неопходно да Електрана спремно дочека дуго очекиване падавине које по неком неписаном правилу не би требало да изостану током последњег квартала у години и да почнемо производњу електричне енергије у пуном капацитету чиме би значајно допринијели стабилности нашег електроенергетског система имајући у виду најављену кризу у енергетском сектору у нашем окружењу и широм Европе, објаснио је Ђукановић.

Стефани Ераковић

Спашене двије и по тоне рибе

Током ремонта, како је казао предсједник спортско-риболовног клуба „Никшић НК“ Вујица Лалић, Електропривреда је показала спремност да се одговорно брине о заштити воденог екосистема.

◀ Електропривреда нам увијек излази у сусрет, нарочито када су у питању новчана средства. Наравно, и ми увијек водимо рачуна да процјена буде децидна и тачна. Током ремонта, добили смо одобрење од ресорног Министарства да можемо да вршимо санацију рибе, односно повраћај у матична језера. Дакле, заједно са Електропривредом Црне Горе, вратили смо око двије тоне и 200 килограма – пастрмке, клена, шарана и бабушке у матична језера. Битно је нагласити да су на Крупачком језеру за спашавање рибе постављене плоче, које могу да је враћају. Међутим, на Сланом их нема, а процјена је да је потребно око милион еура да се ураде баражи и рибље стазе, па је питање колико је то исплативо, рекао је Лалић.

У оквиру реконструкције и модернизације ХЕ „Перућица“ изведени грађевински радови вриједни 7,76 милиона еура

Нови изглед канала Опачица и Моштаница

Канал Опачица

Рехабилитован и надвишен канал Опачица чији је проток са 51m³/s повећан па 81, 2 m³/s, док је, због изузетно лошег стања, канал Моштаница срушен и поново изграђен

У оквиру пројекта *Реконструкција и модернизација хидроелектане Перућица* изведени су радови који ће, у крајњем, бити вриједни 7,76 милиона еура, без урачунатог ПДВ-а.

Припремни радови на каналима, како је објаснио грађевински инжењер Душан Мијушковић почели су у мају.

◀ Сами почетак био је интензиван и концизан. Радови су обухватили израду градилишних путева, израду насипа, ископе, уградњу филтера, бетонирање облоге канала, хумузирање насипа, сјетву траве, израду појила за стоку и бунара за наводњавање и многих других ствари, које су биле неопходне. Најзахтејнији дио посла обављен је у августу када се, током дана, канал припремао за бетонирање, док се због

високих температура и захтјевне динамике бетонирање изводило у ноћним терминима. За овај кратак период израђено је око 2.800 m канала „Опачица“, око 1.280 m канала „Моштаница“ те уграђено преко 8.000 m³ бетона, објаснио је Мијушковић.

Посебан утисак, према ријечима грађевинског инжењера Славка Педовића, оставља то што је млада екипа, предвођена старијим колегама, марљиво, одговорно и са много елана радила у смјенама, безмало дан и ноћ како би се испоштовала захтјевна динамика.

◀ Ангажман који је, уз обострано поштовање обавеза и позиција, изнедрио нова пријатељства, која су учинила да мукотрпан рад не пада тешко, док су се сви проблеми уз

заједничке напоре рјешавали у ходу. А посао, као такав, створио једну млађу генерацију, одговорну, вриједну, спремну да се ухвати у коштац са свим пројектима који нас очекују, рекао је Педовић.

Мијушковић и Педовић, подсјетили су и на историјат оба канала те њихов значај за пословање наше фирме.

Опачица

Канал „Опачица“ изграђен је 1961. године. Служи за довод воде из акумулације Слано до канала Зета II. Дужине је 4257 т, почиње од слапишта бране Слано, простира се дуж Вртачког поља и завршава на споју са каналом Зета II. Досадашњи канал је био трапезног попречног пресека и цијелом дужином је обложен бетонском облогом. Био је димензионисан за протицај од 51 m^3/s . Пројектом модернизације и реконструкције ХЕ „Перућица“ – II фаза канал је реконструисан и надвишен за капацитет од 81.20 m^3/s , а радови су почели претходне године – појаснио је Мијушковић.

Моштаница

Канал Моштаница, према ријечима Педовића, изграђен је 1960. године и служи за довод воде од акумулације Крупац до канала Зета II.

Дужине је 3436 т од чега први дио каналски, трапезног попречног профила, дужине 2553 т и други дио тунелски, потковичастог попречног профила, дужине сса 885 т. Каналски

Опачица

дио је био дотрајао, са знатним оштећењима бетонске облоге која су проузроковала губитке воде из канала. Такође, досадашњи попречни пресјек канала није прихватао протицаје од 12 m^3/s без изливања водена појединим мјестима. Хидрауличким анализама, а затим радо-

вима који су завршени ове године канал је надвишен и омогућен за прихватање протока од 12 m^3/s без изливања, навео је Педовић.

Стефани Ераковић

Моштаница

ТЕ Пљевља, након ремонта, ради пуним капацитетом:

Производни план премашен за 6,2 %

Десет дана прије рока, у термоелектрани је завршен годишњи али и капитални ремонт турбине. Наша електрана, пребацила план производње за 6,2 одсто и произвела, за осам мјесеци, укупно 859,23 GWh електричне енергије

ТЕ Пљевља

Мирко Мазалица, руководилац Подружнице, задовољан је урађеним капиталним ремонтом турбине, као и редовним годишњим ремонтом:

«Капитални ремонт турбине се ради сваких 5-6 година и препоруке су нам биле да се треба одрадити ове године. Извођачи су, заједно са нашим запосленима, одрадили велики посао, а радило се, први пут, у двије смјене, како би испоштовали рокове, али и што прије прикључили термоелектрану на мрежу. Током капиталног ремонта, уочили смо и неке ситније неправилности, које не

ометају рад ТЕ, али које ћемо рјешавати у ходу, што је добро.

Мазалица је истакао велико задовољство због тога што је већ 35% грађевинских радова постројења за еколошку реконструкцију завршено, наглашавајући посвећеност и ентузијазам провјерених извођача као и наших инжињера и запослених у овом великом послу.

Подносећемо, након завршетка ова два пројекта, од данашњих 6000-6500 mg/Nm³ сумпоних оксида, имаћемо до 130 mg/Nm³, што ће бити фан-

тастичан резултат. Такође, ниво азотних оксида, који су сада од 350-400 mg/Nm³, смањиће се на испод 150 mg/Nm³, што је највећи значај изградње објеката и саме еколошке реконструкције у цјелини, која ће трајати до октобра 2024. године, када се очекује и завршетак примарног топловода, другог великог пројекта који је истовремено започео кад и реконструкција, под слоганом: "За чиста и топла Пљевља".

Менаџер пројекта еколошке реконструкције и руководилац Сектора за експлоатацију **Зоран Шљукић** каже

да су наши запослени презадовољни, не само степеном извођења радова већ и због сигурности коју добијају:

❖ Знате како; дуго се причало о еколошкој реконструкцији, чак је „висила прича“ о затварању ТЕ. Није то било свеједно људима, који су читав радни вијек ође радили, да остану без својих радних мјеста... Сада, кад се почело са пројектима, кад се почело улагати, људи осјећају неку сигурност, за посао, рад, за живот у Пљевљима, јер неће нико дати 60 милиона, а да се затвори ТЕ! Тако да је свима лакше, посебно кад су почели да ничу нови објекти и када је постало јасно да је еколошка реконструкција сада реалност. Тензије су пале, и сви смо „зграбили“ посао-каже Шљукић. Додаје такође да је започет ископ за постојење прераде отпадних вода, нови расхладни торањ, а планирано је да се изграде и пригушивачи буке коју ТЕ производи приликом старта и заустављања постројења.

На питање да ли је завршена ревизија књига за постројење одсумпоравања, постројења за транспорт пепела и шљаке и помоћне котларнице, Шљукић каже:

❖ Шест књига главног пројекта је ревидовано, па су радови проширени на шест постројења; постројење за одсумпоравање, стартну котларницу и постројење за транспорт пепела и шљаке, а значајно је проширен обим радова на још три постројења. Грађевински радови би требали бити готови до 1. марта наредне године, када почињу радови на машинским и електро инсталацијама, каже Шљукић.

Драган Бабић, специјалиста за машинске радове прецизира да су ремонтни радови обухватили: ремонт котла, млинова, опреме у машинској

сали, електро опреме, ремонта помоћних просторија, електро филтера и капиталног ремонта турбине. Укупни трошкови ових радова су износили 2,7 мил еура, док је са капиталним, тај износ око 3,5 милиона.

❖ Капитални ремонт је завршен десет дана прије рока, који је постављен на 70 дана. Извођачи радова су нам изашли у сусрет за рад у двије смјене, што је први пут урађено у термоелектрани. Имали смо квалитетне људе и за прву и другу смјену. С друге стране, била је то прилика да утврдимо шта још треба да завршимо у наредном периоду, а мислим да ћемо 2024. године, када се буде радио велики ремонт котла, одрадити све ове „ситнице“ које смо наишли током та два мјесеца, као што је, рецимо, замјена лопатица и слично. Битно је да ти уочени проблеми не утичу на поузданост рада турбине, али свакако требају бити ријешени, каже Бабић.

Турбина се, након 35 хиљада сати рада, ремонтвала, а радови су одрађени по планираној динамици:

❖ Дефинитивно је турбине била „зрела за капитални ремонт“, ипак након толико сати рада, морате је отворити, видјети, испитати... Многе ствари се, упркос мјерењима, тек тада могу уочити. Дијагностика је једно, али кад ви раставите сваки дио-е то је онда друго, каже Бабић.

На питање да ли има довољно угља на Потрлици за рад ТЕ и да ли их уговор са ЕПС-ом о испоруци 300 000 т, ремети у редовном раду, саговорници кажу да никаквих проблема у достави потребних количина нема, те да се испоруке високо квалитетног угља одвијају у оквиру уговорених вриједности.

Што се тиче пројекта топлофикације, Шљукић истиче да је било почетних проблема између ЕПЦГ и општине Пљевља око урбанистичко техничких услова. Исти су добијени од Министарства екологије, просторног планирања и урбанизма, након чега је расписан тендер:

❖ Отварање понуда очекујемо у септембру. Тражили смо извођаче за прву фазу топловода, као и сами главни пројекат за све три фазе израде примарног топловода, обзиром да имамо буџетирана средства за тај дио пројекта. Ако све буде у реду и ако добијемо квалитетну понуду, потписивање уговора би могло бити крајем октобра, а сами почетак радова на прољеће, до када би се детаљно „испројектовале“ све фазе пројекта израде топловода, каже Шљукић.

Иначе, тендер је расписан за изградњу 2300м топловода, вриједности око 2,5 милиона еура, од укупно шест километара, колико треба за цијели град. Прва фаза је подземни и надземни дио, а друга и трећа фаза, које ће се изводити током 2023 и 2024.год, су преостали километри примарног топловода. Радови на изградњи примарног топловода ће бити завршени, када се заврши и еколошка реконструкција 2024. године. У оквиру еколошке реконструкције пројекат израде топлотног извора за даљинско гријање града је подијељен у двије фазе. Прва фаза од 10 MWh нерегулисаним одузимањем паре са турбине и друга фаза, регулисано одузимање паре са турбине, како би се обезбједило укупно 44 MWh за гријање Пљевља.

Татјана Кнежевић Перишић

Импресивни резултати

ТЕ Пљевља је, у прва три мјесеца текуће године, од планираних 402 000 MWh, произвела 428 193 MWh струје. У десет дана априла произведено је 107 089 MWh, након чега је 60 дана била ван мреже. У коначном „скору“ за шест мјесеци, ТЕ Пљевља је пребацила план од 106,5%. До 1.септембра, ТЕ је укупно произвела 859 230 MWh електричне енергије, што је, у односу на планираних 809 000, веће за 6,2 %. Због лоше хидролошке ситуације, производња ТЕ Пљевља је у јуну износила 71% од укупне производње наших електрана, а у августу мјесецу тај проценат је био још већи, тачније 78%.

БОЈАН ЂОРДАН, извршни руководицац ФЦ Производња

Избјегли смо најтежи сценарио

Бојан Ђордан

Велики, тектонски поремећаји на тржишту енергената су многе компаније „бациле на кољена“ и одвеле у банкрот; срећом, наша компанија се није суочила са таквим, негативним, сценаријом, него поуздано и сигурно снабдијева крајње потрошаче, истакао је Ђордан

Претходних осам мјесеци, као и последња три мјесеца прошле године, можда су и најизазовнији период за електроенергетске компаније, генерално у Европи, па самим тим и код нас, сматра први човјек ФЦ Производња Бојан Ђордан. Тектонски поремећаји на тржишту енергената су многе компаније „бациле на кољена“ и одвеле у банкрот. Познато је и да су многе, велике и економски јаке, државе издвојиле милијарде еура за помоћ националним електроенергетским компанијама како би одржале системе стабилним и

испуниле обавезе снабдијевања крајњих купаца електричном енергијом. Наша компанија, није се, на срећу, суочила са таквим, негативним, сценаријом. Напротив, прошла година је завршена са рекордним позитивним пословањем, док се током ових, јако изазовних, осам мјесеци поуздано и сигурно производи електрична енергија и снабдијевају крајњи потрошачи.

Каква је спремност наших производних погона?

Производни погони су, изузев проблема

са трансформатором у ХЕ „Пива“, спремни за рад пуним капацитетом. У ТЕП-у се производња управо тако и одвија, док хидроелектране чекају повољније временске услове, тј. спремне су да дочекају падавине којима се сви надамо. Свједоци смо да су количине падавина у првих осам мјесеци ове године далеко испод просјечних и очекиваних. Поред поменутих проблема, велике тешкоће за производне објекте производе ситуација на тржиштима материјала, резервних дјелова и услуга. Одређени број уговора је пролонгиран по питању

рока извршења услед отежаних услова у испорукама. Успорен промет роба, прекоокеански транспорт који је сада вишеструко скупљи него прије двије године, недостатак одређених компоненти и дјелова су само неки од чинилаца веома изазовног периода који је и даље актуелан. Ипак, поред свега, можемо рећи да смо, у коначном, јако задовољни, јер смо повећаним напорима успјели да одржимо све уговоре и реализујемо велики број послова у циљу сигурне и поуздане производње.

Евидентно је да су хидроелектране, због недостатка падавина, подбациле те да је ТЕ, заиста ослонац нашег електроенергетског система. Иако је била готово два и по мјесеца ван мреже, опет је премашила план и надокнадила мањак. О којим цифрама говоримо након осам мјесеци ове године?

Производња електричне енергије

у нашој компанији је подијељена између, са једне стране, два хидро-енергетска и, са друге стране, једног термо блока. Овај однос је, у смислу обима производње, такав да на хидроенергетске објекте отпада 55-60 одсто. Ове године, у условима изузетно велике суше, ТЕ „Пљевља“ је произвела веће количине енергије у односу на обје ХЕ. Уз, како сте навели, застој од скоро два и по мјесеца, ТЕ „Пљевља“ је успјела да произведе око 870 GWh енергије, док су „Пива“ и „Перућица“ заједно произвеле око 820 GWh. Такође, важно је рећи да су акумулације попуњене са неких 150 GWh, што је знатно испод планираних количина. Из поменутих бројки јасно се види значај ТЕ за компанију, али и цијело друштво. Термоелектрана, као што је познато, даје базну енергију и чини окосницу система. Из поменутих бројки и описане ситуације видимо, нажалост, и велики недостатак нових производних капацитета. То се нарочито односи на постројења

из домена обновљивих извора енергије, као што су соларне и вјетро електране. Нови погони су нешто што је неопходно и треба дати максимум својих могућности да се пројекти нових електрана развијају и реализују што је прије могуће.

У ХЕ „Пива“ постоји проблем око трафоа, који се тешко рјешава. Шта нам можете рећи око тога?

У праву сте, у ХЕ „Пива“ је крајем маја мјесеца дошло до прораде заштитних уређаја везаних за блок трансформатор агрегата бр. 2. Овај проблем је довео до тога да одређени радови буду одложени за наредну годину, али ситуација је таква да се није смјело улазити у дуже застоје са два активна агрегата. Тренутно су дјелови трансформатора на дефектажи код извођача радова из Београда и надамо се да ће трафо, што је прије могуће, бити сервисан, испитан и пуштен у рад. Оно што је важно јесте

да недостатак једног агрегата тренутно не представља проблем колегама из управљања енергијом при изради планова производње.

Након завршеног ремонта ХЕ „Перућица“ је спремна за производњу. С којим количинама воде рачунате?

ХЕ „Перућица“ је и ове године успјешно одрадила ремонтне радове на свим агрегатима, као и осталим припадајућим објектима електране. Истакао бих да је ове године комплетиран посао са испоруком, уградњом, испитивањем и пуштањем у погон првих пет трансформатора снаге по 40 MVA. Такође, колеге из Дирекције за развој и инвестиције успјешно су обавиле дио послова који је планиран, а ради се о санацији система доводних канала – канала „Опачица“ и „Моштаница“. Овим радовима очекујемо да се смање губици воде који су се јављали у доводном систему. Такође, направљен је један важан корак ка стварању предуслова за изградњу агрегата А8 у „Перућици“. Канал „Опачица“ надвишен је и сада је запремина / проток воде у том каналу подигнут на око 80 м³.

Иза нас је јако сушан период и у јесен улазимо са акумулацијама знатно нижим него што је то предвиђено билансом производње за 2022. годину. Ниво наших акумулација тренутно је на око 35 одсто попуњености од максимума, што у енергији износи око 150 GWh, око 110 GWh у пивском и нешто више од 40 GWh у језерима ХЕ „Перућица“.

Остали извори енергије имали су добре резултате, али недовољно за потребе конзума у Црној Гори? Колико би ВЕ „Гвозд“ и СЕ „Бриска Гора“ растеретиле енергетски систем?

Поменули смо већ значај ТЕ „Пљевља“ за електроенергетски систем Црне Горе, али ништа мањи значај немају потребе да се што прије изграђују објекти као што су СЕ „Бриска гора“ и ВЕ „Гвозд“. Енергетска транзиција, која је већ узела маха, нешто је неизбежно и тај изазов треба прихватити раширених руку. Познато је да у Црној Гори функционишу двије вјетроелектране, „Можура“ и „Крново“. Планирана производња ВЕ „Крново“ је око 200 GWh, док је план производње

ВЕ „Можура“ око 110 GWh. За систем Црне Горе, ово је јако озбиљан ниво производње. Узимајући у обзир да имамо недостатке електричне енергије лети, онда је потпуно јасно да би СЕ „Бриска гора“ знатно би допринијела побољшању стања у електроенергетском систему. Пројекат је планиран да се ради у двије фазе и у коначном би производио око 450 GWh. Кад је у питању ВЕ „Гвозд“, очекивана годишња производња је на нивоу 150 GWh. Из наведеног је јасно да би СЕ „Бриска Гора“, ВЕ „Гвозд“ и сваки пројекат из обновљивих извора енергије представљао значајан додатак електричне енергије у сврху смањења увоза, нарочито у лјетњим мјесецима. У актуелном стању на тржишту, које траје већ дуго и представља својеврсну нову реалност у којој морамо функционисати, сваки новоинсталирани kW из ОИЕ је изузетно значајан.

Татјана Кнежевић Перишић

Воде никад мање

Стање наших акумулација тренутно је на око 35% попуњености од максимума, што у енергији износи око 150 GWh; око 110 GWh у пивском и нешто више од 40 GWh у језерима ХЕ „Перућица“.

Од два ОИЕ, 600 GW!

СЕ „Бриска гора“, пројекат планиран да се ради у двије фазе, производио би око 450 GWh, док је очекивана годишња производња ВЕ Гвозд, у нивоу 150 GWh. За систем Црне Горе, јако озбиљан ниво производње!

Енергетска транзиција је нешто неизбежно и тај изазов треба прихватити раширених руку

Поводом 19. августа дана ЕПЦГ

Уручене Годишње награде најбољим радницима

Са додјеле

Признање за најбољег радника наше компаније добиле су колеге: Пејка Пејовић из Главне финансијске дирекције, Жарко Маловић из ХЕ “Перућица”, Јован Цицмил из ХЕ “Пива”, Велибор Томчић из ТЕ “Пљевља” и Зоран Ивановић из ФЦ Снабдијевање – ОЈ Колашин.

Награду, која се састоји од новчаног дијела и пригодне плакете, уручио је први човјек извршног менаџмента ЕПЦГ Никола Ровчанин који је истакао да је посебна част и задовољство бити у друштву људи који су својим залагањем и резултатима дали допринос у остваривању пословних циљева.

❖ *Бити најбољи радник у најјачој компанији у Црној Гори заиста је вриједно, а то је уједно и порука запосленим да се у овој компанији цијени и вреднује рад и резултати,* казао је Ровчанин.

Миро Врачар, финансијски директор ЕПЦГ, казао је да је задовољан што се рад цијени и што награђени на овај начин служе као примјер свим осталим радницима, уз поруку да млађе генерације могу да науче много од старијих колега. – Бити најбољи у оваквој компанији није мала ствар, јер можемо рећи да је ова фирма стуб,

темељ црногорске привреде, рекао је Врачар.

Једна од награђених радника Пејка Пејовић из Главне финансијске дирекције задовољна је наградом. – Послови у рачуноводству нијесу много видљиви, али су врло захтјевни, па самим тим награда је дража, јер се организованост и ангажованост препознаје и цијени – истакла је Пејовић.

Жарко Маловић запослен у ХЕ “Перућица” каже да је привилегија радити у Електропривреди, поготово у ХЕ “Перућица”, јер моје колеге и ја Електрану сматрамо другом кућом.

❖ *Драго ми је што сам својим радом дао допринос да се квалитет рада одржава на завидном нивоу,* рекао је Маловић.

Јован Цицмил, машиниста агрегата у ХЕ “Пива”, већ тридесет осам година ради у ЕПЦГ. Сљедеће године иде у заслужену пензију, а оно што је обиљежило његов рад је спремност да реагује у сваком моменту у погону гдје је запослен.

Зоран Ивановић, награђен за постигнуте резултате у ФЦ Снабдијевање – ОЈ Колашин, каже да није очекивао награду, али да прија након 28 година рада. Његов посао је специфичан, јер ради са купцима па је суштина његовог посла била да помогне потрошачима, а чини му се да је то у већини случајева успио. Посао руковоаца блока у ТЕ “Пљевља” није једноставан. Знање и искуство је важно, а то је добро познато Велибору Томчићу који каже да је захвалан на награди и да ће се трудити да посао обавља како треба.

❖ *Знање и искуство је увијек од пресудног значаја,* истиче Томчић.

Чланом 6 Одлуке Извршног директора о утврђивању посебних награда и признања у ЕПЦГ, дефинисано је да награде и признања представљају један од доприноса угледу Друштва.

Марија Вукотић

ЈАСМИНКА ТРХУЉ, руководитељка Сектора за електричну енергију Енергетске заједнице

Енергетску транзицију нико не може зауставити

Јасминка Трхуљ

Руководитељка Сектора за електричну енергију у Енергетској заједници Јасмина Трхуљ, једна је од ријетких жена на високој позицији у енергетском сектору. Са осмјехом истиче како је сугестија колегинице из Хрватске Маје Покровац да се женама да више простора у струци, нешто што од срца подржава. Јасмина је дипломирани инжењер електроенергетике за електроенергетске системе, запослена у Секретаријату Енергетске заједнице у Бечу. Била је руководилац пројекта за техничку помоћ повезивању регионалног енергетског тржишта на Западном Балкану, менаџерка иницијативе Регије угља у транзицији на нивоу Енергетске заједнице. Драгоцјено регулаторно искуство у развоју и праћењу тржишта електричне енергије, стекла је током седмогодишњег рада у Агенцији за енергетику Републике Србије (АЕРС) као виши експерт за електричну енергију.

Комплексну енергетску ситуацију у Европи и региону тумачи као-нову реалност:

Све земље ЕУ, као и Западног Балкана су прихватиле заједнички циљ да до 2050. године дођу до климатске неутралности. Како ће то урадити Црна Гора, како друге државе, зависи од вас. Тај пут ви бирате. Ви сте креатори своје енергетске политике, имате добру подлогу, капацитете, знање... Нема ту више дилеме "хтјели или не хтјели", транзиција је кренула и не може се зауставити, каже Трхуљ

Криза у ЕУ је изазвана са неколико фактора, при чему ниједан од њих није утицао на цијену струје у региону Западног Балкана. У ЕУ је дошло до повећања цијене гаса, а како је њихов систем зависан од гаса, то се одразило на цијену електричне енергије. Такође, у ЕУ су се нагло затвориле термоелектране на угља, а након рата и гасне кризе, дошло је до њихове поновне реактивације, што је повећало цијену угља; повећала се и потражња за CO2 сертификатима; с друге стране, иако су OIE у експанзији, ти извори су варијабилни и зависе од временских прилика, које су, на нивоу Европе биле лоше,

па је, све то заједно, допринијело неvjероватном расту цијена струје.

Што се тиче земаља Западног Балкана, ми немамо проблем са ОIЕ јер је код нас мали удио производње из тих извора, свега 6%; такође немамо зависност од гаса, јер је тај удио мањи од 2%. Оно што ми имамо и што је проблем је угљ; на нивоу региона, преко 64% производње струје је из угља и сви наши проблеми, посебно оне које смо имали зими, су били због угља. Знате да је енергетски колапс у Србији био због лошег квалитета угља на коповима, у Македонији што немају довољно угља, на Косову због испада тамошње ТЕ...Стога су наше државе остале без очекиване производње и морале су да купују ту прескупу струју из ЕУ. Једино Црна Гора није имала проблем са производњом али се та цијена прелила на цијели регион – појашњава Трхуљ.

Са друге стране, цијена струје код нас регулисана је по ниским цијенама, док енергетске компаније купују по високим и ето проблема!

Цијене струје за индустрију, са мрежаринама, су близу просјечне цијене која је на снази у земљама ЕУ, али су зато цијене за домаћинства много ниже од оних у ЕУ; зато ми, у Енергетској заједници сматрамо да земље региона морају кренути са промјеном ценовне политике...

Или да регионалне електропривреде уложе средства у нове ОIЕ, како би обезбједили вишак струје која се може тржишно наплатити, да не би доспјеле у губитак?

Да, наравно, само што треба доста новца и времена којега немамо, за такво што. Постоји и солуција да се издвоје купци који заиста не могу да плате, а не да сви имају ту ниску цијену... Само је, рецимо, у Македонији дошло до повећања цијене струје за 11%... Косово је донијело одлуку, која је на суду, па је тамо правни вакуум до коначне одлуке и није јасно по којој цијени се наплаћује струја.

Потпуно је јасно да ће енергетски системи наших држава бити профитабилни ако добро продају

струју, али постоји и друга страна медаље, а то су потрошачи, који не могу да издрже ни поскупљења основних животних намирница, а камоли струје. Како мислите да наши људи могу да плате тржишну цијену, која је бар десет пута већа од садашње у овим условима?

Када говоримо о тржишној цијени струје, она не иде крајњем купцу; има ту дугорочних уговора са компанијама, па самим тим и другачијих цијена... Али оно што морамо сви знати је да се ове цијене неће мијењати! Није ово нешто привремено и није ово нешто што ће се вратити на старо. Не. Ово је нова реалност, коју морамо прихватити. Видите, такође, да је у Албанији, на Косову, Македонији уведено ванредно стање. Влада Србије је донијела препоруку ЕПС-у да ограничи цијену, за комерцијалне на 75 еура и за снабдјеваче на 95 еура... У Европској заједници сматрамо да се реформа тржишне енергије мора наставити, да се мора сагледати укупна ситуација и тамо где је ниска цијена струје, мора се повећати и прилагођавати тржишним условима...

Како Европска заједница гледа на ситуацију у Црној Гори?

Црна Гора је изузетно високо оцењена као држава која спроводи смјернице енергетске заједнице, али кључни проблем је што код вас нема алтернативних понуђача; такође није још уређено тржисте “за дан унапријед”, којег припрема BELEM, а које је од изузетне важности; кад имате национално тржисте, онда можете да се интергришете у регионално. С друге стране, Црна Гора има велике капацитета за ОIЕ и вјерујем да ће до 2040. године имати мирно и флексибилно тржисте, интегрисано у цијели систем. У супротном, морали би инсталирати 400 MW батерија за складиштење, што би било прескупо.

Које још смјернице ЕЗ морамо испоштовати?

Што се тиче саме енергетске транзиције, Црна Гора има ту обавезу да заустави рад ТЕ Пљевља...

Чекајте, шта је са роком до 2050. године?

ТЕ Пљевља је била у “opt out” систему, што значи да је требала, након 20 хиљада сати рада, да искључи систем.

Како да га искључи кад се десила енергетска криза и када овог прољећа није било падавина?

Свака држава има излаз у тој ситуацији: увоз струје.

Поред свих наших извора енергије! Па то би био парадокс... ми смо одустали, због прописа ЕУ, од изградње другог блока ТЕ, а без постојеће, Црна Гора би трпјела милион еура губитка на дневној бази. Уосталом, наша ТЕ Пљевља је тек мали каменчић у огромном кругу европских ТЕ и загађења; одкуд толики притисак на нас, са само једном ТЕ, док, рецимо, једна Њемачка гради и отвара нову ТЕ, те реактивира, као и сва Европа, старе ТЕ?

Гледајте; права и обавезе су једно и обавезали сте се на њихово поштовање. Због оваквих ситуација градивимо те интер конекторе, да сви грађани могу да купују и продају струју... Чак је било периода када су цијене струје биле тако ниске да се није исплатило ни производити... Сада је другачије јер су се поклопиле у “савршену олују” гас, Украјина, вјетар... Али свака земља мора имати своју стратегију и то дугорочно.

Црна Гора мора имати Национални енергетски климатски план, како би се, до 2030. усвојили таргети; такође до краја године се морају усвојити циљеви за ОIЕ и енергетску ефикасност, што је пут ка енергетској транзицији државе. Дакле, требате пуно инвестиција за ОIЕ, треба да имате тржисте за дан унапријед и унутар дана, гдје можете пласирати енергију, треба вам јасно дефинисана енергетска политика, усвајање секундарне легислативе за аукцију, за финансирање, подстицај за ОIЕ... Нови пакет је ступио на снагу, за све Европљане, “за чисту енергију” и енергетску неутралност. На министарском вијећу ЕЗ ће бити усвојене директиве за ОIЕ, које ће се морати имплементирати до краја године; а за њих, треба промјена Закона о ене-

ргетици. Дакле, посла је пуно и он се мора брзо одрађивати.

ЕПЦГ је започела еколошку реконструкцију ТЕ Пљевља, пројекат топлификације Пљеваља, соларне панеле 3000 и 500+, расправља се о ХЕ Комарница... Како ЕЗ ово коментарише?

Европска заједница добронамјерно гледа на пројекте ОИЕ. Сматрамо да их треба подржати, да треба створити амбијент у којем ће инвеститори наћи интерес да улажу у енергетику. И наша подршка није само упућена енергетским компанијама, већ и по-

јединцима са квалитетним енергетским пројектима, јер сви заједно доприносе енергетској транзицији.

Оно што инсистирамо су енергетски планови, озбиљне анализе, сценарији како ћемо доћи до климатске неутралности 2050. године... Све земље су се сагласиле са тим циљем и све земље региона су се обавезале да ће пратити ту зелену агенду. Како ће то урадити Црна Гора, како друге државе, зависи од вас. Тај пут ви бирате. Ви сте креатори своје енергетске политике, имате добру подлогу, капацитете, знање... Нема ту више дилеме "хтјели или не хтјели", транзиција је

кренула и не може се зауставити. Ето, прошле године је регион произвео 4 терават сата мање електричне енергије из извора које има. Нико није ништа бранио, али је чињеница да нема више толико угља, да су постројења стара и да ће бити све старија, да ће сјутра можда бити нека нова технологија – нико то не зна, али оно што знамо је да се морамо припремити на свако вријеме и проблеме које оно носи.

Татјана Кнежевић Перишић

Обавезе Црне Горе

Црна Гора мора имати Национални енергетски климатски план, како би се, до 2030. усвојили таргети; треба вам јасно дефинисана енергетска политика, усвајање секундарне легислативе за аукцију, за финансирање, подстицај за ОИЕ... На министарском вијећу ЕЗ ће бити усвојене директиве за ОИЕ, које ће се морати имплементирати до краја године, а за њих, треба промјена Закона о енергетици.

Милка Мумовић, експерт за енергију у Европској заједници

Улагање у енергетску ефикасност постаје императив

Милка
Мумовић

Студија коју је радила Енергетска заједница ЕУ показала је да је остварљив циљ да се до 2050. године у ЕУ успостави нулта емисија ЦО₂, али се то мора радити постепено и без већих ломова, истакла је Милка Мумовић, експерт за енергију у ЕЗ за лист Електропривреда. Сматрам да до 2030. године би требало да се у Енергетској заједници тргује дозволама за емисију угљен диоксида, а до 2040. године је предвиђено да загађивачи купују дозволе за сав емитовани угљен диоксид, без бесплатно додијелених дозвола. На тај начин би се потиснула са тржишта електрична енергија произведена из угља као неконкурентна, у односу на енергију из других извора за коју ће се у међувремену градити нови капацитети

Студија коју је урадила Енергетска заједница, показује да је остварљив циљ да се до 2050. године у ЕУ успостави нулта емисија CO₂. На који начин ће се тај пројекат одвијати и који ће бити први кораки?

Према студији Дизајн увођење цијене угљеника у Енергетској заједници, чланице Енергетске заједнице могу и треба да уведу обавезу за загађиваче да обрачунају и плате трошкове загађења, по моделу сличном схеми коју примјењује Европска унија, али прилагођеном условима, могућностима и специфичностима како Енергетске заједнице, тако и сваке чланице.

У студији је анализирано неколико сценарија, и препоручен као оптималан модел по којем би чланице требало да одмах почну да уведу обрачун трошкова загађења, а најкасније до 2025. године. Студијом су обухваћени само сектори електричне енергије и топлинске енергије. Загађивачи из ових сектора најкасније до 2025. године треба да плаћају дозволе за емитовање угљен диоксида. С обзиром на значај и удио производње енергије из угља, како на сигурност снабдијевања, тако и на приуштивост енергије за привреду и становништво, те релативне нивое бруто друштвеног производа, оптимални сценарио препоручује постепено увођење на начин да се дио дозвола купује на аукцији, а остатак буде додијељен бесплатно, те да се временом удио бесплатно додијељених дозвола смањује, у смјеру који је одређен за Уговорне стране груписане у 4 категорије.

До 2030. године би требало да се у Енергетској заједници тргује дозвола за емисију угљен диоксида, а до 2040. године је предвиђено да загађивачи купују дозволе за сав емитовани угљен диоксид, без бесплатно додијељених дозвола.

На тај начин би се потиснула са тржишта електрична енергија произведена из угља као неконкурентна, у односу на енергију из других извора за коју ће се у међувремену градити нови капацитети.

Први корак је поуздано праћење, мјерење и извјештавање о испуштеним

гасовима стаклене баште и другим штетним материјама.

Којим путем корача, по Вашем мишљењу, Црна Гора?

Црна Гора је направила важан искорак увођењем обавезе мјерења, праћења, извјештавања и верификације података о загађивачима и емитованим штетним материјама.

Други важан корак је учињен, а то је изражена и прописом потврђена намера да се обрачунава и плаћа емисија угљен диоксида и других штетних гасова по систему трговања емисијама. За сада тај пропис није могао бити примијењен на начин који би дао прави ценовни сигнал, зато што не постоји ликвидно тржиште, наиме број потенцијалних учесника је врло ограничен. Примарна аукција дозвола није спроведена и до сада по том основу за Фонд нису прикупљена средства којима треба да се подржи процес декарбонизације и правичне транзиције.

Сада је у току ревизија система и очекујемо да ће се наћи рјешење примјерено стању у Црној Гори.

Тема емисија CO₂ утиче на дугорочно стратешко планирање. По вашем мишљењу на који начин то треба рјешавати?

Како је Црна Гора већ усвојила политику интернализације трошкова загађења путем цијене дозволе за емитовање угљен диоксида, може се рећи да је правац начелно постављен.

Национални интегрисани енергетски и климатски план у разради могућих сценарија свакако узима у обзир чињеницу да загађивач плаћа, а економски субјекти у енергетском сектору у својим плановима узимају у обзир припадајуће трошкове.

Остали економски субјекти, потрошачи електричне енергије, свакако треба да рачунају на то да су цијене енергената мање предвидиве него икада и да ризик цијена енергије најбоље могу ограничити штедњом и ефикаснијим коришћењем енергије, те развијањем властитих постројења која користе обновљиве изворе као што је сунце, вјетар и отпад.

Планирање свакако треба узети у обзир нове учеснике на тржишту који управљају складиштењем енергије,

пуњачима електричних возила, удружене енергетске задруге и коришћење других иновативних платформи за удруживање потрошача - произвођача.

Када говоримо о турбуленцијама на тржишту струје које утичу на раст цијена електричне енергије широм ЕУ - колико све то утиче на наш регион?

Балканске земље су међусобно повезане и повезане са европским електроенергетским системима, у синхроную европску електроенергетску мрежу. Трговање електричном енергијом може да се одвија са било којим учесником регистрованим код било којег европског оператора система, под условом да су обезбијеђени потребни преносни капацитети интерконектора.

На тај начин тржишне велепродајне цијене у континенталној Европи нужно морају да конвергирају, управо у мјери у којој постоји слобода трговања и физичка могућност интерконектора.

Прекогранично трговање преко берзи електричне енергије за дан унапријед, као и трговање будућим испорукама, показало је да су цијене широм Европе конвергирале. Билатерални уго-

вори, који углавном нису јавни, прате цијене са берзе па се и у том дијелу увозне и извозне трансакције на конкурентском тржишту закључују имајући у виду референтне цијене на берзама.

Управо у дијелу извоза, односно увоза, ове цијене се одражавају и на домаћа тржишта и у 2021. години многи снабдјевачи су тешко успијевали да стабилизују своје финансије, а многи су остварили такве губитке да су морали обуставити пословање и отказивати постојеће уговоре са купцима. Ради се углавном о снабдјевачима чији малопродајни уговори нису били покривени одговарајућим велепродајним уговорима о куповини електричне енергије одговарајућег рока испоруке. Отказивање закључених уговора је уједно и најтежа последица турбуленција, која се одразила на све остале учеснике на тржишту, директно или индиректно, а најдиректније на крајње купце и њихове снабдјеваче последњег избора.

Снабдјевачи и уопште субјекти који се доминантно ослањају на властиту производњу лакше подносе раст велепродајних цијена, јер њихове продајне цијене зависе од трошкова производње, који су углавном стабилни и за сада предвидљивији од цијена електричне енергије и увозних енергената, као што су природни гас и нафта. Снабдјевачи који потпуно покривају малопродајне уговоре из властите производње и остатак продају на краткорочним тржиштима извозе могли су да остваре и екстра добит.

Да ли је и колико важно да се регион држи јединствене берзе струје, како би имали сигурно снабдјевање и стабилност система?

Европске берзе се увезују у један систем и Енергетска заједница тежи и планира да буде дио тог система спојених тржишта за дан унапријед и унутар дана. Економска логика је сасвим јасна, јер ће се сви постојећи капацитети боље корисити и оптимално вредновати.

Регионално повезивање берзи је први и нужни корак, између осталог и зато што су енергетски системи наше регије најбоље повезани а производни капа-

цитети компатибилни.

Доступност електричне енергије постаје главна тема енергетске кризе, да ли је рјешење инвестирање у ОИЕ?

Улагање у ОИЕ јесте рјешење, не само за постојеће електропривреде, за инвеститоре, нове учеснике, него и за потрошаче, привреду и становништво, који ће оптимизовати своју потрошњу и смањити трошкове, а такође и за привреду у цјелини, јер ће смањити увозну зависност.

Да се најбоље искористи потенцијал ОИЕ, нужно је развијати напредне мреже које могу да одговоре потребама децентрализованог електроенергетског сектора.

Предвиђања о стању на тржишту струје могу бити незахвална, али ипак можемо ли одредити правац даљег развоја и понашања учесника на тржишту?

Сигурно је да ће потрошачи тражити начин да смање ризик трошкова електричне енергије. Са растом цијена енергената и електричне енергије, улагање у енергетску ефикасност постаје императив.

Улагање у постројења за производњу електричне енергије за властите потребе је све исплативије, пошто су варијабилни трошкови занемариви или негативни, као у случају биопалива, период отплате улагања у опрему је све краћи. С обзиром на очекиване цијене, трошкови балансирања система ће такође расти, а тиме и мотив учесника да минимизирају одступања. То даље води ка удруживању учесника путем електронских платформи ради оптимизације управљања производњом и потрошњом, ради куповине и продаје електричне енергије и помоћних услуга. Електроенергетске мреже треба да омогуће корисницима да се активирају у новим улогама, због тога је развој напредних електроенергетских система кључ таквог, одрживог развоја сектора.

Марија Вукотић

МАЈА ПОКРОВАЦ, директорица удружења Обновљиви извори Хрватске (ОИЕХ)

Енергија је основа развоја сваке земље

Маја
Покровац

У овој кризи смо показали колико смо, као енергетски системи, рањиви и зато сматрам да свака земља регије треба да оне изворе које има, користи максимално и надограђује те да управља како је најбоље за њу! Након пандемије и рата, сада се тек разумије да је енергија основа развоја једне земље, да је енергетика стратешки циљ, да је озбиљно мораш разматрати и дугорочно и одрживо планирати! Нема трећег, поручује Покровац за наш лист

Маја Покровац, директорица је удружења ОИЕХ од његовог оснивања 2016. године, које окупља енергетске компаније са укупно 80 одсто инсталисаног капацитета за производњу електричне енергије из обновљивих извора у Хрватској, као и осталу ОИЕ индустрију: произвођаче електричне опреме, сервисне и потпорне дјелатности, девелопере и консултанте. Магистрала је јавне политике и завршила MBA Energy Economics. Дванаест година провела је као директорица у Хрватској удрузи послодаваца гдје је била одговорна за грану енергетике, промета и финансијског тржишта, била је савјетница министра предузетништва и економије, а радила је и за Међународни одбор Црвеног крста у Женеви, управљајући значајним комуникацијским пројектима. Предсједница је хрватског Друштва лобиста.

Како је дошло до формирања удружења ОИЕХ?

Како је енергетска транзиција императив земаља чланица ЕУ, јавила се потреба да хрватско gospodarство обједини пројекте и почне градити ОИЕ сектор, не само због захтјева енергетске заједнице већ и због нас самих и производње "домаће" енергије. Неупитни су потенцијали ОИЕ у Хрватској; ми смо, у ствари, земља сунца, вјетра, геотермалне енергије, биомасе, биоплина... дакле, могућности су огромне. Тако се 2016. формирало ово наше удружење, с циљем да наши господарственици почну озбиљан рад на енергетској транзицији, кроз развијање нових пословних модела, као и укључивања грађана... Јер је битно да управо грађани могу бирати модел, препознати своје важно мјесто у овом процесу, улагати и бити носитељи производње електричне енергије за властиту потрошњу. Од тих почетака до данас, ми смо јако активни, било да сугерирамо транспарентна и учинковита законска рјешења, креирамо и сугерирамо моделе који до сада нијесу постојали, израђујемо студије, акцијске планове,

примјерице Водич за развој и проведбу пројеката обновљивих извора енергије у Хрватској, који смо, уз финансирање EBRD, објавили прошле године. Сарадњом са господарством, али и цијелом енергетском заједницом, створили смо синергију, као један од циљева рада и пружили онима који доносе јавне одлуке, савјете што је најбоље за Хрватску. Ми активно сукреирамо реализацију стратешких циљева енергетске транзиције, а својеврсни доказ нашег доброг рада је и одлука EBRD, која нам је одобрила двије нове студије – једну на тему агросолара и другу на тему потенцијала off shore вјетроелектрана у Хрватској. Континуирано радимо, нудимо конкретна рјешења и то она која домаћу енергију повезују са индустријом.

На енергетском симпозијуму у Будви сте рекли колегама из региона, једну велику истину: удружите се, нека политика ради свој посао, а струка свој, и то заједно. Сложићемо се да је једна држава суштински суверена ако је енергетски самостална, зар не?

Тачно. Управљањем енергетиком, земља, у ствари, управља и цијенама. Актуална криза нам је показала колико смо рањиви, као енергетски системи, а поанта сваке земље је да оним изворима које има, управља како јој одговара, да их користи максимално и надограђује. То чине све модерне европске земље. Сада, чак 90 одсто улагања у Европи су улагања у ОИЕ, а сви документи, пакети, програми и грантови ЕУ нам говоре да требамо што више и што брже одрадiti пројекте из ОИЕ, поштујући национално законодавство. У том циљу су и процедуре скраћене, јер је императив да се дозволе за пројекте одобравају у што краћем року, уз мапирање најбољих локација за ОИЕ. Савремена енергетика је брза, иновативна, а политика уистину каска за њом. Сва енергетска рјешења постоје, али треба радити да се и проводе, у чему главну улогу има управо политика струке, која би требала бити јача, активнија и упорнија у циљу да се сва енергетска рјешења за чисту енергију, што прије имплементирају у законодавства зе-

маља али и моделе, који би грађанима и индустрији били на услузи.

Енергетска криза је показала да смо сви ми, са малим системима, јако рањиви и да је добро да сарађујемо, да размјењујемо знања и идеје, договарамо се... Зашто, ипак, тога нема у потребној мјери?

Енергетских знања цијела регија има, што појединачно, што укупно. Сви ми, у својим државама, знамо која су рјешења за наше системе најбоља. Препреке су у главама, јер не постоји ни једна финансијска, техничка нити правна препрека, да би се било који енергетски пројекат реализовао. За енергетску транзицију нужна је и политичка транзиција, а те двије транзиције морају бити паралелне. Чињеница је да ова политичка каска јако, а кључно је да обје морају бити на услузи господарству и грађанима. Тај глас и потребу политика мора чути и проводити је. План цијелог зеленог тренда у свијету је да свако у својим рукама може имати енергију. То ће и бити за 10 година; то ће значити да ће сваки грађанин који се бави, нпр. туризмом, пољопривредом, индустријом, а који троши енергију, имати у мјесту гђе троши ту енергију и њену производњу. Производња на мјесту потрошње – кључан је термин о којем говорим. Да на свим јавним зградама, на крововима буду соларни панели; да постоје творнице за производњу панела... Цијела Европа сада жели и да производи потребне дјелове, уређаје, како би избјегла несигурност добавних ланаца кинеских, али и отворила нова радна мјеста за своју радну снагу те још боље управљала са енергијом.

Чини се да ЕУ не прати довољно регион; ето Хрватска, као чланица ЕУ, нема довољно ОИЕ, бар вама су доступни богати европски фондови. Да ли је ово својеврсно "буђење" ЕУ по питању енергетике, изазвано ратом у Украјини, коронам, недостатком гаса?

ЕУ годинама иде ка том зеленом циљу, а ово шта се сад десило је само довело до освјешћивања потребе повећања постотака ОИЕ и скраћивања времена у којем се желе до-

стићи ти зелени циљеви. ЕУ даје директиве, а мудре земље ће их слиједити и што прије "одрадiti" тражено. С једне стране ће им се финансијски више исплатити, а са друге – неће имати енергетски проблем у властитој држави. Хрватска јесте урадила укупно највише мегавата ОИЕ, ако успоредимо са регијом, али је, по постављању соларних панела, на зачељу Европе! Мислим да ће се тај велики вал у Хрватској десити у следећих 10 година, и то у соларним електранама и панелима, а биће и пуно више вјетра, геотермала, биомасе...

Ко ће предводити тај "вал", Хрватска електропривреда или ваша ОИЕХ?

Приватни енергетски сектор у Хрватској је најјачи и управо је приватни сектор произвео највећи број мегавата зелене енергије уназад 15 година. НЕР јесте кренула, прије три године, са ОИЕ, али ми мислимо да то све треба бити снажније. У Хрватској су, рецимо, соларне електране свугђе примјењиве... Не постоји објекат гђе их не можете направити. Мислим да тек предстоји велики тренд инвестиција, јер је тај пакет "тежак" 2-3 милијарде еура! Министарство господарства и одрживог развоја Републике Хрватске тражило је да се искаже интерес свих пројеката ОИЕ у Хрватској, па се на њихов позив одазвало укупно 216, што вам је око 6000 MWh капацитета. Слједи селекција захтјева према прописаним критеријима и за двије до три године ћемо имати реализиране те мегавате, што је одлично! Надаље, Стратегија ће показати гђе смо до 2030. године, а мислим да ова криза убрзава све планове, она нас тјера, диктира темпо и само је важно да свака земља мудро одради све што може до тог рока...

Ваша држава има одличне услове за изградњу фотонапонских електрана...

Јесте, то је велика предност Хрватске, јер има 30% већу инсолацију (количину дозрачене сунчеве енергије) него неке друге земље у регији, па самим тим 30 одсто већу исплативост фотонапонских енергетских пројеката.

Да ли ће Хрватска до 2033. године и заиста затворити ТЕ Пломин или мислите да ће Европа дати “више времена” економијама за транзицију? Ваши “зелени” кажу да се ТЕ ипак треба затворити јер немате довољно угља, који се купује вани, а и пенали за CO2 се дебело плаћају, те предлагју да се тај новац усмјери на ОИЕ. Шта мислите о томе?

Имали смо ту активност невладиног сектора по питању ТЕ, гдје се сматрало да би се она требала угасити. Мислим да не треба тако драстично чинити промјене нити је то могуће остварити одједном, али да, због таквих горива, треба појачавати обновљиву транзицију. Интереси су ту често супростављени јер сектори који су прије превладавали у енергетици желе и даље имати свој дио енергетског колача, што и успорава саму транзицију. Што будемо бољи и јачи у изградњи ОИЕ, то ће се умањивати и потреба за ТЕ.

Неспорно је да је у тим изворима енергије будућност, посебно ако желимо сачувати планету и наставити живјети са довољно струје. Међутим, док се ти циљеви не остваре, потребне су нам ТЕ. Али чему толики притисак на регион, чији капацитети термоелектрана, нијесу ни стоти дио, рецимо, њемачких, гдје оне и даље раде, чак се отварају и нове?

Знате како; они све одрађују брже. Сада је, рецимо, тренд постављање панела на рудницима, на бившим одлагалиштима отпада, на свим локацијама, које су због своје пријашње намјене неупотребљиве за било што друго. ТЕ ће нам требати још неко вријеме, али ево имамо ту и соларну

енергију – а то је суштина транзиције, постепено замјењивање извора за производњу енергије. Али без обзира на притиске, мој став је следећи: не бих им ја дала да ми много дирају у моје, државно, него бих радила како је најбоље за државу! При чему није довољно рећи да затварамо ТЕ неке године, већ до те године, паралелно радити и друго, користити своја природна богатства како свакој држави одговара. Гледајте, нико није очекивао нити пандемију нити рат. Сада се тек разумије да је енергија основа једне земље, да је енергетика стратешки важна, да је озбиљно мораш разматрати и дугорочно и одрживо планирати! Нема трећег. Сада поготово, када Европа не жели овисити о руском плину и када жели да овиси о својим изворима енергије. Ви, који приступате ЕУ, морате то јасно показати.

Дакле, ако постоји рецепт како даље, онда би, сходно вашим ријечима, био: БЕ, СЕ, енергетска ефикасност...

Тачно, па онда паметна ИТ рјешења за балансирање енергије, за мрежу...

Због израженог климатског проблема, индустрија треба да троши своју обновљиву енергију. Свако наше друштво се мора тргнути и кренути!

Бити жена у енергетици је очито тешко, а и мало вас је, али морам примијетити да су вас добро слушали колеге у Будви!

Жене у енергетици су ријеткост; то је мушка струка, а ако се жена жели ту доказати, мора уложити вишеструко времена и труда за то. Промјене система су додатно јако тешке, али занимљиво, жене у кризним ситуацијама, показују боље резултате – то ће вам сва истраживања, независно од теме енергетике, рећи. Не можемо чекати да нам мушкарци у енергетици отварају врата, него то морамо саме урадити...

Некад и ногом?

Некад и ногом! Жене имају више способности за мултидисциплинарни приступ, што енергетика јесте јер мора бити отворена према другим секторима, не може више бити сама

и служити само себи. Потребне су, такође, софт вјештине од комуникација, умрежавања, заговарања, повезивања, а ту жене доминирају, зар не? Такође, жене пуно више брину о јавном интересу, стало им је да се у сектору дешавају промјене које ће донијети добробит свима. С друге стране, мораш вољети они што радиш, имати знање и искуство. Иначе, цијели мој тим у ОИЕН је женски! Пошто су 99% оних који носе пројекте у енергетици мушкарци, ја сам у Господарском удружењу запослила жене. Мијењамо парадигме и идемо снажно напријед!

Браво! Имате ли слободних мјеста?

Наравно... Добродошли!

Татјана Кнежевић Перишић

Знања имамо, проблем у главама

Енергетских знања цијела регија има, што појединачно, што укупно. Сви ми, у својим државама, знамо која су рјешења за наше системе најбоља. Препреке су у главама, јер не постоји ни једна финансијска, техничка нити правна препрека, да би се било који енергетски пројекат реализовао.

Политика каска за енергетиком

Савремена енергетика је брза, иновативна, а политика уистину каска за њом. Сва енергетска рјешења постоје, али треба радити да се и проводе, у чему главну улогу има управо политика струке, која би требала бити јача, активнија и упорнија у циљу да се сва енергетска рјешења за чисту енергију, што прије имплементирају у законодавства земаља али и моделе, који би грађанима и индустрији били на услузи.

Неопходни нови производни објекти

Милутин
Ђукановић

На недавно одржаној прес конференцији, председник Одбора директора Електропривреде Црне Горе Милутин Ђукановић нагласио је да су урађене анализе показале да је систем националне електроенергетске компаније услед сајбер напада стабилан, те да није дошло до оштећења производних података и погона, нити до њихове злоупотребе.

Ђукановић је присутним представницима медија нагласио да у прошле четири деценије у Црној Гори није направљен ниједан већи извор електричне енергије.

❖ Живимо један нестваран живот што се тиче енергената и грађани су ти коју први треба да знају да плаћају цијену електричне енергије 50 евра MWh, а да је на тржишту често преко 800 еура MWh. Очекивана цијена електричне енергије за четврти квартал на берзама је преко 900 еура. Због тога мислим да је скандалозно да претходна власт

није ништа урадила на изградњи нових енергетских објеката. Зато ми сада улажемо највеће напоре у пројекат Солар 3000 и ја сам убијеђен да ћемо га завршити до краја године. Такође почећемо да радимо соларне електране на брани Слано и брани Вртац и у околини језера Крупац – јасан је директор Одбора директора ЕПЦГ.

Он је истакао да ове године се очекује и да ће почети земљани радови за изградњу вјетропарка Гвозд, чија ће инсталисана снага бити око 70 MW.

❖ Овим путем апелујем на државне институције да пројекте енергетике прогласе пројектима од јавног интереса како би могли да остваримо потенцијално енормну зараду од које ће имати користи сви грађани Црне Горе. То би заиста требало да буде од јавног интереса и превазилази било шта лично. Електрична енергија је један од ријетких производа која је

потпуно конкурентан на свим берзама. Фрапантно је да пројекат Гвозд касни два и по мјесеца јер се чекала дозвола од Института за заштиту животиња, јер двије од 12 вјетрењача потенцијално угрожавају слијепе мишеве. Тај вјетропарк треба да произведе 210 хиљада MW сати – поручио је Ђукановић.

Ђукановић је у свом обраћању апеловао на све грађане да заједно штедим електричну енергију да не дођемо, како наглашава, у ситуацију да новац не помаже, јер једноставно нема електричне енергије на тржишту.

Према његовим ријечима ЕПЦГ као друштвено одговорна компанија је спремна да купи имовину Жељезаре, али и не обавезе те компаније према правним лицима, али само под условом да држава купи акције ЕПЦГ.

Драгана Б. Мијушковић

Хитно почети градњу другог блока ТЕ

Извршни директор Рудника угља Милан Лекић сматра да држава треба да крене у реализацију пројекта изградње другог блока Термоелектране Пљевља, која би омогућила дугорочну стабилност енергетског сектора у Црној Гори и у перспективи анестезирала разорне ударце галопирајуће свјетске енергетске кризе.

Имајући у виду информације које, у последње вријеме, свакодневно можемо да чујемо од челних људи Електропривреде и Министарства капиталних инвестиција о великим издацима за куповину електричне енергије, чије цијене вртоглаво расту због велике енергетске кризе која је изазвала, најблаже речено, хаос на берзама, сматрамо да је дошао последњи тренутак да

држава Црна Гора уђе у пројекат изградње другог блока ТЕ - оцијенио је Лекић.

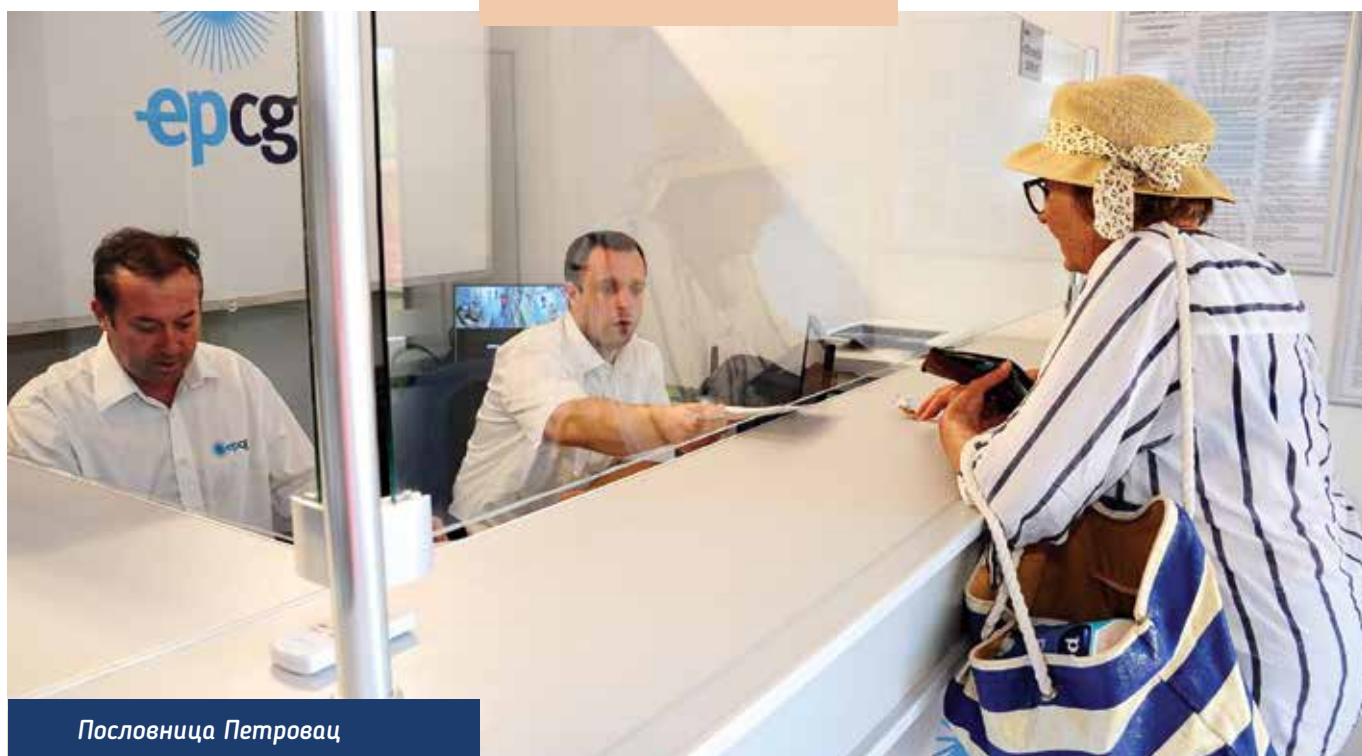
Он је рекао да охрабрује чињеница да ЕПЦГ, упркос овако незавидној ситуацији у којој се налази црногорски електроенергетски систем, успијева да засад не повећава цијене струје грађанима и привреди.

За два мјесеца увезено 106 милиона еура електричне енергије

Електропривреда Црне Горе је за два мјесеца увезла струје у вриједности од 105,9 милиона еура. Ситуација на тржишту електричне енергије је веома комплекса па је још увијек неизвјесно шта потрошаче очекује на језен и зиму.

Илустрације ради, поменућемо само чињеницу да је ЕПЦГ у периоду од 1. јуна до 29. августа текуће године, за увоз 302,6 GWh морали да одредијелимо чак 105,9 милиона еура, односно 350,13 еура за MWh. Тренутна цијена на берзи прелази 700 еура за MWh, а најављене

цијене за последњи квартал текуће и цијелу следећу годину, најблаже речено, нијесу оптимистичне. У овом тренутку ЕПЦГ потрошачима продаје електричну енергију по цијени од 45 еура за MWh, а ЦГЕС-у и ЦЕДИС-у по 116,22 еура за MWh”.

Пословница Петровац

Завршена акција „Подијелимо Терет 10“

Недавно је завршена кампања, тј. циклус акције „Подијелимо терет 10“.

«Акција је трајала три мјесеца и дала је добре резултате – истиче Бјанка Николић из ФЦ Снабдијевање. Она је подсјетила да је ова акција била, као и у претходном периоду, намијењена свим купцима из категорије „домаћинства“ који имају дуговања по основу утрошене електричне енергије.

Укупан број купаца који су потписали

„Подијелимо терет 10“ у периоду трајања акције од 01. јуна до 31. августа 2022. године износи 5094. Подсјетимо, право на прикључење акцији „Подијелимо терет 10“ имали су купци код којих је сума уплата у претходним мјесецима закључно са датумом споразума по повлашћеним условима „Подијелимо терет 10“ једнака или већа од последње фактуре којој је истекао валутни рок. Домаћинства која су се прикључила акцији „Подијелимо терет 10“, стекла су право на бројне повољности: отплата

претходног дуга у фиксним мјесечним ратама у износу од 20 еура, изузеће од принудних метода наплате док се поштује Споразум, обустава обрачуна затезне камате.

На покретање акције у ФЦ Снабдијевање одлучили су се због потенцијално великог броја купаца, којима би ова акција помогла да измире дуговања за утрошену електричну енергију.

Бјанка Николић

Повећан број електронских рачуна

Електропривреда као друштвено одговорна компанија такође улаже своје напоре и очувању околине, а самим тим доставља рачуна све више прелази путем електронске поште. Николић истиче да је јулски рачун путем е-маила добило је 65.145 купаца. У односу на јулски рачун 2021. године број корисника е-рачуна је повећан за 13.888.

Предност активације електронског рачуна је у томе што купац одмах након обрачуна добија свој рачун на е-маил адресу. На овај начин се доприноси очувању животне средине као и смањењу трошкова штампе и дистрибуције рачуна, поручују из ФЦ Снабдијевање.

Ово је још један доказ да је ЕПЦГ у служби грађана и мисли на њихове потребе, такође овим начином доставе рачуна како се умањује коришћење папира. Такође се смањују и трошкови поштанске дистрибуције рачуна за утрошену електричну енергију.

ЕПЦГ на Међународној конференцији о енергетици у Будви

У Будви је недавно одржана међународна конференција о енергетици, под радним називом "Energy Week: Western Balkans 2022", на којој су значајно учешћа узели и представници наше компаније.

Учесници конференције била су еминентна регионална имена из области енергетике и представници великих европских инвестиционих фондова, а кључне теме се односе на значајне пројекте из домена обновљивих извора енергије на западном Балкану, као и на могућности које се тичу побољшавања услова за сарадњу у троуглу енергетски сектор - држава - инвеститор.

У уводном дијелу учесницима се обратио предсједник Одбора дирек-

тора ЕПЦГ Милутин Ђукановић, који је казао да прича о енергетици у нашем времену јесте прича о избору између напретка и стагнације.

◀ Кључни аспект савремених проблема из домена енергетике јесте увезивање потребе за инвестирањем у изградњу нових постројења и настојања да се иста рационално користи. Када је ријеч о Црној Гори, стање је врло деликатно. С једне стране, имамо чињеницу да се, услед одсуства визије и стимулisaња нерада, пуне четири деценије није улагало у нове производне погоне, а с друге стране суочавамо се са бирократским потешкоћама, јер је очигледно да ни државна администрација, у дијелу који се односи на енергетику, није развијана

тако да подстиче развој. Како то мијењати? Просто, ако су сви кључни фактори свјесни чињенице да је енергетика мотор развоја сваке заједнице, онда држава мора да пружи сву могућу подршку енергетском сектору, како у погледу усаглашавања регулатива са стандардима XXI вијека, тако и на плану учешћа у превазилажењу глобалне енергетске кризе. Пред свима нама је, дакле, врло јасан избор: или ћемо наставити да стагнирамо, као што смо чинили током претходне четири деценије, или ћемо хватати прикључак са системима који су остварили огроман напредак у процесу енергетске транзиције. Од нашег избора зависи будућност енергетског сектора и друштвеног стандарда - поручио је Ђукановић.

Семинар Будва

У Будви одржане традиционалне радничко-спортске игре запослених ЕПЦГ

Спортске игре слика колегијалности и дружења

Са отварања игара у Будви

Манифестација Спортски сусрети у организацији СОЗ ЕПЦГ трајала је од 14. до 18. септембра у хотелу „Парк“ у Будви. На овогодишњим радничко-спортским играма учествовало је око 300 такмичара, који су се надметали у 14 дисциплина.

Традиционалне радничко-спортске игре отворио је извршни директор ЕПЦГ Никола Ровчанин.

« Желим прије свега да вам честитам на још једној успјешној организацији, традиционалних спортских игара које су слика дружења и колегијалности, што је веома значајно за дух сваке компаније. Веома је важно да одржимо заједништво и слогу и да се дружимо, те да користимо ова рекреативна дружења. Надам се да ће у овим играма преовладати спортски дух са великим бројем освојених пехара - рекао је између осталог Ровчанин.

Он је подсетио да је иза нас једна веома тешка година, година економске и енергетске кризе.

« Ми смо заједно са нашим запосленима, са нашом управом, са нашим менаџментом и са нашом Синдикалном организацијом увијек били на висини задатка успјешно борећи се да остваримо наш основни циљ, а то је уредно и континуирано снабдијевање електричном енергијом наше државе и наших грађана - нагласио је извршни директор ЕПЦГ.

Испред Синдикалне организације запослених учеснике је поздравио Рајко Голубовић предсједник СОЗ.

« Примјећујем да су спортски сусрети све посјећенији и да су запослени заинтересовани за учешће и дружење што се позитивно одражава на рад у компанији - нагласио је Голубовић.

Душан Јањушевић, предсједник Одбора директора Рудника угља на отварању игара рекао је да му је задовољство што су радници Рудника угља већ годинама дио ове манифестације.

За најуспјешнијег такмичара проглашен је Драгомир Живковић из Рудника угља Пљевља, док је најуспјешнија учесница Спортских сусрета Зорица Мијановић из ЕПЦГ ДОИЕ.

Најуспјешнија екипа је Екипа 2: Дирекција Друштва, Дирекција ФЦ Снабдијевање, Дирекција ФЦ Производња, док је пехар за фер плеј припао Екипи 4: ХЕ „Перућица“ и ХЕ „Пива“.

Драгана Б. Мијушковић

Живковић: Организација на нивоу

Драгомир Живковић, Руковалац багера из Рудника угља освојио је прво мјесто у бацању камена и у навлачењу конопца, те друго мјесто у стрељаштву екипно, и у триатлону, док је треће мјесто освојио екипно у бацању пловке. Оваквим резултатом проглашен је за најбољег учесника овогодишњих Спортских сусрета.

◀ Обзиром да сам учествовао у дисциплинама које су ми познате и у којима се добро сналазим није ми тешко пало такмичење. Када узмете награду за најуспјешнијег учесника игара морате бити задовољни, то између осталог пружа одређену сатисфакцију и жељу да и будуће учествујем у играма које је организовала ЕПЦГ, чију бих организацију похвалио јер је била на високом нивоу – рекао је Живковић.

Мијановић: ЕПЦГ води бригу о нашем здрављу

Када су у питању жене, најбоља је била Зорица Мијановић из ЕПЦГ ДОИЕ, која је освојила прво мјесто у кросу и у пикаду, друго у стони тенису, док је прва у стрељаштву екипно, а трећа у кошарци такође екипно.

◀ Приликом ових манифестација прво се сјетимо римске пословице „У здравом тијелу здрав дух“. Свако бављење спортом, па и рекреативно, фактор је за одржавање физичког и менталног здравља. То значи да наш колектив који организује ове игре брине о нашем физичког и менталном здрављу и ствара услове за нашу бољу социјалну повезаност – поручила је Мијановић.

Никчевић: Такмичари показали спремност

Испред екипе број 2 (Дирекција Друштва, Дирекција ФЦ Снабдијевање, Дирекција ФЦ Производња), која је освојила прво мјесто, свим такмичарима се захвалио Владимир Никчевић.

◀ И ове године такмичари су показали спретност која је допринијела да освојимо прво мјесто у генералном пласману. Иако временске прилике нијесу биле наклоњене, то правим спортистима није сметало, што се види и по резултатима. Такође, надамо се, да ће наредне године бити пријављено још учесника којима је такмичење у спорту примаран разлог боравка на овим Спортским сусретима – поручио је Никчевић

Резултати Спортских сусрета

Распоред екипа:

Екипа 1	Термоелектрана Пљевља
Екипа 2	Дирекција Друштва, Дирекција ФЦ Снабдијевање, Дирекција ФЦ Производња
Екипа 3	Рудник угља Пљевља
Екипа 4	ХЕ Пива, ХЕ Перућица

Резултати Спортских сусрета

ОДБОЈКА

Резултати по екипама:

1. Мјесто	Екипа 2
2. Мјесто	Екипа 3
3. Мјесто	Екипа 1
4. Мјесто	Екипа 4

НАДВЛАЧЕЊЕ КОНОПЦА

Резултати по екипама:

1. Мјесто	Екипа 3
2. Мјесто	Екипа 1
3. Мјесто	Екипа 2
4. Мјесто	Екипа 4

БАСКЕТ

Резултати по екипама:

1. Мјесто	Екипа 4
2. Мјесто	Екипа 1
3. Мјесто	Екипа 2
4. Мјесто	Екипа 3

ПЛОВКА

Резултати по екипама:

1. Мјесто	Екипа 2
2. Мјесто	Екипа 4
3. Мјесто	Екипа 3
4. Мјесто	Екипа 1

МАЛИ ФУДБАЛ

Резултати по екипама:

1. Мјесто	Екипа 3
2. Мјесто	Екипа 1
3. Мјесто	Екипа 2
4. Мјесто	Екипа 4

ПИКАДО

Појединачно:

Зорица Мијановић	1470 бодова
Наташа Николић	1100 бодова
Нивеска Мијатовић	1020 бодова

ТРИАТЛОН

Појединачно:

Дачевић Милисав	
Радовић Миодраг	
Живковић Драгомир	

КРОС (Ж)

Појединачно:

Зорица Мијановић	
Ивана Сјеклоћа	
Весна Комадановић	

ПИКАДО

Екипно:

1. Мјесто	Екипа 1	3140 бодова
2. Мјесто	Екипа 2	3130 бодова
3. Мјесто	Екипа 3	2670 бодова
4. Мјесто	Екипа 4	2375 бодова

ТРИАТЛОН

Екипно:

1. Мјесто	Екипа 2	55 поена
2. Мјесто	Екипа 3	53 поена
3. Мјесто	Екипа 1	48 поена
4. Мјесто	Екипа 4	24 поена

КРОС (Ж)

Екипно:

1. Мјесто	Екипа 2	26 поена
2. Мјесто	Екипа 1	10 поена
3. Мјесто	Екипа 3	6 поена
4. Мјесто	Екипа 4	0 поена

СТОНИ ТЕНИС

Екипно (М):

1. Мјесто Екипа 3

2. Мјесто Екипа 1

3. Мјесто Екипа 2

СТОНИ ТЕНИС

Појединачно (М):

Александар Дробњак

Будимир Јестовић

Алдин Вревић

СТОНИ ТЕНИС

Појединачно (Ж):

Ана Кужић - Миловић

Зорица Мијановић

Марија Лекић

СТРЕЉАШТВО (М)

Екипно:

1. Мјесто Екипа 2

2. Мјесто Екипа 3

3. Мјесто Екипа 4

4. Мјесто Екипа 1

СТРЕЉАШТВО

Појединачно (М):

Вуковић Милојко

Џикнић Милош

Владимир Никчевић

СТРЕЉАШТВО (Ж)

Екипно:

1. Мјесто Екипа 2

2. Мјесто Екипа 3

3. Мјесто Екипа 1

4. Мјесто Екипа 4

СТРЕЉАШТВО

Појединачно (Ж):

Едита Шабановић

Никчевић Тања

Поповић Милица

Детаљи са игара

КРОС (М)

Појединачно:

Арсеније Маликовић

Стефан Раонић

Александар Потпарић

БАЦАЊЕ КАМЕНА С РАМЕНА

Појединачно:

Драгомир Живковић

Миодраг Радовић

Милисав Дачевић

ШАХ

Појединачно:

Бељкаш Милош

Липовац Рајко

Јашовић Миленко

КРОС (М)

Екипно:

1. Мјесто Екипа 1 26 поена

2. Мјесто Екипа 2 22 поена

3. Мјесто Екипа 3 19 поена

4. Мјесто Екипа 4 5 поена

БАЦАЊЕ КАМЕНА С РАМЕНА

Екипно:

1. Мјесто Екипа 3 24 поена

2. Мјесто Екипа 1 14 поена

3. Мјесто Екипа 2 13 поена

4. Мјесто Екипа 4 10 поена

ШАХ

Екипно:

1. Мјесто Екипа 4

2. Мјесто Екипа 3

3. Мјесто Екипа 2

4. Мјесто Екипа 1

Црна Гора постаје дом за дигиталне номаде

Наиме, Црна Гора ће имати дигиталну номадску визу и дигиталну номадску боравишну дозволу

Скупштина је недавно усвојила измјене Закона о странцима, који је кључни акт за омогућавање визе и боравака дигиталним номадима.

Циљ закона је да измјенама странци који обављају послове електронским путем за страном привредно друштво које није регистровано у Црној Гори или су предузетници (тзв. дигитални номади) регулишу свој правни статус у Црној Гори.

◀ *Регулисање боравака дигиталних номада је *conditio sine qua non* (стање без којег нема) одрживих рјешења за привлачење дигиталних номада у Црној Гори – стоји у образложењу предлога измјена закона.*

У образложењу је наведено да постојећи Закон о странцима дефинише услове за улазак, излазак, кретање, боравак и рад странаца у Црној Гори, сходно којем, додају, и сада одређени број дигиталних номада ради

у Црној Гори, али је неопходно, сматрају, прецизирање и либералније дефинисати услове за њихов привремени боравак, односно потребно је уредити поступак издавања виза за дигиталне номаде.

У предлогу измјена законског рјешења Конатар, Ракочевић, Вукић, Струјић-Харбић и Стриковић наводе дио у којем се наводи дефиниција дигиталног номада, затим се омогућава дигиталном номаду да на основу визе за дужи боравак (виза Д) уђе у Црну Гору, након чега може да регулише дозволу за привремени боравак до двије године.

Прича о визама за дигиталне номаде и шансама које би наша држава добила кроз овај програм почела је још почетком 2021. године. Један од иницијатора који је међу првима увидио бенефите и био један од ријетких заговорника виза био је извршни директор и партнер “Colliers

International” Милован Новаковић. Новаковић је са својим тимом, у ком се налази иницијатор програма за Хрватску Јан де Јонг, био покретач иницијативе према Влади како би се што прије кренуло у процедуру одобравања виза за дигиталне номаде, пише портал likeabird.me.

Ко се у Црној Гори сматра дигиталним номадом?

Прво, ако размишљате о подношењу захтјева за дигиталну номадску визу, важно је знати дефиницију дигиталног номада у Црној Гори. У суштини, то је свако ко ради на даљину преко интернета за фирму која није регистрована у Црној Гори.

То значи да Д визу или боравишну дозволу као дигитални номад можете добити само ако не радите или не посједуете компанију у Црној Гори. Ако се региструјете као запослени, потпишете уговор о услугама са црно-

горском компанијом или региструјете сопствени бизнис овде, изгубићете право на дигиталну номадску визу.

Боравишна дозвола за дигиталне номаде

Са изменама закона, сада је могуће да дигитални номад поднесе захтев за боравишну дозволу. Цијела процедура је иста као и за све боравишне дозволе, осим што је основ по коме се можете пријавити ваш доказ да

радите за страну фирму. Тај доказ може бити ваш уговор о раду.

Боравишна дозвола за дигиталне номаде се издаје на двије године (једну годину дуже од редовног боравака по основу запослења). Осим тога, може се продужити за највише двије године. То значи да као дигитални номад можете провести до четири године у Црној Гори.

Друга разлика између ове и других

боравишних дозвола је у томе што можете продужити свој боравак до 6 мјесеци након истека прве боравишне дозволе.

Ако сте дигитални номад са породицом, након што добијете боравишну дозволу, ваш супружник и дјеца такође могу да поднесу захтев по основу уједињења породице. Као породицу, закон сматра супружника и вашу дјецу до 18 година.

Рудник угља планира градњу пиваре у Пљевљима

Надлежне институције пружиће логистичку помоћ Руднику угља за пројекте јавно-приватног партнерства, а у циљу проналажења адекватних инвеститора који би, кроз тај модел, подржали изградњу цементаре у Пљевљима, као у пиваре.

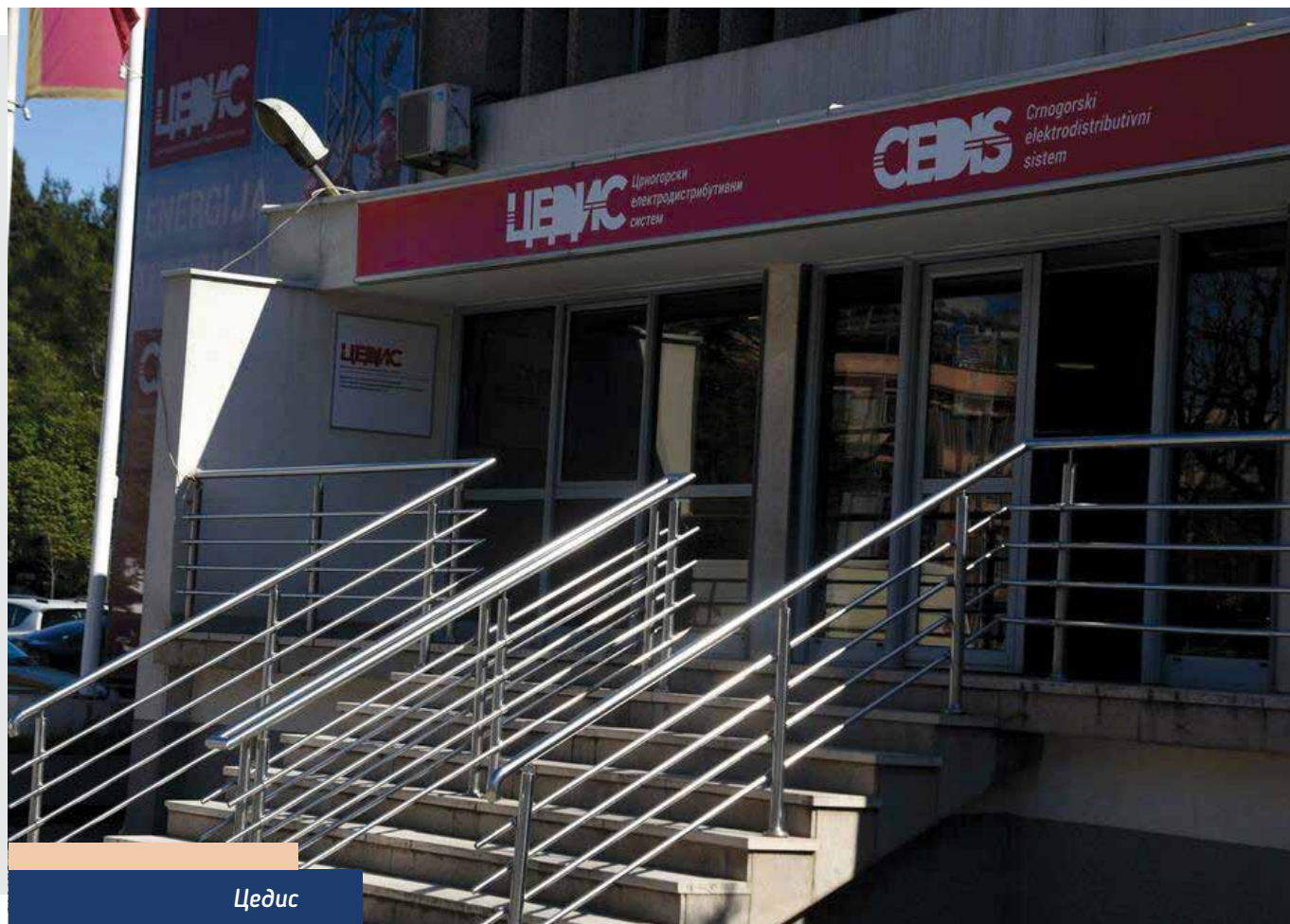
Министар Дамјановић примио је у свом кабинету извршног директора Рудника угља АД Пљевља Милана Лекића, који је, заједно са директором Сектора за развој и инвестиције Јагошем Гомилановићем, упознао ми-

нистра са изградњом фабрике за производњу цемента, производњи лековитог биља, одређених биљних култура, али и о пионирској идеји о изградњи пиваре у Пљевљима.

◀ Када је ријеч о изградњи фабрике за производњу пива, Лекић је упознао министра да би на уступљеном земљишту Рудник угља засијао пивски јечам као неопходну компоненту за потенцијалну производњу пива, те да би, на тај начин, створио претпоставке за привлачење

инвеститора који би обезбиједио технологију и све неопходне предуслове за оживљавање пиварства у нашој општини. Представници Рудника угља су подсјетили да производња пива у Пљевљима има богату традицију, да је пивара постојала још 1889. године, чак и прије пиваре у Никшићу, и да је снабдијевала пивом све градове у Старој Рашкој – наводе у саопштењу Рудника.

Опет у губитку због регулатора

Цедис

Црногорски електродистрибутивни систем (ЦЕДИС) је за шест мјесеци остварио губитак у пословању, због спорних одредби регулатора.

Регулаторна агенција за енергетику и регулисане комуналне дјелатности је од раније утврдила да ЦЕДИС од свог власника ЕПЦГ може куповати струју за покривање техничких губитака по формули која зависи од цијене струје на берзи у Будимпешти. Како су Европи већ годину значајно порасле цијене струје, па и на берзи у Будимпешти, ЦЕДИС има огроман трошак који је утицао на прошлогодишњи губитак од десет милион еура, али и наставак прављења губитка у овој години. РЕГАГЕН може тек од наредне године повећати ставку на рачуну за струју која се односи на ЦЕДИС, и од тада надокнади трошак због раста цијене струје у Будимпешти.

◀ ЦЕДИС је за првих шест мјесеци 2022. године, услед енормних поремећаја цијена на тржишту електричне енергије, набављао електричну енергију за покривање губитака у дистрибутивном систему по цијени од 116,22 еура/MWh (11,62 цента по киловатчасу), односно 2,2 пута више од одобрене цијене од стране РЕГАГЕН-а за 2022. годину, која износи 52,9141 еура/MWh (5,29 центи по киловатчасу). Наиме, да је ЦЕДИС електричну енергију набављао по цијени одобреној од стране РЕГАГЕН-а, пословни резултат би био позитиван, али енормни раст цијена електричне енергије, може утицати на остваривање негативног пословања, навели су из ове компаније.

ЦЕДИС је друштво са ограниченом одговорношћу у стопостотном вла-

сништву ЕПЦГ. Није обавезан да објављује полугодишње извјештаје, већ само годишње на сајту Управе прихода и царина.

Компанија је покушала прошле године да такозваним књижним одобрењима, накнадно умањи већ издате фактуре од ЕПЦГ. Влада је почетком априла дала сагласност ЕПЦГ да преко књижних одобрења покрије губитак ЦЕДИС-а од око десет милиона еура. Скупштина акционара ЕПЦГ је у јуну гласала против те могућности.

◀ Током 2022. године, ЦЕДИС-у нијесу достављена књижна одобрења, на основу којих је могао накнадно смањити расходе и губитак у пословању, иако су уложени приговори на достављене рачуне, саопштили су из ЦЕДИС-а.

Успостављена сарадња са Електропривредом Србије

У току реализација уговора

Са сепарације Догање

◀ **Лекић:** Кроз ову сарадњу Рудник угља обезбиједио ново тржиште за пласман угља што представља велики дан за компанију.

◀ **Лекић:** „Цијена за крупне асортимане много је већа по gJ у односу на онај угља који се пласира Термоелектрани. Подсјетићу, тренутна цијена €/gJ за Термоелектрану је 2,931, док је за крупне асортимане 3,86 €/gJ. Изражено у процентима, угља за Термоелектрану је 25% јефтинији од угља који се дистрибуира грађанима. Такође, битно је напоменути да за ове угљеве од 8.000 kJ/kg које испоручујемо за ЕПС, цијена €/gJ је чак 3,60€, што се, опет, уклапа у цијену ситног угља коју дајемо за широку потрошњу“.

На позив директора Електропривреде Србије (ЕПС) **Мирослава Томаше-**

вића, у четвртак 31. марта ове године, организован је састанак са представницима Рудника угља АД Пљевља (РУП) – извршним директором Миланом Лекићем и директором Сектора за развој и инвестиције **Јагошем Гомилановићем**.

Тада је, на обострано задовољство, у начелу, договорена сарадња између двије компаније о испоруци тзв. мање квалитетних угљева, калоријске моћи од око 8.000 kJ/kg. Такође, договорено је и да трошкови транспорта и утова ра угљева у жељезничке вагоне буду у потпуности покривени од стране ЕПС-а што је, касније, дефинисано уговором.

Извршни директор Лекић је након састанка поручио да је сусрет протекао у одличној атмосфери, гдје је исказана апсолутна наклоност за

успостављање успјешне сарадње и максимално професионалан приступ према потребама и захтјевима наше компаније.

Мање од два мјесеца касније, 24. маја, у просторијама Електропривреде Србије (ЕПС) потписан уговор о купопродаји мрко лигнитног угља између овог јавног предузећа и Рудника угља АД Пљевља (РУП). Уговор су потписали извршни директор РУП Милан Лекић и в.д. директора ЕПС-а Мирослав Томашевић.

Овим Уговором је предвиђена испорука првих 40.000 тона од планиране укупне количине од 300.000 тона угља. Цијена угља износи 28.8 € (без ПДВ-а) за квалитет топлотне моћи од 8.000 kJ/kg по тони, при чему се врши корекција цијене пондерисањем у распону топлотне моћи од 7.000 до

10.000 кЈ/кг. Примјера ради, за исту топлотну моћ од 8.000 кЈ/кг цијена угља за Термоелектрану Пљевља износи 23,4 €, што је за 20% нижа цијена у односу на договорену цијену са ЕПС-ом.

Уговором је предвиђено да транспорт договорене количине угља на жељезничку станицу у Пријепољу реализује РУП, док ће трошкови бити покривени од стране ЕПС-а, као и трошкови утовара угља у вагоне у станици Пријепоље, чију услугу је обезбиједио РУП након спроведеног тендерског поступка.

Тим поводом, Лекић је изјавио да је кроз ову сарадњу Рудник угља обезбиједио ново тржиште за пласман угља што представља, како је рекао, велики дан за компанију.

„Данас смо, на обострано задовољство, формализовали сарадњу са једним регионалним енергетским гигантом каква је Електропривреда Србије. Посебан значај ове сарадње је што смо на овај начин направили значајан пословни искорак у сусрет еколошкој реконструкцији Термоелектране Пљевља. Вјерујем да је ово добар замајац за ширење производних капацитета наше компаније која ће и убудуће бити локомотива развоја пљеваљске, али и привреде Црне Горе“, саопштио је тада Лекић.

Реализација Уговора са ЕПС-ом отпочела је 11. јуна, када су са Сепарације „Догање“ у правцу Пријепоља кренули руднички камиони – укупно њих шест, носивости 25 тона. На жељезничкој станици у Пријепољу вршен је утовар угља у теретне вагоне, као што је и прецизирано у Уговору. Услугу утовара угља у вагоне у Пријепољу вршио је Tim Contap, који је ангажован путем јавног позива – вриједност набавке 19.900€.

Свечаном поласку камиона присуствовали су и представници менаџмента компаније.

„Старији Пљевљаци добро памте колоне рудничких камиона који су извозили угаљ у Србију. Данас, присуствујемо обнови те сарадње, и то на обострано задовољство“, поручио

је извршни директор Милан Лекић који се осврнуо и на оне коментаре и медијске написе који су доводили у питање исплативост овог аранжмана.

„Рудник угља продаје калорију, а не тону – метафорички речено. Цијена угља се формира на основу калоричне моћи угља, и то је нешто са чим не морају да буду упознати сви грађани, али би то и те како морали да знају сви вајни експерти који зарад ускостраначког ћара или из неких других мотива негативно коментаришу овај уговор. Дакле, по калоричној моћи угља, а на основу базне цијене, формира се цијена угља. Базна цијена за ЕПС-ом на 8.000кЈ/кг износи 28,80€, док је цијена за Термоелектрану Пљевља за топлотну моћ од 9.211кЈ/кг – 27€. То је цијена за ситне гранулате из цијеновника. За топлотну моћ од

9.211 кЈ/кг, која се дистрибуира Термоелектрани, цијена угља за ЕПС износила би 33,15€ по тони, што је за 20% више остварена цијена за исту калоричну моћ у односу на Термоелектрану, а то је, сложићемо се, значајан проценат“, саопштио је он.

С друге стране, када говоримо о цијени за грађане Пљеваља, додаје Лекић, то је цијена за тзв. крупне асортимане чија је топлотна моћ 14.500 кЈ/кг и никако се не може поредити са цијеном мање калоричних угљева.

„Цијена за крупне асортимане много је већа по гЈ у односу на онај угаљ који се пласира Термоелектрани. Подсјетићу, тренутна цијена €/гЈ за Термоелектрану је 2,931, док је за крупне асортимане 3,86 €/гЈ. Изражено у процентима, угаљ за

Конвој пред полазак
за Србију

Термоелектрану је 25% јефтинији од угља који се дистрибуира грађанима. Такође, битно је напоменути да за ове угљеве од 8.000 кЈ/кг које испоручујемо за ЕПС, цијена €/гЈ је чак 3,60€, што се, опет, уклапа у цијену ситног угља коју дајемо за широку потрошњу“, саопштио је Лекић.

Као што је и договорено, након завршетка редовног ремонта Термоелектране Пљевља, услуге транспорта на релацији Пљевља-Пријепоље више нису извођене у режији наше компаније.

Јавни позив за набавку услуге превоза угља и утовара на овој релацији расписан је 1. јуна. У међувремену, стигле су четири понуде по основу овог јавног позива: “BEDEM Energy Solutions DOO Pančevo”, конзорцијум

“Tim Company” и “COOL TRANS DOO Podgorica”, “Transport Bajović doo Nikšić” и “Štit prevoz d.o.o. Nikšić”. Отварање понуда извршено је 17. јуна, док је 8. јула донијета Одлука о избору најповољније понуде, када је изабран “BEDEM Energy Solutions DOO Pančevo”.

Након доношења Одлуке чекао се жалбени рок од 10 дана, у оквиру кога није било пријављених жалби, па је између наше компаније и “BEDEM Energy Solutions DOO Pančevo” потписан уговор 22. јула. Рок извршења уговора је 6 мјесеци од дана закључења уговора или до достизања укупне уговорене вриједности, док је вриједност уговора, коју ће у потпуности сносити ЕПС, 480.000€ без ПДВ-а (580.800€ са ПДВ-ом).

Реализација Уговора са BEDEM-ом отпочела је 25. јула, када је пет камиона на гасни погон (метан), носивости око 25 тона, кренуло у правцу Пријепоља.

Посебна вриједност овог уговора је у томе што је значајно повећан капацитет и динамика транспорта угља.

Дуга традиција транспорта угља у Србију

Иако су први озбиљни кораци у производној дјелатности РУП-а почели 1952. године са свега 37 запослених, већ након двије године почела су значајна улагања у модернизацију у оквиру које је у периоду до 1964. године подигнута и сепарација у Потрлици, капацитета 400.000 тона годишње. Тада се за један ефективни час добијало 1,18 тона угља. Већ у том периоду свакодневно је око 50 возача одвозило угљем широм Југославије. Како прича пензионисани возач **Радос Стојић**, који је свој радни вијек у Руднику започео 1965. године на пословима возача транспорта, у то вијеме радило се без престанка, а возачи су знали и по мјесец да не дођу својој кући да одморе.

„Свакодневно се одвозио угљем, највише за Рудо, гдје се вршио претовар на возове, одакле је угљем ишао даље. Неколико година касније, почели смо да возимо угљем директно, на адресе купаца. Највише се тада возило за потребе установа, болница, школа, индустрије, а тада су отворена и бројна стоваришта у Србији (Чачак, Краљево, Београд, Мрчајевици, Ваљево, Шабач, Нови Сад и др.) са којих се угљем продавао. То су били и највећи потрошачи угља. А код нас у руднику, свако јутро са сепарације у Потрлици кренуло би 10 камиона, а када је било више поручбина, усакавали су и камиони “Превоз-а” Пљевља. И процедура је била једноставна. Возач дође на сепарацију, утовари се угљем, потом извага и на лицу мјеста добије отпремницу. Потом возимо на адресу купца, гдје се опет вага и истовара угљем“, рекао је Стојић.

Иако су била друга времена, иако су путеви били добрим дијелом макадамски, увијек се стизало до адресе купаца. Возило се у просјеку по осам сати до Београда, тек од Ужица био је асфалтни пут, али се увијек стизало на адресу купца.

„Никада није било проблема, застоја ни лјети ни зими, имало смо нове

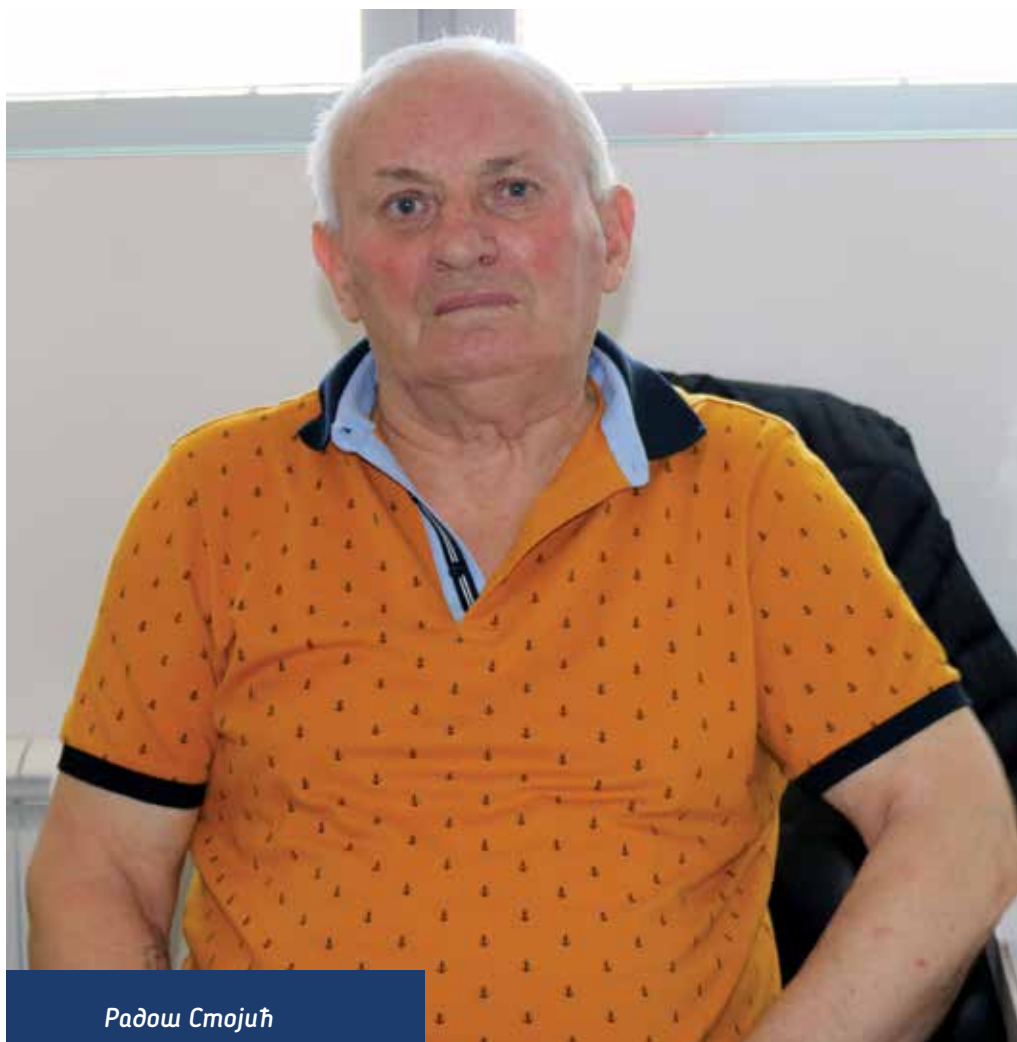
гуме, зими по два пара ланаца. По камиону био је само један возач, али ништа нам није било тешко. Морам поменути да смо имали и најбољег шефа "Транспорта", саобраћајног инжењера Дејана Крезовића, који нам је 24 сата био на располагању. Захваљујући њему у радионици одржавања никада није било чекања, а кад би се десило да на путу останемо у квару, Дејан би у року од два сата послао колегу са дијеловима за оправку или друго возило да нас врати ако би квар био већи. Нема града у којем он није знао неког, ко би нам притрчао у помоћ кад затреба. Е, то је био шеф, није му мрско било ни са радницима поћи да помогне оправке возила, а једном је са својим братом и још једним механичарем промјенио мотор на Круп-у за 24 сата рада без паузе. Каква су то времена била, када сте знали за шта радите и када вам се миљило да будете дио тима рударских возача", прича са емоцијама Радош Стојић.

У том периоду снабдијевали смо и све школе у Црној Гори, возило се свакодневно и за Косово, Пећ, Лепосавић, а само за Жељезару у Никшићу ишла су дневно по два три камиона са приколицом, онда за Титих у Подгорици, фабрику ужади у Колашину, и све објекте Војске Црне Горе.

„А у возном парку транспорта били су камиони МАН, Саурер, два ИФА, Крупп, Фатови 18 БК, Торнадо, Стеур, Мерцедес.. Сви су били носивости 24 – 28 тона, а торнади по 30 тона“, наводи он.

Даље прича да угаљ никада нико није рекламирао, али у њему никада није било лапорца.

„Квалитет је био одличан, јер када се вадио угаљ прво су радници лопатама уклањали лапорца, па се онда брезовим метлама брисала прашина, а тек онда се "пуцале" мине. А онда се по хитном поступку товарио угаљ, нисмо имали ограничено радно вријеме, јер је приоритет био испорука по поруџбинама. И тако годинама, док није кренуо да се са пруге у Пријепољу угаљ вуче по градовима, па смо онда само до пруге вршили испоруку. Али и тада

Радош Стојић

смо увијек имали по два камиона који су само вршили допуну вагона и замислите двојица колега радили су само тај посао и са истог су пошли у пензију“, присјећа се Стојић.

И никада се нико од радника није жалио, имали су и 13. плату, а како каже Стојић, ако си радио онда си и добро зарадио.

„Вриједно се радило, али и све за шта смо се обратили пословодству имали смо на располагању. У свему су нам помагали. Нажалост, дешавале су се и несреће на путу, изгубили смо шест, седам добрих и вриједних возача, али њихове породице никада нисмо запоставили, а дјеца су увијек запошљавана у руднику. Било је то вријеме велике колегијалности, дружења, братског односа свих запослених, гдје смо се и међусобно у свему помагали. Већ 1972. године долази нова група из школе возача, а старији су почели

да одлазе у пензију, и доста тога се промијенило, како однос према раду, тако и однос међу колегама, посвећеност, јер су то били јако млади возачи, али и тада је било другачије у односу на ова садашња времена. Ипак, док се присјећам тих лијепих времена и тих година које сам провео у руднику, морам рећи да сам поносан што сам био дио тог времена, дио тог и таквог састава и колектива, када су остваривани одлични пословни резултати, када је наш угаљ ишао широм Југославије. Када је дошло вријеме да 1996. године пођем у пензију, нисам вјеровао да је иза мене 41 година радног стажа, јер је вријеме пролетјело. Е то су била заиста сретна времена“, закључио је Стојић.

Слободан Радовић
Дијана Гомилановић

Србија: Струја за привреду скупља за 27%, за домаћинства 6,5%.

Хрватска укида PDV на соларне панеле. Босна и Херцеговина извози угаљ за Србију и Словенију. Грађани Зенице неће плаћати скупљи рачун за гријање

Србија: Струја за привреду скупља за 27%, за домаћинства 6,5%

Цијена електричне енергије за привреду, коју снабдијева Електропривреда Србије (ЕПС), је 95 еура за MWh од 1. септембра. То је поскупљење од око 27 % у односу на контролисану цијену од 75 еура за мегават-сат до 31. августа. Повећана је и цијена за резервно снабдијевање са 67 на 97,5 еура.

Иначе, цијена електричне енергије за домаћинства и мале купце, већа је за 6,5%, па је киловат-сат сада 8,144 динара. Међутим, ни ова мјера неће донијети стабилност ЕПС-у, обзиром да ће им, током зимске сезоне, недостајати чак 2,2 милијарде киловат-сати електричне енергије, процјењују аналитичари. Ова ставка пријети да озбиљно поремети енергетску али и економску стабилност Србије. (*balkangreenenergy; energetskiportal.rs*)

Припремају се пројекти за Ђердап 3 и Бистрицу

Србија припрема пројектно-техничку документацију за грађњу двије реверзибилне хидроелектране Бистрица и Ђердап 3, код које би прва фаза могла да буде завршена до 2025. године, изјавила је Зорана Михајловић, министарка рударства и енергетике. Ђердап 3 би требало да има снагу од 2.200 MW, с тим да би у близини била изграђена соларна електрана и вјетропарк снаге по 200 MW. Изградња Ђердапа 3 коштала би, двије милијарде еура. Бистрица би имала снагу 600 MW и по садашњој процјени коштала би 700 милиона еура. Процјене су да ће Србија до марта следеће године за увоз струје и гаса потрошити три милијарде еура, али због скока цијена процјена иде и до пет милијарди! (*Balkangreenenergynews*)

Хрватска укида PDV на соларне панеле

Влада Републике Хрватске најавила је да ће, уз све мјере за ублажавање последица енергетске кризе, укинути PDV на улагања у соларне панеле. Како је објаснио Андреј Пленковић, премијер Хрватске, сви који желе да инвестирају у соларне панеле, то ће моћи да ураде без PDV-а, али није прецизирано ништа детаљније. Влада Хрватске жели да дугорочно осигура снабдијевање електричном енергијом. (*energetskiportal.rs*)

ЕЗ покренула поступак против Србије

Секретаријат Енергетске заједнице је против Србије покренуо поступак за рјешавање спора због тога што она не координише расподелу прекограничног капацитета за пренос електричне енергије с Косовом и не омогућава учесницима на тржишту приступ највећем доступном капацитету. Оператор система, трансмисије и тржишта (KOSTT) Косова управља јединственом зоном и контролним подручјем у систему Континенталне Европе. Међутим, Електромрежа Србије, такође оператор преносног система или TSO, није с KOSTT-ом договорио механизам одређивања нето капацитета преноса (NTC) за интерконеције од Ниша до Косова Б и од Крушевца до Подујева, нити је одредио икакав ниво доступног капацитета за та два далековода. Стога вриједност NTC-а за те двије интерконеције износи нула, чиме се заправо спрјечава трговање. (*Balkan green energy news*)

У Нишу ће се градити соларна електрана

Градско вијеће Ниша дало је зелено свијетло за изградњу соларне електране у селу Врело, на превоју Грамада ка Сврљигу. Ријеч је о простору површине 61 хектар, који је, према важећем просторном плану, шумско земљиште. Након усвајања Плана детаљне регулације, створиће се правни основ за издавање локацијских услова и грађевинске дозволе за изградњу соларне електране. Иначе, више домаћих и страних компанија заинтересовано је за тај пројекат.

([енергетскипортал.рс](#))

Албанија и Србија потписале меморандум о сарадњи

Албанија и Србија потписале су меморандум о сарадњи у енергетици и рударству, који предвиђа међусобну подршку код улагања у нове капацитете, а посебно када је ријеч о изградњи терминала за течни природни гас (LNG) у Албанији. Потписали су га Белинда Баллуку, министарка за инфраструктуру и енергетику, и Зорана Михајловић, министарка рударства и енергетике. Потписани документ предвиђа и размјену научних и технолошких истраживања у области зелених извора енергије, те унапријеђење пословних и привредних веза у области енергетике, укључујући коришћење транспортних, преносних и складишних капацитета. Такође, предвиђена је и сарадња у области геологије и рударства, с посебним акцентом на чистије технологије и одрживи развој. ([Balkangreenenergynews](#))

БиХ извози угаљ у Србију и Словенију

У Босни и Херцеговини у јуну је произведена 561.000 тона мрког угља, од чега је 31.000 тона извезена, објавио је портал индикатор.ба. Скок се тумачи као резултат договора о извозу у Србију и Словенију гдје је договорен извоз 256.000 тона угља из Приједора за Електропривреду Србије, превозом који обезбјеђују Железнице Србије, док је Рудник мрког угља Бановићи за ЕПС уговорио испоруку 100.000 тона. Уговорен је и превоз 100.000 тона угља из Приједора за Словенију.

([energetskiportal.rs](#))

СЕ за хотелски комплекс у Истри

Кемпински Хотел Adriatic се истиче као један од првих хотела који на Јадрану користи фотонапонске модуле за производњу електричне енергије. Висина улагања у пројекат износи приближно пола милиона еура. Снага сунчане електране је 400 kW, с намјером да се у будућности оствари и више од 600 kW. Фотонапонски модули су стратешки постављени на хотелу, конгресном центру те на Кемпински вилама, у циљу прикупљања што веће количине енергије.

([energetika-net.hr](#))

Грађани Зенице неће плаћати скупљи рачун за гријање

Гријање ће ове зиме бити никада скупље, а процјењује се како ће цијене расти од 30 до 50%. Због глобалне ситуације коју је узроковао рат у Украјини, цијене енергената драстично су порасле у цијелој Европи, а расту и цијене пелета. Међутим, грађани Зенице могу заборавити на то, јер је у уговору о новој Топлани утврђено како се цијена гријања неће мијењати наредних седам година. (*energetika-net.hr*)

Хрватска: Шест SE за Крижевце

У склопу пројекта One Sun Connecting North and South, Град Крижевци ће изградити шест сунчаних електрана, укупне снаге 229 kW. Вриједност пројекта износи 245.600 еура, од чега су више од 208.759 еура бесповратна средства. Сунчане електране ће се градити на згради Градског друштва Црвеног крижа, Центра за одгој, образовање и рехабилитацију, Дјечјег вртића Крижевци, Основне школе Владимир Назор, спортске дворане ОШ Лјудевита Модеца и нове спортске дворане. Пројекат ће резултирати процијењеном годишњом производњом од 981,87 MWh и смањењем годишњих емисија CO2 од 155,72 тона. Овим пилот-пројектом, вриједним милион еура, постављају се интегрисане соларне електране на 29 јавних зграда у 16 градова и општина у Хрватској. (*energetika-net.hr*)

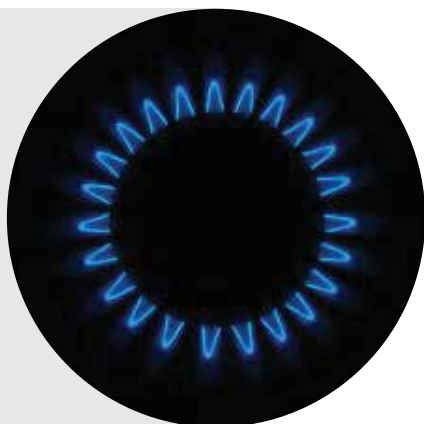
Русија обуставила испоруке гаса “Сјеверним током”.
Земље ЕУ већ напуниле складишта гаса до 80 одсто.

Прва њемачка флота возова на водоник.
Ново кинеско чудо: “лебдећи воз” који иде без струје

Обустава испорука гаса “Сјеверним током”

Затварање “Сјеверног тока” на неодређено вријеме повећало је цијену гаса у Европи за 30 одсто, а еуро је у односу на долар пао на најнижи ниво у протекле двије деценије. Москва шаље јасне поруке – гаса нема због санкција Запада. Обустава испорука гаса за Брисел је политички потез Русије и реакција на одлуку о ограничењу цијене нафте. Москва, пак, одговорност за хаос на тржишту гаса пребацује на Европску унију, пошто је одржавање гасовода угрожено. *(енергетскипортал.рс)*

Складишта гаса пуна до 80 %

Земље чланице Европске уније постигле су зацртани циљ и много прије рока су напуниле складишта гаса до најмање 80 % упркос честим прекидима у снабдијевању гасом. Тако су складишта у Белгији, Чешкој, Данској, Француској, Нјемачкој, Италији, Пољској, Португалу, Шпанији и Шведској попуњена су више од 80 %, док је ситуација у Аустрији, Хрватској, Мађарској, Холандији, Румунији и Словачкој нешто другачија, И у току је пуњење складишта и они би ускоро требали да испуне зацртани циљ. Бугарска и Летонија нијесу успјеле још да попуне своја складишта. Подсјетимо, Европска комисија је раније објавила план за окончање зависности Европе од руских фосилних горива до 2027. године и бржи прелазак на зелену енергију вриједан више од 210 милијарди еура. *(енергетскипортал.рс)*

Коалиција за 20 GWh VE на Балтичком мору

Шефови влада и министри енергетике осам земаља које излазе на Балтичко море обавезали су да ће повећати капацитете вјетроелектрана на мору седам пута, на скоро 20 гигавата до краја деценије. Балтичке земље су на састанку у Копенхагену потписале декларацију развоју вјетра на мору и о већој сарадњи у сектору енергетике. Балтичко море има огроман потенцијал за развој вјетроелектрана на мору, али тренутно има само 2,8 гигавата инсталисаног капацитета. Естонија, Летонија, Литванија, Финска, Шведска, Нјемачка, Данска и Пољска су такође најавиле да планирају да размотре даље циљеве који би се развијали у каснијој фази до 2040. године. *(Balkangreenenergy)*

Њемачки UNIPER пали ТЕ снаге 875 MW

Термоелектрана на угаљ компаније UNIPER, снаге 875 MW, поново ће производити електричну енергију за тржиште, највјероватније до краја априла следеће године, како би помогла да се Нјемачка избори са гасном кризом и обезбиди довољно струје за предстојећу зиму. Електрана Heuden 4 престала је да производи струју за тржиште на крају 2020. године и требало је да буде угашена за стално од 8. јула 2021. године, али је у јуну проглашена системски значајном електраном и пребачена на резерву. *(Balkangreenenergy)*

Раст цијена горива у Њемачкој

Цијене горива у Нјемачкој поновно су порасле, јер су истекле привремене мјере субвенционирања које је увела Савезна влада смањивши порез на нафтне деривате на три мјесеца. С обзиром на то да трошкови живота и даље расту те је инфлација на рекордним нивоима, порезним олакшицама је Савезна влада намјеровала снижити трошкове на бензинским пумпама, те тако ослободити грађане дијела финансијског терета. Тако је бензин Е10 (са до 10 % обновљивог етанола) био изнад два еура по литру, а дизел је прелазио 2,10, а понегдје и до 2,30 еура/л. *(energetika-net.hr)*

Надоградња вјетроелектране у Штајерској

Европска инвестициона банка (EIB) осигурала је компанији Аустријске савезне шуме зајам за финансирање градње и пуштање у погон четири додатна вјетроагрегата вјетроелектране Pretul. Укупни трошак пројекта процјењује се на 21 милион еура. EIB је 2015. одобрио зајам од 36,7 милиона еура за градњу те вјетроелектране снаге 42 MW која је у погону од 2017. године и која се састоји од 14 вјетроагрегата (сваки снаге 3 MW). Четири нова вјетроагрегата тој ће вјетроелектрани, која се налази у аустријској покрајини Штајерској, на надморској висини од приближно 1.600 метара, додати снагу од 16,6 MW. *(energetika-net.hr)*

Прва њемачка флота возова на водоник

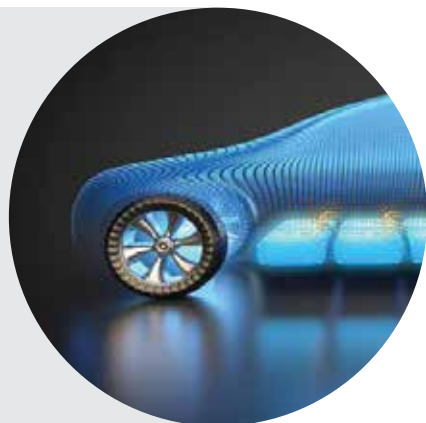
Њемачка влада је саопштила да је с радом почела прва флота возова на водоник у тој земљи, који ће замијенити 15 дизелских локомотива које су саобраћале на неелектрифицираној прузи у Доњој Саској. Укупно 14 локомотива у раду користе горивне ћелије за производњу електричне енергије која покреће мотор, а Њемачка најављује да ће подстаћи ширење употребе таквих возова. Пројект је вриједан 93 милиона еура, возове је направио француски Alstom, а имаће домет до 1000 км, са максималном брзином од 140 km/h. Кориштењем водоника штеди се 1,6 милиона литара дизелског горива годишње! (energetika-net.hr)

Мексико оснива компанију за вађење литијума

Мексичка влада основала је компанију у државном власништву за вађење и продају литијума. "Литијум за Мексико" ће пословати независно од министарства енергетике. Залихе литијума се процјењују на 1,7 милиона тона, а налазе се у Сонори.

Будући да су Мексико, Канада и САД повезани путем NAFTA споразумом о слободној трговини, сировине за батерије ископане у Мексику, и Канада би такође испунила нове захтјеве САД-а за порезни кредит (олакшицу) за електрична возила. Volkswagen i Mercedes-Benz су већ закључили меморандуме о разумијевању с канадском владом како би осигурали приступ сировинама за батерије из земље. (energetika-net.hr)

Кина: Zeekr 001 са дометом од 1000 км!

Кинеска компанија CATL и произвођач електричних возила Zeekr најављују заједнички пројекат – аутомобил Zeekr 001 с дометом од чак 1000 км. У тај електрични аутомобил, биће уграђена батерија Qilin коју је могуће напунити за 10 минута. Zeekr 001 би се на тржишту требао појавити у идућој години. Други модел – Zeekr 009, биће први електрични аутомобил с тим батеријама. (energetika-net.hr)

Ново чудо: "лебдећи воз" који иде без струје

Маглев возови "чуда" савремене жељезнице, путују кроз Кину брзином од 600 km/h. У жељи да покажу да су свјетски лидери када је ријеч о маглев возовима, представили су своју прву „висећу“ маглев линију. Ови возови имају магнетне јастуке којима није потребна електрична енергија да би воз "одржали у ваздуху". У јужнокинеском округу Ксингуо, успјешно је завршена прва пробна вожња дуга 800 метара, при брзини од 80 km/h, на висини од 10 метара. Овај воз се не ослања на гуме и точкове за носеће вожње, већ уместо тога користи привлачење и одбијање у магнетном пољу створеном унутар стаза, да би се покренуо док је суспендован у ваздуху без трења. Ово је први воз који користи технологију трајне магнетне левитације. У наредној фази тестирања "лебдећег воза" циљ је да се на стази дужине 7,5 км постигне највећа брзина од 120 km/h. (енергетскипортал.рс)

Марија Вуковић, најтрофејнија црногорска атлетичарка

СРЕБРО ЗЛАТА ВРИЈЕДНО

Марија Вуковић

Марија Вуковић је на недавно одржаном Европском првенству у Минхену остварила највећи успјех у историји црногорске атлетике. Освојила је сребрну медаљу у својој дисциплини скок у вис. Прескочила је висину од 195 цм, што је било довољно за друго мјесто у конкуренцији, уједно и за најбољи резултат црногорске атлетике икад

Како би укратко описала наступ и атмосферу на такмичењу у Минхену, гдје си остварила изузетан успјех освајањем сребрне медаље?

Атмосфера на Европском првенству у Минхену је била феноменална, пун стадион, људи који са одушевљењем прате и навијају за све, савршено. Било је лијепо скакати и уживати уз такву подршку, узивала сам у сваком тренутку. Вјеровала сам у себе, коначно

сам и пронашла праве људе, прије свих тренера Гркињу Јоану Сиому, која ме је и одвела до самог врха ове атлетске дисциплине. Вјеровала сам и очекивала сам да ћу постићи одличан резултат. Рекла сам себи: 'Ово је твоје и ово је тренутак'. Све коцкице су се поклопиле. Пресрећна сам постигнутим резултатом. Ово сребро за мене је злата вриједно.

Какав је осјећај кад оствариш нај-

бољи резултат у историји једне репрезентације у "краљици спортова"?

Прије свега, доћи до своје прве медаље у сениорској конкуренцији је оно за шта сам радила свих ових година, вјеровала сам и успјела сам. Надам се да сам овим резултатом, мотивисала своје колеге атлетичаре и дала им вјетат у леђа да је све могуће и да никад не одустану од

својих снова. Надам се да ћемо на наредним такмичењима бити у много већем броју. Очекујем да атлетика постане атрактивнија за младе у нашој земљи.

Да ли је за успјех у некој од атлетских дисциплина пресудан таленат или упорни тренинзи?

Таленат је један велики плус, али без рада, одрицања, стрпљења и вјере, ништа није могуће. Увијек у сваком спорту, а поготово у атлетици, имате своје успоне и падове у каријери. Они настају из различитих разлога, али је то тако.

Које би још успјехе издвојила, као теби најдраже, од бројних одличја којим си се окитила у својој каријери?

Издвојила бих сребро на Европском јуниорском првенству 2009. године, као моју прву медаљу. Затим Балканијаду у Смедереву гдје сам остварила норму за ОИ и финале ОИ у Токију прошле године.

Када си почела активно да се бавиш спортом и шта је било пресудно да то буде атлетика, тачније дисциплина скок у вис?

Почела сам још у основној школи на Цетињу, тачније још у петом разреду. Љубав на први скок, ако би се тако могло рећи, а све то захваљујући изузетном наставнику физичке културе у мојој школи Иву Поповићу.

На којим следећим такмичењима планираш наступе?

Сада наступа мирнији период за мене, што се тиче такмичења и наступа, јер је у септембру крај такмичарске сезоне. Искористићу овај период да на миру прославим свој најбољи резултат у каријери, са породицом и мени драгим особама.

Недавно ти је министар спорта и младих Василије Лалошевић уручио рјешење о статусу спортисте са врхунским репрезентативним резултатом.

Ово је свако додатни подстицај за мене, да и у будућем периоду са поносом браним боје наше репрезентације. Свакако да ми је пријало да уђем у круг оних заслужних спортиста, који су као и ја на спортским теренима за-

служили пажњу и подршку цијелог црногорског друштва.

Миодраг Вуковић

Мр ДРАГАН-ГАШО КАДИЋ, из Сектора за корпоративне комуникације, мотором стигао до Nordkapp

Испунио сам бајкерски сан

Драган - Гашо Кадић

Пуних 25 дана на мотору, пролазак кроз 21 државу Европе, пређених 12500 км пута, до једног од бајкерских снова: Nordkapp у Норвешкој, најсјеверније тачке континента. Већ наредне године: Нормандија и Пиринеји, каже Кадић за наш лист

Драгана-Гаша Кадића, колегу из Сектора за корпоративне комуникације, знамо као великог љубитеља мотора, с којим је обишао готово читаву Европу. Љубав према моторима датира још од младалачких дана, али, како каже, животне околности су диктирале да није могао тада приуштити то задовољство, због приоритета у породици.

Како породица гледа на ову страст, одсуство од куће, ризик путовања...?

◀ Имам заиста велико разумијевање и подршку, првенствено супруге која, на жалост, није спремна да путује са мном тако дуге туре. За вријеме мог одсуства она преузме комплетну бригу о породици. И веома сам јој захвалан на томе – каже Кадић.

А када крене на планирану турсу, „вријеме као да стане и све дјелује нестварно“:

◀ Иако морам водити рачуна о времену, осјећај релаксације од посла и свакодневних обавеза, авантуристичка глад за километрима нових путева, за освајањем нових врхова и простанстава, упознавање других земаља, култура и народа, заиста даје тај осјећај вакуума у времену. Само се искључите и идете даље километрима и километрима... И пуните батерије – додаје Кадић.

Освојио је сваки врх и превој на француским, швајцарским, италијанским, аустријским и словеначким Алпима, Родопима, Карпатима као и бројним другим атрактивним мотористичким рутама у окружењу, а управо се вратио са пута дугог 12500 км, током којег је досегао најсјевернију тачку Европе, Nordkapp у Норвешкој. Бајкерски сан.

◀ Оно што је за планинаре освајање највишег врха, то је за нас, мотористе, освајање Nordkappa. Подвиг

је захтијевао изузетну физичку и менталну спремност, а трајао је 25 дана! Са својим пријатељем, бајкером Зораном Машановићем обили смо 21 државу – каже Кадић.

Кренули су 15. јула тек отвореним аутопутем “Принцепа Ксенија” и то је био једини аутопут који су користили, на путовањима уживају у локалним путевима, сеоским пејзажима, мањим градовима и атрактивним планинским путевима, кривинама. Истичу да тако најбоље упознају земље у које путују, њихову културу, обичаје, људе, навике, начин живота...

Одлазак на сами сјевер Европе је био незабораван:

◀ Осим разних атракција попут Nordkappa, Atlantskog puta, Trollstigena, Lofoten – архипелага са живописним заласцима сунца, Lysbotna, фјордова, Narvika, Tromsa, Lardela – најдуже копненог тунела на свијету од 24,5 км, најдубљих подморских тунела, попут Ryfylke тунела – 14,4 км, дубина 292м, Artic sentar, викиншког села, Laponije, Sammi sela, ирваса на путевима, прелијепих финских језера, осјетили смо сву суровост скандинавске, поготово „норвешке“ климе. Снажан утисак је оставила на нас и саобраћајна култура у Скандинавији, за коју кажу да је на још вишем нивоу него у осталим земљама Западне Европе. Возачи су изузетно пажљиви према мотористима и увијек им дају предност.

На путу до Nordkappa, Гашо и Зоран су уживали у пејзажима Словачке и Чешке, изузетним путевима у Пољској, прелијепом градићу Парну у Естонији, кукурузним пољима Латвије, Естонији, Финској, а у повратку шведском градићу Trellbourg, гдје је уједно и најјужнија тачка Шведске и сјајном гостопримству тек стечених босанских пријатеља, затим Данској, земљама Beneluxa, путевима и прелијепим пејзажима уз њемачко-француску границу и назад најкраћим и већ познатим путевима Аустрије, Словеније, Хрватске и Босне и Херцеговине.

Посебан доживљај су сусрети са другим бајкерима; увијек пуни поштовања и пожртвованости.

◀ Сусрети бајкера „у бијелом свијету“, су увијек посебан дио пута. Можете се ослонити једни на друге, без обзира одакле долазите и да ли се познајете или не. Имамо пуно пријатеља из цијелог свијета. Када су на пропутавању кроз Црну Гору, увијек смо ту за њих.

А на путу, као и увијек, по који проблем:

◀ Имао сам пех са мотором; пукао ми је ланац и полуга за промјену брзина, у потпуно ненасељеном подручју, удаљеном 178 км од најближег града. Али смислили смо „рјешење“ онако како ми са Балкана једино можемо и са тим импровизованим рјешењем, возио сам наредна четири дана, јер у системски веома сређеној држави, морали смо се снаћи како знамо и умијемо. Тек на 3000-том километру према југу смо нашли сервис, каже Гашо. Са осмијехом додаје да је “балкански начин” санирања кvara, у ствари, “снаћи се”:

◀ Да се Норвежанину десило квар као мени, паркирао би мотор, позвао СОС службу, смјестио се у хотел и чекао неколико дана да му дио стигне преко Интернета. Касније би трошкове свега горе побројаног наплатио од свог осигуравња. Јасно вам је да ми

немамо такве аранжмане са нашим осигуравајућим кућама и морате се снаћи како не бисте остали без комплетног буџета планираног за пут. Па и оног за “недај Боже”. Па смо ми, умјесто шифтарице – полуге за мијењање брзина, искористили звјездасти шарафцигер, којег смо, истина, морали скратити пар сантиметара. Ланац смо пробали да

Љето у Норвешкој

Midnight sun Lofoten

спојимо разним предметима, жицом, имбусом и шарафима разних величина и дужина и таман кад смо помислили да немамо рјешење, сјетили смо се шарафа осмице, која држи поклопац на предњем дијелу ланца и испало је супер привремено рјешење. И њега смо скраћивали тако што смо га кидали каменом, гедорицом и са чим смо могли у тој недођији. На крају све се то исплатило – прича Гашо.

И док се утисци из Норвешке још слијежу, Драган и Зоран већ имају план да заокруже путовање по Европи, вожњом по Нормандији и Пиринејима наредне године:

◀ За бајкере су најзанимљивији планински предјели јер обилују превојима и путевима са доста кривина. Нормандија нам је занимљива због историјских догађаја, али првенствени је изазов што ћемо, на том путу, досегнути најзападнију тачку Европе у Португалу и најјужнију у Шпанији.

Срећно!

Татјана Кнежевић Перишић

Нордкапп

Кад вријеме стане

Када кренем на планирану туру, вријеме као да стане и све дјелује нестварно. Осјећај релаксираности од посла и свакодневних обавеза, авантуристичка глад за километрима нових путева, за освајањем нових врхова и простанстава, упознавање других земаља, култура и народа, заиста даје тај осјећај вакума у времену. Само се искључите и идете даље километрима и километрима... И пуните батерије.

Једанаести Lake fest – Доследност доброј музици и вјерној публици

Од Ван Гога, до Пола Ван Дајка

Lake fest – Black Metalica Tribute

Љубитељи гласне, брзе, чврсте и енергичне свирке са стилски укрштеним панк, метал и хард звуком, уживали су и ове године на Крупцу. Овај једанаести по реду Lake fest показао је да је досљедан правој музици.

Бенд Врпца из Подгорице отворио је 11. издање никшићког рок фестивала. Бранко Суботић, вокал бенда Врпца каже да су они стари пријатељи Никшића, невезано за Lake fest.

◀ Први пут учествујемо на овом фестивалу и сјајно је било. Након Врпце наступили су чланови бенда Black Metalica Tribute, а након њих и легендарни Кики Лесендрић са Пилотима.

◀ У Никшићу баш често свирамо. Ово је фестивал који се ријетко виђа у овим нашим крајевима. Одабрали смо другачији репертоар, прилагођен овом простору и звуковима. Волим ово, феноменално је и дај боже да то све опстане што дуже – рекао је Лесендрић.

Електропривреда као друштвено одговорна компанија и ове године је обезбиједила средства за одржавање Lake festa. Фестивал је трајао од 4.-6. августа на доброј познатој локацији

Након Пилота публици на Лејку су се поклонили домаћини вечери, момци из бенда ДСТ, а потом „Agents of times“ и Марко Нاستић који је затворио прво вече фестивала. Директор Lake festa Пеђа Зечевић задовољан је овогодишњим издањем фестивала и нада се да ће и наредне године моћи да публику обрадује звучним именима.

ЕКВ трибјут бенд „Деца из воде“ отворио је друго вече никшићког Lake festa. Уз добро познате хитове Милана Младеновина, „терен“ су припремили за панк-рок бенд из Новог Сада „Atheist rap“, који су већ трећи пут на Lake festu. Након овог „line-up“ била је била резервисама за Ван Гог и Негатив. Ђуле из Ван Гога на позорницу је извео четворогодишњу

Љубицу из публике и рекао: Нада је у њима. Браво Љубице, браво за маму што те је довела“. Осим Негатива, публику у Никшићу одушевили су Ten Walls и Леа Добричић.

Завршне вечери на језеру публика је уживала уз музичаре: Краљевски апартман, Канда, Коџа и Небојша, Болеро, Војко В, Паул ван Дук и Дејан Милићевић. Након београдске рок групе КНН бину је преузела рок група Болеро, која је састављена прије тачно 40 година. Њихове евергреенс „Јелена“, „Галебови“, „Сјећања“, „Крчмарска Москва“, „Дајана“ сви присутни су пјевали у глас.

Atheist rap, панк- рок бенд из Новог Сада, који опстаје од 1988. године, иза себе имају седам албума и један лајв.

◀ На Lake festu смо чини ми се трећи пут и сваки пут нам је лијепо. Прошли пут кад смо били памтићу по томе што сам држао дрво да не падне на Жикју и Бајагу док су пјевали. То што сам се ја искривио због старог дрвета, није ни важно. Лијепо нам је и вечерас, али сам примијетио да ове године има много мање шатора у кампу него што је био ранијих година. Тај детаљ ми се не свиђа и волио бих да је другачије – каже Александар Попов, вокал бенда.

Фронтмен групе Канда Коца и Небојша, Оливер Нектаријевић за наш лист је рекао да је постигнута рутина у фестивалу, јер када су били први пут то је био фестивал у повоју.

◀ Тада су организатори више били забринуте око организације и задуженост, док је сада је све опуштеније и спонтано се некако одвија. Све је како треба, врло је добра атмосфера и ја немам замјерки.

Овај бенд издао је нови сингл који најављује нови албум. Оливер истиче да се радило од почетка короне и то је како наглашава срећа у несрећи.

◀ Тада смо имали најбоље заказано лјето али како је искрсла корона онда смо се „забили“ мало у студио. Тако да свако зло има своје добро и са свим тим смо дошли на своје. Из свега тога треба да извучемо неку поуку – истиче фронтмен групе ККН и додаје: О никшићкој рок сцени мислимо све најбоље. Мислимо да Никшић има солидну, одличну рок сцену и са већином тих људи смо ми повезани и добри.

Покровитељи Lake fest – а су и ове године Никшићка пивара, Општина Никшић и ЕПЦГ, а организацију су помогли и многобројни спонзори и организације.

Фестивал је успио да анимира и повеже квалитетне искусне и талентоване младе музичаре и црногорску публику препуну енергије и жеље за добром музиком и правом умјетничком поруком, и спонтано отвори простор и инспирацију и за нове креације. Публика је све три вечери узивала, а традиционално, са друге стране фестивалског простора обезбијеђен је простор за оне који су се одлучили за камповање.

**Марија Вукотић
Драгана Б. Мијушковић**

ДСТ представљао наш град

Музичка сцена Никшића имала је и свог слављеника, а то је вокално-инструментални састав ДСТ, који је за протеклих тридесет година дао свој велики допринос препознавању музичке сцене Никшића како у Црној Гори, тако и у региону. Како је навео вокал Борис Љешковић поносно истиче да су једини бенд који у континуитету раде, без пауза осим за вријеме короне.

Група Друство Скривених Талената (ДСТ) је основана 1992. године, прву поставу ДСТ-а су још чинили Милош Симуновић и Срђан Симуновић.

Група ДСТ свирала је на свим најзначајнијим фестивалима у окружењу и поносно представљала град и Црну Гору на њима. Свирали су на EXIT-у (Нови Сад), BEER FEST-у (Београд), TO BE PUNK (Нови Сад), НИСОМНИЈА (Ниш), БИТОЛА ОТВОРЕН ГРАД (Битољ), РАСТОК (Јелах), LAKE FEST (Никшић) и другим великим фестивалима. Иза себе имају огроман број наступа, како клупских тако и концерата на отвореном и за ових 30 година колико трају, тешко да би их успјели избројати и сјетити се гдје су све свирали и колико пута.

Локална самоуправа и убудуће уз Lake fest

◀ На власт у општини Никшић је дошла једна структура младих људи која је буквално стасавала и одрастала на Лејк фесту и која схвата значај овог фестивала за наш град. Зато је локална самоуправа у ове двије године обезбједила пуно више средстава него што је то раније био случај, а трудићемо се да будемо још и бољи – рекао је за наш лист предсједник Општине Никшић Марко Ковачевић.

Зоран Кики Лесендрић, фронтмен групе Пилоти

Треба бити помало луд и ненормално упоран да би оволико година трајао

Шта мислите генерално о фестивалима, какво искуство носите са Лејк Феста?

Ова фестивалска прича се ријетко виђа у овим нашим крајевима. Волим ово, феноменално је и дај Боже да то све опстане што дуже. Сваки фестивал који преживи више од пет година је ремек дјело. Први пут наступам на Лејк фесту, али сам чуо све најбоље и знајући екипу људи која ово ради стварно имам повјерења да ће фестивал трајати дуго и да су ови људи ентузијастички, јер ово не можеш да радиш ако ниси такав. Једва чекам да се вратим у Никшић и да поново засвирам пред овом дивном публиком. Организација је феноменална, а иначе радо се враћам у овај град, који ми "отвара срце" и у којем живи пуно мојих пријатеља.

И овај пут уживали смо у старим добрим стварима, да ли радите на неком новом материјалу, када публика може очекивати нове хитове Пилота?

Нови албум "Мали трагови на небу" ће бити објављен у септембру. Албум смо радили четири године, јер је корона пореметила планове и оставила горак утисак да можда није право вријеме за музику, а поготово не за промоцију. Сада је тренутак да пошаљемо добар звук, осмијех, тренутак своје садашњости, али и неко зрнце прошлости. Радујем се томе, јер мислим да ће публика добро одреаговати на нове нумере. Пјевач, гитариста, текстописац, композитор, и продуцент пјесама открива за наш лист да је албум генерално баш по његовом укусу. Дуго смо радили на њему, јер нам је било важно да направимо добру причу. То је сада то. Од октобра крећемо са промоцијом и очекујем да ћемо следеће године имати озбиљне наступе, на којима ћемо публици представити нумере. Надам се да ће се пјесме са новог албума слушати радо и дуго.

Да ли да очекујемо нешто различито, нешто другачије у односу на оно на чему су одрасле генерације осамдесетих и деведесетих прошлог вијека?

Кики Лесендрић

Група Пилоти обележила је значајан период у историји Југославије, а данас и даље досљедно настављају да одушевљавају својом музиком и концертима. Публика у Никшићу, почетком августа, на једанаестом издању Лејк феста, чији је велики спонзор била и наша компанија, уживала је у ванвременским хитовима легендарне групе као што су: „Као птица на мом длану“, „Заборављени“, „Лето“, али и оним нешто млађим попут „Случајно“, „Ноћ као из сна“, „Мање више“ и многе друге. Искористили смо прилику да са фронтменом групе Зораном Кикијем Лесендрићем поразговарамо о утисцима, евоцирамо успомене на златне године југословенске рокенрол сцене, али и о томе када можемо очекивати нови албум легендарне групе. Био је видно одушевљен енергијом и добрим расположењем на овогодишњем Лејку

Нови албум, додаје, дефинитивно има другачији звук и слику, што се Кикију нарочито допада. И даље је то тај рокенрол, можда чвршћи, али мислим да текстови и мелодија помало одскачу од онога што смо радили на претходна два албума и да ће публика то препознати. Све ће то, бити увертира за годину која долази, а у којој ће, нада се, имати много више свирки. План је да добро спремимо нови албум и да са њим кренемо у велику турнеју, а 2023. године наша издавачка кућа би требало да објави пјесме са свих мојих албума насталих током 42 године дуге каријере.

Јесте ли носталгичар, колико Вам недостају стара времена или пак сматрате да је све ово што доноси године боље за млађе генерације?

Свака генерација има своја обиљежја и добро је што је тако. Неке ствари из прошлих времена ми недостају, па у том смислу могу рећи да јесам носталгичар. С друге стране, и данашње вријеме има много ствари које чине живот љепшим и једноставнијим. Према мом мишљењу, добитна комбинација је из сваког времена узети оно што ти се допада..

Човјек треба да буде помало луд и ненормално упоран да би оволико година трајао. Хиљаду пута доживиш неке лоше ствари, али сјутрадан свиће нови дан па идемо испочетка.

Пјесме са албума „Као птица на мом длану“ и даље су актуелне, какав је ваш утисак након толико деценија?

Као птица на мом длану” изашао је 1987. године. И поред њега још 80 албума других, тада, југословенских група. Од свих њих данас је чак 41 проглашен албумима за сва времена. Били су ту албуми група: „Леб и сол”, „Екатарине”, „Бијелог дугмета”, „Бајаге”... Баш јака конкуренција, али квалитет опстаје. Сада знамо шта је опстало из времена осамдесетих година прошлог вијека. Кроз неко вријеме видјећемо шта ће опстати из овог данашњег.

Марија Вукотић

Пилоти

Зоран Кики Лесендрић, рок музичар, композитор и продуцент, основао је групу Пилоти септембра 1980. године. Прву поставу чинили су: Зоран Лесендрић – вокал и гитара, Драган Андрић – бас-гитара, Горан Богићевић – гитара и Дејан Антанасијевић – бубњеви. Деби албум “Пилоти” у издању ПГП РТБ, појавио се 1981. године. Издвојиле су се пјесме “Не веруј у идоле”, “Сви смо ми понекад анђели”, “Ново одело”. Други ЛП “Двадесет година” објавили су 1982. године. После дуже паузе, 1987. године у издању ПГП РТС, изашао је албум “Као птица на мом длану”. На њему су хитови: Када сањамо, Рекла је да у мојој глави чује гитаре и бубњеви, Иза облака. Врхунац популарности, Пилоти су достигли средином осамдесетих година прошлог вијека. У том периоду, Лесендрићеве пјесме су снимали и други извођачи: Марина Перазић – “Колачићи”, Дејан Цукић – “Долази тихо”, Викторија – “Баракуда и Арија”. Са албума “Нека те бог чува за мене” (1990.), велики хит је постала пјесма “Тајна је у теби скривена”. Следеће године, Пилоти објављују, у издању ПГП РТС, компилацију Највећи хитови. Током 2019. године снимиио је дует и спот за пјесму “Једино” са колегом Аленом Исламовићем.

Aneks V Kolektivnog ugovora

Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić

Broj: 10-00

25289

Nikšić,

26.05.2022

god.

Na osnovu člana 184 i člana 185 stav 2 i 3 Zakona o radu ("Sl.list CG" br.74/19,08/21,68/21 i 145/21) i člana 113 Kolektivnog ugovora Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić br.10-00-11034 od 08.02.2017. godine

Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić, koju zastupa Izvršni direktor Nikola Rovčanin, dipl.pravnik

i

Sindikalna organizacija zaposlenih Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić, kao reprezentativna sindikalna organizacija kod Poslodavca, koju zastupa Predsjednik Rajko Golubović,

dana 26.05.2022.godine **z a k l j u č i l i s u**

**ANEKS V
KOLEKTIVNOG UGOVORA ELEKTROPRIVREDE CRNE GORE AD NIKŠIĆ
BR. 10-00-11034 OD 08.02.2017.GODINE**

Član 1

U članu 50 Kolektivnog ugovora Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić broj 10-00-11034 od 08.02.2017. godine, koji je izmijenjen Aneksom I br. 10-00-49040 od 30.11.2020.godine, Aneksom II br.10-00-18047 od 05.05.2021.godine, Aneksom III br.10-00-2395 od 25.01.2022.godine i Aneksom IV br.10-00-6544 od 18.02.2022.godine, u stavu 1 na kraju tačke 4 briše se ».«, dodaje veznik »i« i dodaje nova tačka koja glasi:

- " smrti roditelja u bruto iznosu od 10 obračunskih vrijednosti koeficijenta , preračunatih u neto iznos."

U stavu 3 poslije riječi "stava 1" dodaju se riječi : "tačke 4".

Član 2

U članu 105 procenat »0,9%« mijenja se i glasi : » 1,1% «.

Član 3

Članovi 67-84 brišu se.

Član 4

Ostale odredbe Kolektivnog ugovora Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić br.10-00-11034 od 08.02.2017. godine, sa promjenama utvrđenim Aneksom I br.10-00-49040 od 30.11.2020.g odine, Aneksom II br.10-00-18047 od 05.05.2021. godine, Aneksom III br.10-00-2395 od 25.01.2022. godine i Aneksom IV br.10-00-6544 od 18.02.2022.godine , ostaju neizmijenjene.

Član 5

Ovaj Aneks stupa na snagu dana 01.06.2022.godine, a biće objavljen u informativnom listu Poslodavca.

Sindikalna organizacija zaposlenih
Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić

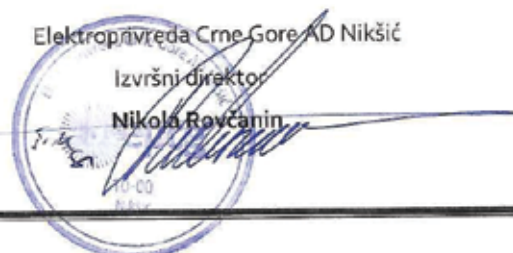

Rajko Golubović
Predsjednik

ELEKTROPRIVREDA CRNE GORE AD NIKŠIĆ

Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić

Izvršni direktor

Nikola Rovčanin

10-00
Nikšić

Почела изградња парка крај бране на језеру Крупац

Никшић ће добити нови, уређени простор

Почетак
радова

Простор иза крупачке бране ускоро ће добити нови сјај. У оквиру пројекта који Електропривреда Црне Горе спроводи у сарадњи са Општином Никшић, планирана је изградња парка са бројним садржајем за дјецу и одрасле као и садња преко 500 стабала. Вриједност радова је око 250.000 еура

Пројекат санације зелених површина са изградњом парка на Крупцу финансиран од ЕПЦГ почео је са реализацијом. Парк ће садржати стазе за шетање у дужини од око 500 метара, дјечје игралиште које ће бити испуњено пијеском. На овом простору планирано је формирање зеленила на површини од око 4.000 квадрата, казао је Слободан Бановић из ЕПЦГ, додајући да на пројектованој локацији парка биће постављено и освјетљење са укупно 24 стубна мјеста, дуж стаза за шетање и на паркингу. Бановић наглашава да је пројекат уређења зелених површина уређен у складу са врло специфичним

карактеристикама предјела око акумулације Крупац, влажним земљиштем, климатским карактеристикама као и жељом инвеститора да се простор врати у функционално стање и искористе могућности мирног одмора, рекреације и игралишта за дјецу које овај простор нуди. У ту сврху, поред пошумљавања, пројектована је и површина парка у природи, на око 7000 м² објашњава Бановић.

Сви елементи ове површине пројектовани су у складу са природом, односно у циљу њеног што мањег нарушавања. Парк је планиран на мјесту гдје је 2014. год. због невре-

мена највећи број топола нестао казао је Бановић. Улаз у парк ће бити наглашен платоом на којем су постављене едукативне табле, на којима је мапа читавог комплекса, кратак историјат језера Крупац и комплекса као и лого ЕПЦГ.

Основу читаве површине, као и њену границу, представља шетна стаза у којој су планирани простори са одморштинама. У централном дијелу налазе се два дјечија игралишта, пројектована тако да дјеца уживају у потпуној природности овог простора.

Предвиђена је и садња преко 500

стабала, казала је Ана Вукотић из Агенције за пројектовање и планирање додајући да су врсте изабране као садни материјал оне које подносе стално или повремено плављење, тако да је њихов број ограничен. То су прије свега све врсте тополе, врбе, јова и таксодиум као четинар саопштавају из Агенције додајући да у складу са еколошким стандардима сав мобилијар биће направљен од природних материјала.

Вриједност уговорених радова је 249.000 еура без ПДВ-а, рок за извођење радова је 120 дана од дана увођења извођача у посао. Након изградње, управљење парком биће предато Општини Никшић.

Марија Вукотић

Језеро Крупац је настало 50-тих година прошлог вијека и то вјештачким путем за потребе Хидроелектране „Перућица“ – преграђивањем ријеке Моштанице. Обухвата површину од 5,7 км², док је брана дугачка 1.480 метара. Након формирања језера формирани су засади тополе на површинама источно од бране. Простор који се обрађује овим пројектом данас представља запуштену површину са неуређеним зеленилом. Разлог оваквог стања је велико невријеме које се десило 2014. год. Након невремена ЕПЦГ је преузела мјере на рашчишћавању локације, уклањању обореног дрвећа, а овим пројектом се дају мјере санације локације као и формирања парка на сјеверном дијелу локације уз приступни пут.

Осам година након што је невријеме уништило шуму топола поред језера, завршен је пројекат за санацију зелених површина и изградњу парка на Крупцу. Шума топола осим што има заштитну улогу од ерозије терена, незаобилазно је излетиште Никшићана, који би, како показује пројекат након више година могли добити лијепо мјесто за одмор.

ЕПЦГ донирала новац за кречење и сређивање просторија Завода за трансфузију крви – Организациона јединица Никшић

Хумана мисија као покретачки елемент

Др Биљана Дендић

Донирани новац помогао је да се окрече просторије у којима се свакодневно донира драгоцену течност, намијењена за спашавање и продавање бројних живота. Тако је обезбијеђен већи комфор за запослене, али и за добровољне даваоце крви у општини која се по броју донираних јединица животне течности озбиљно приближила препорученом проценту Свејтске здравствене организације од 4 одсто добровољних давалаца крви у укупној популацији.

У Заводу за трансфузију крви, конкретно организационој јединици Никшић,

како је казала др Биљана Дендић, веома су захвални Клубу добровољних давалаца крви Електропривреде и нашој енергетској компанији.

« Електропривреда Црне Горе и истоимени Клуб добровољних давалаца крви су неколико пута помогли у реновирању наше службе. Нама запосленима је превасходно у интересу комфор давалаца, а Електропривреда је као друштвено одговорна фирма препознала значај дјелатности наше службе која је у интересу свих грађана. Ми смо посредници између њих и оних којима они желе да помогну.

Да је хуманост једна од водила и вриједности за које се Електропривреда Црне Горе залаже показује и посљедња донација наше фирме. Овог пута средства су отишла Заводу за трансфузију крви – Организациона јединица Никшић и утрошена су за кречење и сређивање просторија

Наглашавам да имамо изузетну сарадњу са Клубом добровољних давалаца крви Електропривреде, већ дуги низ година – рекла је др Дендић.

Истакла је да се сви у Заводу труде да обезбиједе што већи комфор даваоцима крви, али да им велики проблем представља скученост и нефункционалност простора трансфузије у Никшићу.

« Наше просторије рада нијесу по стандардима, ми се налазимо у просторијама изнајмљеним од Дома здравља, дакле на спрату, а по препорукама и стандардима Европске Уније требало би да наше просторије буду у приземљу и ближе ургентном блоку болнице којој пружамо услуге, навела је др Дендић.

Др Дендић је, ипак, и поред свих тешкоћа, веома задовољна учинком.

« Ми смо прошле године, овдје у простору од 86 квадрата, реализовали 3400 донација. Нама је потребно најмање 250 квадрата, јер ова служба покрива једну четвртину територије Црне Горе, дакле око 80000 становника, а овај простор је премален. Такође, није по стандардима Европске Уније да даваоци крви пролазе кроз дио са болесницима да би дошли и донирали крв – казала је др Биљана Дендић.

Стефани Ераковић

Кошаркашки клуб ЕПЦГ освојио "Adriatic Cup 2022"

Најбољи у категорији М45+

Екипа ЕПЦГ

Кошаркашки клуб Електропривреде Црне Горе, појачан сталним и повременим члановима, учествовао је на престижном међународном турниру кошаркашких ветерана „ADRIATIC CUP“.

Такмичење са деветогодишњом традицијом организовано је од стране Удруге кошаркашких ветерана Адриатик Сплит, у Јелси у прелијепом амбијенту острва Хвар. Један од најбољих турнира овог типа у регији окупио је бивше професионалне играче и посвећене рекреативце, као и кошаркашке ентузијасте у мушкој и женској конкуренцији, у више старосних категорија.

Овогодишње издање је у периоду од првог до трећег септембра привукло 21 екипу из четири државе региона.

КК ЕПЦГ се из Хрватске вратила тријумфално, са освојеном златном медаљом и пехаром намијењеним побједнику турнира у мушкој категорији М45+.

На путу до финала, КК ЕПЦГ је забиљежио двије побједе у групној фази:

КК ЕПЦГ – КРАЉЕВО 54 : 39
КК ЕПЦГ – НОВИ САД 63 : 47

Финални меч против екипе Тузле почео је бољом игром противника, али већ до краја првог полуврема било је јасно да Тузлаци не могу дуже испратити темпо који је наметао наш тим. Меч је завршен убједљивом побједом КК ЕПЦГ, резултатом 51 : 27.

Признања за остварени тимски резултат примио је Марко Војичић, капитен екипе, а за најкориснијег играча турнира проглашен је Миљан Вукотић.

Кошаркашка секција Електропривреде Црне Горе ће наставити мисију промовисања здравих стилова живота, развијања тимског и такмичарског духа и мотивације.

Миодраг Вуковић

Путошествија црногорским предјелима (I дио)

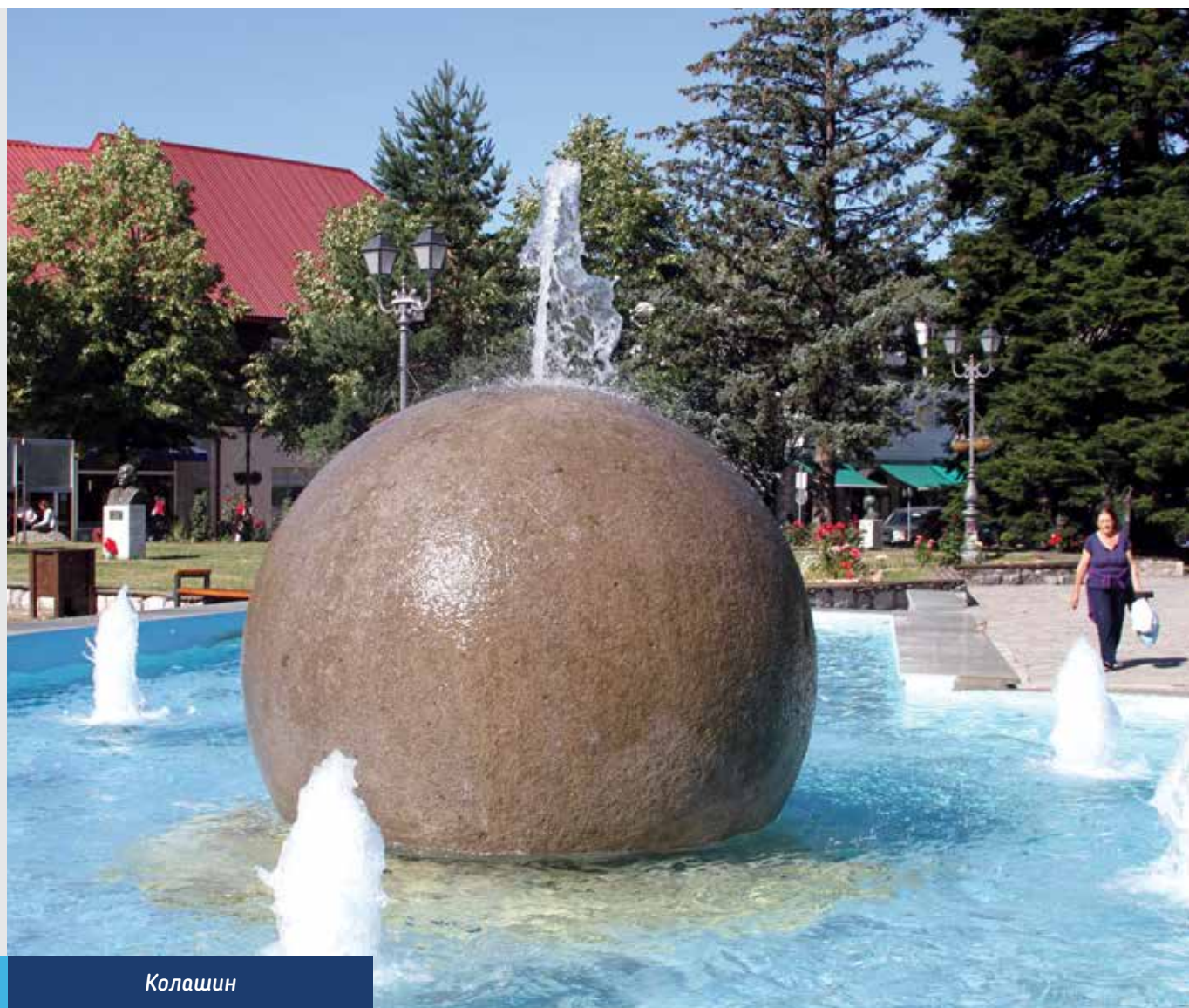
Андреја Касом

Биоградско језеро

Како сам имао могућност да спојим петак са празником Дана Државности, на располагању сам добио пет слободних дана, мали годишњи одмор. Овог пута сам одлучио да их проведем у Црној Гори. По ко зна који пут, упутио сам се ка Колашину, Биоградском језеру, Плаву и Гусињу. Упутио сам се планинским предјелима, бјежећи од врелина јулских дана, надајући се да ћу тамо наћи освјежење, потребно у љетњим данима. Упутио сам се новоотвореним ауто-путем, за који, из искуства вожње по многим европским ауто-путевима, могу рећи да је савршен. Тек када се прође њиме, види се колико је труда уложено, није чудо што се каснило са изградњом. Свима који су учествовали у његовој изградњи може се само рећи: „Свака част“!

По обичају, кренуо сам у раним јутарњим сатима, нијесам знао да се ауто-пут отвара у 8 часова. Иако сам за вријеме чекања, могао старим путем стићи до Колашина, у инат самом себи, нијесам хтио, био сам спреман на досадно чекање, уз испијање кафе у једном хотелу на Златици. То је било најдуже испијање једне кафе.

Ауто-пут је савршен. Возио сам се многим европским, али тако добру сигнализацију није нијесам видио. Брзина 100км/х је више него довољна, дозвољена је цијелом трасом од 41.5 километра. Тек када га човјек прође, види колико се труда и рада морало уложити у овој дионици. „Свака част“ су ријечи које се морају упутити свим извођачима радова.

Колашин

КОЛАШИН – ГРАД КОЈИ ОСВАЈА

Брзо сам се нашао у Колашину. Град је још спавао, само поједини ранораниоци нашли су своје мјесто у појединим кафићима, док су се поједини тек спремали за отварање својих врата. Обожавам главну, малу улицицу у центру Колашина, обожавам ладовину стогодишњих крошњи, које у љетним мјесецима засијају пуним сјајем. Обожавам овај град. Прошетао сам, урадио једну серију фотографија, свјетлост јутра је била одлична. Како сам прошао све што сам желио проћи, упутио сам се ка Ски центру Колашин 1600, до тог дана нијесам га посјећивао, посебно ако се зна да нијесам неки љубитељ зиме и снијега. На великом дијелу пута су рупе, због сјенки које бачају

околне крошње дрвећа, тешко да ћете их све избјећи, ја нијесам могао. Чуди ме, да се ово није ријешило прије почетка љетње сезоне, ови центри маме госте и љети.

Како сам се приближавао центру, види се да је велики дио комплекса скијалишта Ски Колашин 1450 и Ски центар Колашин 1600 велико градилиште. Радује ме што је то тако, Колашин и његова околина имају велики потенцијал за развој туризма.

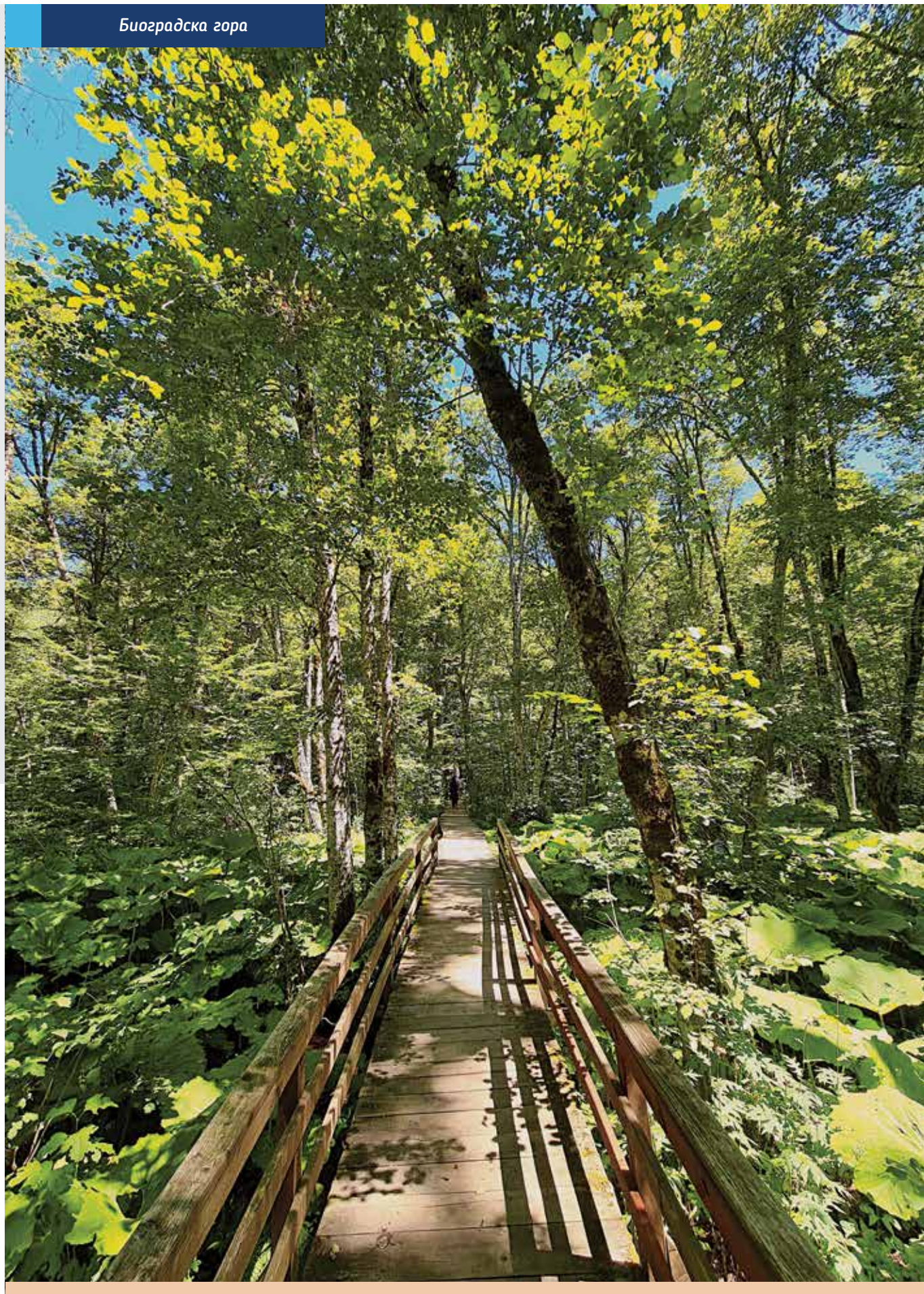
Иако је релативно било рано, паркинг је већ почео да се пуни возилима, већином са нашим регистарским таблицама. Куповином карте од 6€, упутио сам се ка жичари. Био сам једини који се у том тренутку возио њоме. Возња је удобна и лагана, а погледи који су се пружали испод, као и са

страна били су јединствени. Фотоапарат ми није мировао. Изласком са жичаре, суочио сам се са жестокиим вјетром, нијесам могао вјеровати да тако дува, а у подножју је већ владала јутарња топлина. Иако сам се смрзавао, вјетар ми пробијао очи, морао сам се попети на врх изнад жичаре, проћи стазама са лијеве и десне стране. Освајали су ме погледи на околну природу, Бог нам је подарио сву љепоту свијета. Да није било вјетра и хладноће, задржао бих се много дуже, љетња гардероба на мени, поћерала ме је да се што прије вратим.

ДО ЈЕЗЕРА ПУТЕМ ПРЕПУНИМ РУПА

Наставио сам ка Биоградском језеру и куповином улазнице за Национални парк од 3€, упутио сам се ка паркингу. Био је препун, морао сам се

Биоградска гора

вратити један дио пута и паркирати ауто на проширењу. Око језера је била велика гужва, и поред многих мјеста за сјести, сва су била заузета. Кренуо сам лаганим кораком око језера, радовао се што сам сусретао људе из иностранства, многи страни језици су се чули. Биоградско језеро и Биоградска гора, заслужују да љепота овог краја оде у свијет. Сваки пут,

шетња стазом око језера, напуни ме посебном енергијом, и задовољством што увијек могу уграбити лијепих кадрова. У шетњи сам се задржао два-три сата, са заустављањем на појединим мјестима на којима сам уживао у тишини, љепоти језера, цвркуту зрикаваца... Завршеним обиласком језера, желио сам попити пиће у ресторану, морао сам га прескочити,

слободног мјеста није било. Враћајући се од језера ка изласку из Националног парка, пратиле су ме слике које никада нијесам видео овђе. Аутомобили су паркирани и на једној и на другој страни пута, све до наплатне рампе. А, пут препун рупа, поједине је тешко било прескочити. То је једина критика коју бих упутио Националном парку Биоградска гора.

Ски центар Колашин

„БУДИ У ТОКУ - БУДИ У ИГРИ“

НАГРАДЕ
84 КОЛА:

ФРИТЕЗА
UNO

X3

ГРИЛ ТИГАЊ
ALLUFION

X5

РУЧНИ МЛИН
ЗА МЕСО
LACOR

X5

ШЕРПА
ФРИТЕЗА
EAT ITALY

X3

ТИГАЊ ЗА
ПАЛАЧИНКЕ
TEFAL

X5

84. КОЛО
НАГРАДНЕ ИГРЕ

„БУДИ У ТОКУ
- БУДИ У ИГРИ“

Наградно питање:

КОЛИКО СПОРАЗУМА ЈЕ СКЛОПЉЕНО
СА КУПЦИМА У АКЦИЈИ
„ПОДИЈЕЛИМО ТЕРЕТ 10“

Правила

Право учешћа у наградној игри имају само запослени у ЕПЦГ који тачно одговоре на питање и пошаљу купон са одговором и личним подацима. Сваки запослени може послати само један купон. Сви који пошаљу два или више купона, као и они који погрешно одговоре на питање, биће дисквалификовани. Наградну игру приређује Сектор за корпоративне комуникације, те запослени у њему не могу учествовати.

Купоне је потребно послати најкасније до 10. јула на адресу ЕПЦГ, Сектор за корпоративне комуникације, Вука Караџића 2, Никшић, са назнаком „за наградну игру“, или убацити у за то предвиђене кутије.

Добитници ће бити контактирани по извлачењу, а њихова имена објављена у наредном броју листа Електропривреда.

Комисија за извлачење:

Татјана Кнежевић Перишић (Сектор за корпоративне комуникације)
Миодраг Вуковић (Сектор за корпоративне комуникације)

Добитници 83 кола:

VIVAX BS-90 звучник X3:

Славко Даковић (Дирекција)
Марина Станојевић (Снабдијевање Цетиње)
Енис Калач (Снабдијевање Рожаје)

TP LINK HA100 звучник:

Предраг Терић (ФЦ Снабдијевање)

TRUST EAZE BLUETOOTH слушалице:

Александар Дробњак (ТЕ Пљевља)

TIGERNU T-B3032A торба X2:

Снежана Бојовић (ФЦ Снабдијевање)
Светлана Огњеновић (ХЕ Пива)

MS INDUSTRIAL AGON D300 торба X3:

Славко Маловић (ХЕ Пива)
Милош милићевић (ТЕ Пљевља)
Јелена Јовановић (Снабдијевање Херцег Нови)

GENIUS HS-M505X слушалице X6:

Марко Војичић (ХЕ Перућница)
Рада Бајагић (Дирекција)
Борђије Шундић (ХЕ Пива)
Тања Гардашевић (ТЕ Пљевља)
Иван Вучковић (ХЕ Перућница)
Јован Благојевић (ХЕ Пива)

MS INDUSTRIAL S500
POWERBANK X2:

Небојша Штурановић (Дирекција)
Ранко Вујовић (Снабдијевање Цетиње)

XIAOMI MI BOX S Android box:

Никола Даковић (Дирекција)

Име и презиме: _____

Пословна јединица: _____

Број телефона: _____

е-маил: _____

Одговор: _____

Вјерујући да је сва васиона жива и да су људи аутомати који се владају по космичким законима, Тесла је изградио и оригиналну теорију меморије. Сматрао је да људски мозак нема особину да памти онако како се то обично сматра (тј. биохемијски, односно биофизички) већ да је меморија само реакција људског мозга на поновљени спољашњи стимуланс. Све ово не дјелује више тако контрадикторно, ако се има у виду да је Тесла, син православног свештеника, одговорио да он вјерује у једног Бога који није описан у религијама, али да је најближи будизму. Касније, Тесла се

будизму све више приближавао, чак и практично: вјежбао је јогу, пазио на исхрану у филозофском смислу те рјечи, упражњавао медитацију, а у годинама пред смрт, усред Њујорка, живио је изузетно аскетски, готово као индијски гуру или православни светац.

Индуктивно предвиђање у Теслином раду је веома ријетко, ако га уопште и има. Њему је својствен специјалан тип дедуктивног предвиђања који почиње сликом, наставља се увидом у геометријски принцип, из кога се, дакле, тек у трећем кораку образује тзв. општи став изражен математички,

тј. неком релацијом бројева. Даљи ток је уобичајен хипотетички став који се односи на непознату чињеницу, на пример, параметре рада конкретног апарата и слиједи из општег става као његова последица. Тешко је разумјети чињенице на којима Тесла инсистира у описима начина помоћу којих је долазио до изума, а то је да јасна слика изума претходи чак и самом схватању принципа који га воде до његове реализације. И како сам каже, он је методу мисаоног експериментисања временом до те мјере усавршио да је био у могућности да обави све корекције своје замисли у уму, без и једне физичке пробе.

Весна Лончар (1985 – 2022)

Дана 07. Септембра 2022. године, изненада је преминула у 37 години, наша колегиница Весна Лончар.

У ТЕ „Пљевља” радила је на радном мјесту Референт за радне односе и људске ресурсе у Дирекцији за људске ресурсе. У ЕПЦГ је радила од маја 2021. године.

Дипломирала је на Правном факултету Универзитета Црне горе 2016. године и стекла звање Спец. Сци за Правне науке (грађанско правни смјер).

Весна Лончар сахрањена је 09. септембра на градском гробљу у Равнима.

Божидар Мандалинић (1967 – 2022)

Дана 22. Августа текуће године, преминуо је послје краће и тешке болести, у 55-ој години живота наш колега Божидар Мандалинић.

Мандалинић је био запослен као радник на водостанској затварачници на Повији. У ЕПЦГ засновао је радни однос у априлу 2001. године, а цијели радни вијек провео је у Сектору за експлоатацију ХЕ „Перућица”.

Колеге ће га памтити као вриједног и доброг радника и искреног пријатеља. Божидар Мандалинић сахрањен је 24.августа 2022. године на мјесном гробљу у Богетићима.

ŠTEDIMO!

ISKLJUČUJMO

uređaje koje trenutno ne koristimo
punjače iz utičnice kada ih ne koristimo

PODESIMO

temperaturu bojlera na 50-55°C
termostat frižidera na 3-5°C

MIJENJAJMO NAVIKE

češće koristimo nižu tarifu

ODALJIMO

uređaje za hlađenje od izvora toplote

KUVAJMO

u poklopljenoj šerpi, na odgovarajućoj ringli

KORISTIMO

uređaje energetski efikasnijeg nivoa A

ZAMIJENIMO

obične sijalice LED sijalicama
klasične klime invertorskim uređajima